

**SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMINDA
KÜLTÜR AKTARIMI KONULARI ÖĞRETİMİNİN
YETERLİK DÜZEYİNİN İNCELENMESİ**

İHSAN ÜNLÜ

Doktora Tezi

**İlköğretim Ana Bilim Dalı
Prof. Dr. Ali Sinan BİLGİLİ**

2012

(Her Hakkı Saklıdır)

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANA BİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMINDA KÜLTÜR
AKTARIMI KONULARI ÖĞRETİMİNİN YETERLİK DÜZEYİNİN
İNCELENMESİ

(A Study On Qualification Level Of Teaching Transmission Of Cultural
Elements In Social Studies Course Curriculum)

DOKTORA TEZİ

İhsan ÜNLÜ

Danışman: Prof. Dr. Ali Sinan BİLGİLİ

**Erzurum
ARALIK, 2012**

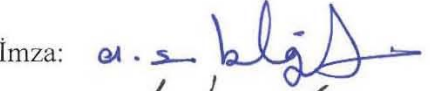
KABUL VE ONAY

Prof. Dr. Ali Sinan BİLGİLİ danışmanlığında, İhsan ÜNLÜ tarafından hazırlanan “Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Kültür Aktarımı Konuları Öğretiminin Yeterlik Düzeyinin İncelenmesi” başlıklı çalışma 28/12/2012 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından. İlköğretim Anabilim Dalı’nda Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Çiğdem ÜNAL

İmza:

Danışman : Prof. Dr. Ali Sinan BİLGİLİ

İmza:

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Erol KAYA

İmza:

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Zekerya AKKUŞ

İmza:

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Alperen KAYSERİLİ

İmza:

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

28/12/2012

Prof. Dr. H.Ahmet KIRKKILIÇ
Enstitü Müdürü

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Doktora Tezi olarak sunduğum ‘‘Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Kültürel Aktarım Konuları Öğretiminin Yeterlik Düzeyinin İncelenmesi’’ başlıklı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden olduğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla doğrularım.

Tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece Atatürk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin 1 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

28/12 /2012

İmza

İhsan ÜNLÜ

ÖZET

DOKTORA TEZİ

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMINDA KÜLTÜR AKTARIMI KONULARI ÖĞRETİMİNİN YETERLİK DÜZEYİNİN İNCELENMESİ

İhsan ÜNLÜ

2012, 155 sayfa

Bu çalışmanın amacı, kültür aktarımı konuları öğretiminin Sosyal Bilgiler Dersi 6. ve 7. Sınıf öğretim programındaki yeterlik düzeyini tespit edebilmektir. Sosyal Bilgiler Dersinin bu konudaki yeterlik düzeyi, öğretmen görüşlerine ve öğrencilerin başarılarına bağlı olarak incelenecektir.

Çalışmada, araştırma deseni olarak nicel ve nitel verilerin eş zamanlı toplanabildiği betimsel yöntem uygulamalarından, zenginleştirilmiş desen kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini Erzincan İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı 25 ilköğretim okulu oluşturmaktadır. Bu okullardan, 27 sosyal bilgiler öğretmeni ve bu öğretmenlerin eğitim öğretim hizmeti verdiği 507 ilköğretim 6. Sınıf öğrencisi, 492 ilköğretim 7. Sınıf öğrencisi tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak; öğrenciler için başarı testleri ve kompozisyon çalışmaları, öğretmenler için kültürel aktarım yeterlik ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın uygulama aşamasında kültür aktarımına yönelik tüm konuların işlenmiş olmasına dikkat edilmiştir. Bu sebeple veri toplama süreci 2012 Mayıs ayı içerisinde tamamlanmıştır. Araştırmadan elde edilen nicel verilerin analizi için tanımlayıcı istatistikler, tek örnek t-testi (SPSS) ve nitel veriler için içerik analizi uygulaması yapılmıştır.

Araştırmadan elde edilen verilerin analizi sonucunda Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın (SBDÖP), kültür aktarımı konularının öğretimi açısından kısmen başarılı olduğu tespit edilmiştir. SBDÖP özellikle maddi kültür öğelerinin öğretilmesi ve kültürel kimlik kazandırma konularında başarılı bulunmuştur. Ancak manevi kültürel unsurların öğretimi ve Türk Kültürü'nün tarihsel gelişimindeki önemli noktaların öğretiminde çok başarılı olmadığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kültür, Kültürel Aktarım, Sosyal Bilgiler Dersi, Öğretim Programı.

ABSTRACT

DOCTORAL DISSERTATION

A STUDY ON QUALIFICATION LEVEL OF TEACHING TRANSMISSION OF CULTURAL ELEMENTS IN SOCIAL STUDIES COURSE CURRICULUM

İhsan ÜNLÜ

2012, 155 pages

The present paper aims to reveal qualification level of teaching transfer of cultural issues in the 6th and 7th grades' social studies course curriculum. Qualification level of social studies lesson is therefore examined depending on teacher's views and student's achievements.

In the study, concurrent nested design, one of the descriptive research designs, was employed, in which quantitative and qualitative data could be collected. The sample of the study consists of 25 primary schools affiliated to Erzincan National Education Directorate, 27 teachers of social studies teaching at these schools 507 6th grade and 492 7th grade students taking social studies were randomly selected for the sample. As a data collection tool, achievement tests for students, essays, qualification for transmission of culture scale were used. In the application phase of the study, qualification for transmission of culture by teachers scale was administered. It was highly important to consider all topics related to transmission of culture to be taught. So, data collection procedure was completed in 2012 May. In the study, in order to assess the social studies course curriculum qualification level of transfer of cultural issues, an achievement test and an essay were given to students. For the analysis of quantitative data collected, descriptive statistics, independent t-test (SPSS) was used while content analysis was done for qualitative data.

All in all, we found that social studies teaching curriculum (SSTC) was partly successful in teaching the transmission of cultural issues. SSTC was specifically successful in teaching concrete cultural elements and acquirement of cultural identity. But, teaching abstract cultural elements as well as important points of historical development of Turkish Culture was gained partly success.

Keywords: Culture, Cultural Transmission, Social Studies Course, Curriculum.

ÖNSÖZ

Kültür, insanoğlu açısından uzun bir zaman dilimi içerisinde oluşmuş bir bilgi birikiminin yansımasıdır. Bu yansıma ise gelecek nesillere ışık tutacak ve geçmişten ders almalarını sağlayacak kıymetli bir hazine niteliğindedir. Bu sebeple her toplum kendi kültürünü önemser ve gelecek nesillere aktarmak için bir kültür politikası belirler. Bu süreçte ise topluma yardım eden en önemli unsur eğitimidir. Eğitim, kültürün öğretilirliğini kullanarak bu süreci şekillendirmeye çalışır.

Bu süreç, Türkiye açısından da son derece önemlidir. Özgünlüğü ve zenginliğiyle milli bir niteliğe sahip olan Türk Kültürü uzun bir tarihsel geçmişe sahiptir. Türkiye açısından da kültür aktarımını gerçekleştirmek önemli amaçlardan birisidir. Eğitim programları ise bu süreçte Türkiye'nin kullandığı en önemli araçlardır. Bu bağlamda Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın kültürel aktarım açısından yeterliğini incelemek mevcut durumun tespiti açısından fayda sağlayacaktır.

Bu araştırma konusunun belirlenmesi ve planlanması aşamalarında beni yönlendiren, çalışmalarım boyunca bütün özverisi ile yanımda olan ve her türlü desteği sağlayan çok değerli hocam Sayın Prof. Dr. Ali Sinan BİLGİLİ 'ye araştırmam sırasında benden gerekli yardımı ve ilgiyi esirgemeyen Sayın Prof. Dr. Çiğdem ÜNAL'a, Sayın Yrd. Doç. Dr. Alperen KAYSERİLİ 'ye, Sayın Yrd. Doç. Dr. Zekeriya AKKUŞ'a, Sayın Yrd. Doç. Dr. Selçuk ILGAZ'a ve Sayın Doç. Dr Erol KAYA'ya teşekkürlerimi sunmayı borç bilirim. Ayrıca araştırma süresince yardımlarını aldığım arkadaşlarım ve meslektaşlarıma teşekkür ederim.

Çalışmalarım sırasında görmüş olduğum sabır ve anlayıştan dolayı eşim Sayide Ayşegül ÜNLÜ 'ye ve kızım Asya ÜNLÜ 'ye sevgilerimi sunarım.

Erzurum – 2012

İhsan ÜNLÜ

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY TUTANAĞI	i
TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar DİZİNİ	ix
KISALTMALAR	xi

BİRİNCİ BÖLÜM

1.GİRİŞ	1
1.1.Problem Durumu	6
1.1.1.Alt Problemler	6
1.2.Araştırmanın Amacı	7
1.3.Araştırmanın Önemi.....	8
1.4.Varsayımlar	9
1.5.Sınırlılıklar	9
1.6.Tanımlar	9

İKİNCİ BÖLÜM

2.KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	11
2.1.Kültür	11
2.1.1.Kültürün Öğeleri.....	14
2.1.2.Kültürün Özellikleri	15
2.1.3.Kültürün İşlevleri	17
2.1.4.Milli Kültür.....	18
2.1.5.Evrensel Kültür.....	19
2.2.Kültürel Değişim.....	20
2.2.1.Serbest Kültür Değişmeleri	23
2.2.2.Zorunlu Kültür Değişimleri.....	23
2.3.Kültür Aktarımı.....	25
2.4.Eğitim ve Kültür İlişkisi.....	27

2.5.Türkiye’de Kültürel Değişim	29
2.6.Türkiye’de Kültür ve Kültür Aktarımı Politikası.....	31
2.7.Sosyal Bilgiler Dersi ve Kültür Aktarımı	35
2.7.1. Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçlarında Kültür Konusu	37
2.7.2. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Genel Amaçlarında Kültür Konusu	39
2.7.3. Kültür ve Miras Öğrenme Alanında Kültür Konusu	40
2.7.4. Sosyal Bilgiler Dersi Kazanımlarında Kültür Aktarımı	41
2.7.4.1. Altıncı sınıf kültürel aktarım konularına yönelik kazanımlar	41
2.7.4.2. Yedinci sınıf kültürel aktarım konularına yönelik kazanımlar	42
2.8.İlgili Araştırmalar.....	43

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.MATERYAL VE YÖNTEM.....	46
3.1.Araştırma Modeli	46
3.2.Evren ve Örneklem	47
3.3.Veriler Toplama Araçları	49
3.3.1.Başarı Testleri.....	49
3.3.1.1. 6. Sınıf kültür aktarımı konuları başarı testi.....	49
3.3.1.2. 7. Sınıf kültürel aktarım konuları başarı testi.....	52
3.4.Kompozisyon Çalışmaları.....	55
3.5.Kültürel Aktarım Yeterlik Ölçeği (KAYÖ)	55
3.6.Araştırma İşlem Basamakları.....	56
3.6.1.Nicel Araştırma İşlem Basamakları.....	56
3.6.2.Nitel Araştırma İşlem Basamakları	57
3.7.Verilerin Analizi.....	57
3.7.1.Nicel Araştırmadan Elde Edilen Verilerin Analizi.....	58
3.7.2.Nitel Araştırmadan Elde Edilen Verilerin Analizi	58

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. ARAŞTIRMA BULGULARI.....	59
4.1. Öğrencilerin Başarılarına İlişkin Bulgular	59
4.1.1. Altıncı Sınıf Öğrencilerinin Başarı Testinden Aldıkları Puanlara İlişkin Bulgular.....	59

4.1.2. Altıncı Sınıf Öğrencilerinin Kompozisyon Çalışmalarına İlişkin Bulgular	66
4.1.3. Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Başarı Testinden Aldıkları Puanlara İlişkin Bulgular.....	81
4.1.4. Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Kompozisyon Çalışmalarına İlişkin Bulgular ...	85
4.2. Öğretmen Görüşlerine İlişkin Bulgular.....	98

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. SONUÇ TARTIŞMA VE ÖNERİLER	102
5.1. Altıncı Sınıf Öğrencilerine Uygulanan Başarı Testlerinden ve Kompozisyon Çalışmalarından Elde Edilen Sonuçlar	102
5.1.1. Altıncı Sınıf Öğrencilerine Uygulanan Başarı Testlerinden Elde Edilen Sonuçlar	102
5.1.2. Altıncı Sınıf Öğrencilerine Uygulanan Kompozisyon Çalışmalarına İlişkin Sonuçlar	105
5.2. Yedinci Sınıf Öğrencilerine Uygulanan Başarı Testlerinden ve Kompozisyon Çalışmalarından Elde Edilen Sonuçlar	107
5.2.1. Yedinci Sınıf Öğrencilerine Uygulanan Başarı Testlerinden Elde Edilen Sonuçlar	107
5.2.2. Yedinci Sınıf Öğrencilerine Uygulanan Kompozisyon Çalışmalarından Elde Edilen Sonuçlar	109
5.3. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine Uygulanan Kültürel Aktarım Yeterlik Ölçeğine İlişkin Sonuçlar	111
5.4. Öneriler	113
KAYNAKÇA	115
EKLER.....	124
Ek 1: Erzincan Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü İzin Belgesi	125
Ek 2: Altıncı Sınıf Kültürel Aktarım Başarı Testi	126
Ek 3: Yedinci Sınıf Kültürel Aktarım Başarı Testi	130
Ek 4: Altıncı ve Yedinci Sınıf Kompozisyon Çalışması Örnekleri	134
Ek 5: Kültürel Aktarım Yeterlik Ölçeği	138
ÖZGEÇMİŞ.....	142

TABLULAR DİZİNİ

Tablo 3.1. Araştırma Örneklemine İlişkin Veriler	48
Tablo 3.2. Altıncı Sınıf Kültür Aktarımı Konuları Başarı Testi Soruları Madde Analizi.....	50
Tablo 3.3. Yedinci Sınıf Kültürel Aktarım Konuları Başarı Testi Soruları Madde Analizi.....	53
Tablo 4.1. Altıncı Sınıf Öğrencilerinin Birinci Kazanıma Yönelik Doğru Cevap Yüzdelerine İlişkin Bulgular	59
Tablo 4.2. Altıncı Sınıf Öğrencilerinin İkinci Kazanıma Yönelik Doğru Cevap Yüzdelerine İlişkin Bulgular.....	60
Tablo 4.3. Altıncı Sınıf Öğrencilerinin Üçüncü Kazanıma Yönelik Doğru Cevap Yüzdelerine İlişkin Bulgular.....	60
Tablo 4.4. Altıncı Sınıf Öğrencilerinin Dördüncü Kazanıma Yönelik Doğru Cevap Yüzdelerine İlişkin Bulgular.....	61
Tablo 4.5. Altıncı Sınıf Öğrencilerinin Beşinci Kazanıma Yönelik Doğru Cevap Yüzdelerine İlişkin Bulgular.....	61
Tablo 4.6. Altıncı Sınıf Öğrencilerinin Altıncı Kazanıma Yönelik Doğru Cevap Yüzdelerine İlişkin Bulgular.....	62
Tablo 4.7. Altıncı Sınıf Öğrencilerinin Yedinci Kazanıma Yönelik Doğru Cevap Yüzdelerine İlişkin Bulgular.....	62
Tablo 4.8. Altıncı Sınıf Öğrencilerinin Sekizinci Kazanıma Yönelik Doğru Cevap Yüzdelerine İlişkin Bulgular.....	63
Tablo 4.9. Altıncı. Sınıf Öğrencilerinin Dokuzuncu Kazanıma Yönelik Doğru Cevap Yüzdelerine İlişkin Bulgular.....	63
Tablo 4.10. Altıncı Sınıf Öğrencilerinin Onuncu Kazanıma Yönelik Doğru Cevap Yüzdelerine İlişkin Bulgular.....	64
Tablo 4.11. Altıncı. Sınıf Öğrencilerinin On birinci Kazanıma Yönelik Doğru Cevap Yüzdelerine İlişkin Bulgular.....	64
Tablo 4.12. Altıncı Sınıf Öğrencilerinin On ikinci Kazanıma Yönelik Doğru Cevap Yüzdelerine İlişkin Bulgular.....	65
Tablo 4.13. Altıncı Sınıf Öğrencilerinin On üçüncü Kazanıma Yönelik Doğru Cevap Yüzdelerine İlişkin Bulgular.....	65

Tablo 4.14. Türk Kültürünü Oluşturan Öğelerin Tanınmasına İlişkin Bulgular.....	66
Tablo 4.15. Türk Kültürünü Tanıtılmasına İlişkin Bulgular.....	73
Tablo 4.16. Türk Kültürünün Önemi ve Korunmasına İlişkin Bulgular.....	77
Tablo 4.17. Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Birinci Kazanıma Yönelik Doğru Cevap Yüzdelerine İlişkin Bulgular.....	81
Tablo 4.18. Yedinci Sınıf Öğrencilerinin İkinci Kazanıma Yönelik Doğru Cevap Yüzdelerine İlişkin Bulgular.....	81
Tablo 4.19. Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Üçüncü Kazanıma Yönelik Doğru Cevap Yüzdelerine İlişkin Bulgular.....	82
Tablo 4.20. Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Dördüncü Kazanıma Yönelik Doğru Cevap Yüzdelerine İlişkin Bulgular.....	82
Tablo 4.21. Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Beşinci Kazanıma Yönelik Doğru Cevap Yüzdelerine İlişkin Bulgular.....	83
Tablo 4.22. Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Altıncı Kazanıma Yönelik Doğru Cevap Yüzdelerine İlişkin Bulgular.....	83
Tablo 4.23. Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Yedinci Kazanıma Yönelik Doğru Cevap Yüzdelerine İlişkin Bulgular.....	84
Tablo 4.24. Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Sekizinci Kazanıma Yönelik Doğru Cevap Yüzdelerine İlişkin Bulgular.....	84
Tablo 4.25. Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Dokuzuncu Kazanıma Yönelik Doğru Cevap Yüzdelerine İlişkin Bulgular.....	85
Tablo 4.26. Türk Kültürünü Oluşturan Öğelerin Tanınmasına İlişkin Bulgular.....	85
Tablo 4.27. Türk Kültürünü Tanıtılmasına İlişkin Bulgular.....	91
Tablo 4.28. Türk Kültürünün Önemi ve Korunmasına İlişkin Bulgular.....	94
Tablo 4.29. Kültürel Aktarım Yeterlik Ölçeği Özel Hedefler Boyutuna Yönelik Öğretmen Görüşleri Bulgular.....	98
Tablo 4.30. Kültürel Aktarım Yeterlik Ölçeği Özel Hedefler Boyutuna Yönelik Öğretmen Görüşleri Bulguları	99

KISALTMALAR

Et. All	: Ve Diğerleri
f	: Frekans
KAYÖ	: Kùltürel Aktarım Yeterlik Ölçeği
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
N	: Katılımcı Sayısı
NCSS	: Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi
Ö	: Öğrenci
PİSA	: Uluslararası Öğrenci Başarısını Belirleme Programı
SBDÖP	: Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı
TDK	: Türk Dil Kurumu
vd.	: Ve Diğerleri
%	: Yüzde

BİRİNCİ BÖLÜM

1.GİRİŞ

İnsanoğlunun dünya üzerindeki varlığının sonucu olarak açıklanabilecek kültür kavramı, binlerce yıllık birikimlerin neticesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Yapılan incelemeler sonucunda farklı milletlerin ürünü olan birçok kültüre rastlanmıştır. Geçmişte kalan ve günümüzde varlığını sürdüren kültürleri karşılaştıran antropologlar, bütün kültürlerin paylaştığı temel özelliklerin var olduğu gerçeği ile karşılaşmışlardır. Bu noktadan hareketle kültür; kişilerin davranışları hakkında bize bilgi veren ve bu davranışlarda yansımaları bulan soyut görüşler, değerler ve dünyaya dönük algılar sistemi olarak açıklanmıştır (Çavuşoğlu, 2000; Haviland, Prins, Walrath ve Mcbride, 2008; Jamal ve Chapman, 2000).

Kültürler kendi içlerindeki ve çevrelerindeki hareketlere ve eylemlere karşılık veren devingen sistemlerdir. Bu sistemlerdeki herhangi bir öge değişirse ya da dışarıdan bir kuvvet, baskı uygularsa bütün sistem bu değişikliğe uyum göstermek için harekete geçer. Kültürün değişen koşullara uyum sağlaması noktasında, üyelerine gereken araçları sunması o kültürün değişime ayak uydurması anlamına gelir. Ancak bazı kültürler bu noktada dengeyi sağlayamayabilir. Eğer bir kültür çok katı ve durağansa değişen koşullar karşısında çok uzun süre ayakta kalabilme mücadelesi veremez. Aksine değişime çok açık olan kültürler ise ayırt edici özelliklerini kaybederler. Bu noktada kültürler modern çağın ihtiyaçlarına cevap verebilecek nitelikte esnek, kendilerine has özelliklerini kaybetmeyecek kadar da kuvvetli olmalıdırlar (Haviland ve diğerleri, 2008).

İnsanlık tarihi boyunca varlığından söz edilebilecek olan, ancak 20. yüzyılın başlarından itibaren tartışmaya başladığımız kültürel değişim olgusu, günümüzde dünya toplumları açısından çok daha fazla önem taşımaktadır. Bunun nedeni ise; teknolojik ve ekonomik anlamdaki hızlı gelişmenin, sınırları ortadan kaldırması ve insanların günlük hayattaki yaşam tarzlarını tek tipleştirmesidir. Yukarıda da ifade edildiği gibi değişime çok açık olan kültürler açısından bu hızlı değişim, ayırt edici özelliklerin bir tehdit unsuruyla karşı karşıya kalmasına neden olmuştur. Bu sebeple 21. yüzyıla girdiğimiz bu

dönemde dünya üzerindeki kültürlerin büyük çoğunluğu bu durumu bir tehdit unsuru olarak algılayıp önlem alma yoluna gitmişlerdir.

Buradan anlaşılan kültürel değişimin günümüzde tek tip kültürel bir anlayışa hizmet ettiği gerçeğidir. Bu sebeple kültürel değişimin iyi anlaşılması gerekmektedir. Kültürel anlamdaki değişimi analiz edebilmek için öncelikle değişim ve toplumsal değişim kavramlarını anlamak gerekir.

Değişme; bir olgunun, bir nesnenin ya da organizmanın bir durumdan yeni ve farklı bir duruma geçişidir. Toplumsal değişme ise, toplumu meydana getiren kurumlar başta olmak üzere toplumsal ilişkilerde ve toplumsal yapıda meydana gelen farklılaşmalar olarak adlandırılır (Oliva, 2009). Toplumsal değişim; insan, zaman ve mekânla bağlantılı olup kalıcılık ve süreklilik arz eder. Toplumsal hayatın işleyişini ya da yapısını geçici, iğreti ve yüzeysel olmayacak bir biçimde etkileyen ve tarihin akışını değiştiren, dönemdeki her dönüşümü içine alan bir süreçtir. Bu değişim, bazı koşullara bağlı olarak farklı şekillerde algılanabilir. Toplumsal değişim süreci bir fırsat olarak algılanıp başarıya dönüştürülebileceği gibi, bir tehdit olarak değerlendirilip karşı tepki ve direnç de dönüşebilir (Kurtkan, 1972).

Toplumsal değişim sürecinde önemli olan bir diğer husus ise, bu süreçten etkilenen toplumsal dinamiklerdir. Bu dinamikler; demografi, teknoloji, ekonomik yapı, kültürel değerler, ideolojiler, eğitim ve bilgi başlıkları altında sıralanabilir (Doğan, 2008). Aslında toplumsal yapının iskeletini oluşturan bu dinamikler birbirine bağlı, biri değiştiğinde diğeri de değişmek zorunda kalan bir bütünü temsil eder. Bu bütün içerisinde sosyolojik açıdan büyük önem arz eden unsurlardan birisi ise, kültür ve kültürel değişimdir.

Kültürel sistemdeki değişim, nüfus artışı ve teknolojik gelişmeler ile sınırlı kalmayıp; çevre krizleri, yabancı istilası, davranış ve değerlerin farklılaşmasıyla meydana gelmektedir. Bu değişim en somut biçimde kıyafetlerde ve tüketim eşyalarında kendini göstermektedir. Kapitalist sistemin sürekli büyüme arzusu içindeki pazarları sayesinde ani değişimlerin yaşandığı dünyamızda insanların kullandığı eşyaların ne kadar hızlı değişim gösterdiği bu duruma verilebilecek en güzel örnektir (Haviland ve diğerleri, 2008; Malinowski, 1990). Kültürün canlılık ve süreklilik arz etmesi açısından

bu değişim gayet doğal bir süreç olarak algılanmaktadır. Ancak kültürel değişimler gerçekleşirken milli kültürün zarar görmesi ve alınan kültürün, asıl kültürün yerine geçmesi toplumlar için bir endişe yaratmaktadır. Endişe yaratan bu kültürel değişimin yok edici boyutlara ulaşması kendiliğinden olduğu gibi planlı bir şekilde de gerçekleşebilmektedir. Planlı olarak gerçekleşen yönü 20. yüzyılın temel politikası olan “*kültürel emperyalizm*” kavramıyla açıklanırken, kendiliğinden olan yönü ise kültürel değişim karşısında milli kültürü koruyacak herhangi bir mekanizmanın oluşturulamaması ile açıklanmaktadır (Kabaklı, 2004; Taş, 1995).

Kültürel değişim sürecinden olumsuz etkilenmemek için dünya toplumlarının tercih ettiği en pratik ve bilimsel çözüm yolu eğitim olarak nitelendirilmiştir. Eğitim iki açıdan fayda sağlamaktadır. Bunlardan birincisi bireyin çeşitli bilgi, beceri, değer ve tutumları kazanarak yetkin insanlar haline gelmesi ikincisi ise; toplum açısından önemi ifade eder ki; kültürün muhafaza edilmesi yoluyla kuşaklararası etkileşimin devamlılığının sağlanmasıdır. Bu noktada eğitim toplumsallaşma adına bireye, topluma ve devlete hizmet etmektedir (Özpolat, 2009). Dolayısıyla eğitim; vatandaş, milliyet ve ulusal kimlik yaratmanın en önemli aracı olarak görülmektedir (Berkes, 1978; Kamens, 1988). Nitekim bu ifadeler ışığında toplumun ilerlemesi, mutluluğa ermesi, dayanışma ve adalet ülkelerine erişmesi ortak bir kültürün ve anlayışın kazanılmasına bağlıdır (Öztürk, 1993).

Dünya toplumları için önemli bir olgu olan kültürel değişim, Türk toplumu için de göz ardı edilmemesi gereken bir sorundur. Çünkü Türk toplumu da, diğer toplumlar gibi belirli dinamikler üzerine kurulmuştur. Bu dinamikleri oluşturan en önemli olgu ise Türk Kültürü’dür. Kökeni çok eski dönemlere dayanan, geniş bir alanda izlerine rastlanan Türk Kültürü, çevresindeki toplumları etkilemiş ve onlardan etkilenmiştir. Türk Kültürü’nün zenginliğini ve özgünlüğünü göstermek açısından bu alanda yapılan çalışmalar özellikle yakın tarihimizde artış göstermiştir. Türk Kültürü’nün zaman içerisindeki gelişimi ve seyri açısından aydınlatılması ciddi bir konu ve sorun iken günümüzde çok daha farklı bir sorunla karşı karşıya kalınmıştır. Millilik özelliğine sahip tüm kültürler için endişe yaratan kültürel değişim, toplumsal çözülme ve kültürel yozlaşma, Türk Kültürü için de endişe verici boyutlara ulaşmıştır (Kasapoğlu, 1999; Türkdoğan, 2004).

Günümüzde Türkiye'nin böyle bir değişimle karşı karşıya olduğu konusunda yaygın görüşler bulunmaktadır. Bu görüşler, kültürel değişimin Türk Kültürü'nü planlı olarak gerçekleştirilen kültürel emperyalizm ve kendiliğinden değişme boyutu ile etkilediği noktasında birleşmektedir (Kabaklı, 2004; Kasapoğlu, 1999; Türkdoğan, 2004).

Kültürel emperyalizmin Türk Kültürü üzerindeki etkileri özellikle genç kuşaklar dikkatlice gözlemlendiğinde görülmektedir. Popüler kültür denilen taklitçiliğe, hatta kötü taklitçiliğe dönüşmüş bir yaşam tarzı görülmektedir. Bu bağlamda, günlük hayatta giyilen kıyafetlerin, kullanılan arabaların, cep telefonlarının, restoranların bir seçkinlik simgesi sayılması söz konusu taklitçi anlayışın somut göstergeleridir. (Doğan, 2008; Kurtkan, 1972). Ayrıca milli kimliğin ve toplumsal birlikteliğin anahtarı niteliğinde olan Türkçe bile, bu değişimden payına düşeni almıştır. Gençlerin ne anlama geldiğini bilmediği, argo sayılabilecek, Türk Dil Kurumu sözlüğünde karşılığı dahi olmayan sözcükler kullanarak iletişim kurmaya çalıştıkları görülmektedir. Bu örnekleri çoğaltmak mümkündür. Televizyonlardan, gazetelerden, sokaktaki insanların davranışlarından kültürel yozlaştırma (kültürsüzleştirme) politikalarının amacına ne ölçüde ulaştığı kolaylıkla anlaşılabilir (Fiske, 1987).

Kültürel değişimin, kendiliğinden herhangi bir müdahaleye gerek kalmadan gerçekleşen yönü ise aslında daha etkilidir. Türk toplumunda kültürel yozlaşma kavramı batıcılık ya da modernite şeklinde tanımlanmaktadır. Bugün Türk toplumunun sosyal ve kültürel anlamda yaşadığı sorunun nedeni, modern teknolojinin topluma dâhil edilmesi değildir. Aksine modern teknoloji olmadan, milli kültüründen birçok şey kaybeden örnekler mevcuttur. Bu sebeple yozlaşan kültür karşısında modern teknolojinin alındığı kültür ya da medeniyete yönelik olarak bir sansür ve kontrol mekanizması aramak yerine Türkiye'de güncel bir milli kültür kurmanın yollarını aramak daha akılcı olacaktır (Güngör, 1995; Türkdoğan, 2004).

Batı ülkeleri veya doğu ülkeleri ile yakın ilişkilere girdikten sonra, onlardan gelebilecek kültürel unsurların iyisini alalım kötüsünü almayalım şeklinde bir yaklaşım zaten antidemokratik ve bilimsel olmayan sonuçlar ortaya çıkaracaktır. Önemli olan milli kültürün bu değişimler esnasında kolayca zarar görebilmesini engellemektedir. Bu noktada Türkiye'nin asıl sorunu, kültür alışverişi esnasında kendi kültürüne dışarıdan

gelebilecek tehlike değil, daha ziyade milli kültürün içten tahribata uğratılmasıdır. (Güngör, 1995). Bu tahribatın nasıl yaşandığına ilişkin olarak Atilla İlhan'ın ifadesi yerinde bir örnek olabilir.

Hayır, bize bunları öğretmediler: Lisede Sophokles okuduk, klasik Türk Sanat Musikisine sövmeyi, Divan Şiirini hor görmeyi, buna karşılık devletin yayınladığı kötü çevrilmiş batı klasiklerine körü körüne hayranlık göstermeyi öğrendik. Sanki Sinan Leonardo'dan önemsiz, Mevlâna Dante'den küçüktü. İtrî ise Bach'ın eline su dökemezdi. Aslında kültür emperyalizminin ilmiğini kendi elimizle boynumuza geçiriyorduk. Ulusal bileşim arama yerine hazır bileşimleri aktarma hastalığımız tepmişti. O kadar ki, İkinci Dünya Savaşı sonrasında, Batılı emperyalizmin örgütlü politikasını uygulamaya kendiliğimizden talip olduk. Stalin ve Beria'da haksız ve ahmakça istekleriyle bunu kolaylaştırdılar (İlhan, 1972, s. 18).

İlhan'ın bu ifadesi aslında içten gerçekleşen kültürel yozlaşmanın güzel bir örneği sayılabilir. Ancak söz konusu ifade aynı zamanda Türk kültürünün çağdaş batı kültüründen hiç de farkının olmadığını gösterir. Mimar Sinan'ın eserleri hala ayaktadır ve Türk kültürünün, çağdaş olarak adlandırılan Gotik kültürene karşı kendini gösterebileceği binlerce eserden sadece bir kaçıdır. Avrupa hem tarihsel miras olarak hem de kültürel zenginlik mirası olarak sanatını, edebiyatını, tarihini ve inancını köklü bir Helen uygarlığı üzerine inşa etmiştir. Türkiye'nin Avrupa'dan eksik kalan yönü ise aslında sosyolojik, antropolojik ve tarihsel olarak sahip olduğu kültürel zenginliği çağdaş bir zemin üzerine inşa edip yeni nesillere aktaramamasıdır. Yani temel sorun Türkiye, kültürünü yeni yetişen nesillere öğretme noktasında sorunlar yaşamaktadır. Bu sorun, temelde sahip olunan kültürün sınırlarının çizilememesi, içerik bu kadar geniş ve sınırsız iken, sınırlı ve kısıtlayıcı bir kültür anlayışı ile batı kültürünün etkisinde kalınmasıdır. Dünyadaki kültürel zenginliği keşfetmek ve onları öğrenmek elbette mühim bir hadisedir. Ancak kendi kültürünün zenginliği ve ürünleri karşısında duyarsız kalan bir toplumun farklı kültürlerle ait unsurları öğrenmesi tam bir çelişkidir. Bu çelişkiyi bertaraf etmenin yolu kültür aktarımıdır. Kültür aktarımı genel anlamıyla, bir topluma ait olan maddi ve manevi tüm kültürel değerlerin yeni nesillere aktarılması ve benimsetilmesi işidir (Siegel, 1999; Vygotsky, 1978). Kültürel aktarım süreci aksadığında ya da tamamen yok olduğunda toplumlar farklı kültürlerin etkisi altında

kalarak özgünlüklerini kaybedebilirler. Bu durum sadece milli kültürün kaybıyla sonuçlanmaz aynı zamanda kültürün toplumsal anlamda yaratmış olduğu birlik, beraberlik ve sosyallik ilkelerinin de yıpranmasına neden olur. Bu sebeple kültür toplumlar için sosyal, siyasal ve ekonomik anlamdaki bütünlüğün anahtarı niteliğini taşımaktadır. Dünya üzerinde özgün bir kültür anlayışına sahip olan her toplum, bu birikimini gelecek nesillere aktarma ihtiyacı hisseder.

1.1.Problem Durumu

Kültürel aktarım farklı şekillerde gerçekleşebilmektedir. Bireyin ailesi, sosyal çevresi, akran grupları ve okul bu işleyişin meydana geldiği ortamlardır. Milli kültürü ve toplumsal değerleri bu değişim sürecinde kontrol edebilmek için farklı yollar mevcuttur. Bununla birlikte en sağlıklı olanı tabii ki devletlerin izlemiş olduğu eğitim politikası ve bu politika içerisinde kültürel aktarıma verilen önemdir. Kültürel aktarımın eğitim politikalarına yansımaları da bu öneme bağlı olarak şekillendirilmelidir. Burada dikkat edilmesi gereken nokta ise kültürel aktarımın, formal eğitim sürecinde eğitim programları yardımıyla ne derecede desteklenebildiğidir. Türkiye’de kültürel aktarım politikası öğretim programlarında farklı içerik ve kazanımlarla gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır. İlkokul, ortaokul ya da lise program derslerinin büyük çoğunluğunda kültürel aktarımla ilgili içeriğe rastlamak olasıdır. Ancak, kültürel aktarım açısından bilgi, beceri, tutum ifadelerinin karşılığını yoğun olarak bulduğu birkaç öğretim programı mevcuttur. Bunlar, Sosyal Bilgiler, Türk Dili ve Edebiyatı, Türkçe ve Tarih dersleri olarak sıralanabilir (Ünlü, 2012; Varış, 1990).

Bu araştırmaya konu olan program ise SBDÖP’dir. Kültürel aktarımın gerçekleşmesi, SBDÖP’ında yer alan konuların ve etkinliklerin yeterliği ile ilgilidir. Bu sebeple, araştırma problemi “SBDÖP kültür aktarımı konularının öğrenilme ve kazanımlarla gerçekleştirilme düzeyi, öğrenci başarılarına ve öğretmen görüşlerine göre nasıldır?” olarak belirlenmiştir.

1.1.1.Alt Problemler

Bu araştırmanın temel problem durumuna bağlı olarak;

- Sosyal Bilgiler Dersi 6. sınıf öğretim programında yer alan kültür aktarımı konularının öğrenciler tarafından öğrenilme düzeyi nasıldır?
- Sosyal Bilgiler Dersi 7. sınıf öğretim programında yer alan kültür aktarımı konularının öğrenciler tarafından öğrenilme düzeyi nasıldır?
- Sosyal Bilgiler Dersi öğretim programında yer alan kültür aktarımı konularının öğrenciler tarafından genel amaçlara göre öğrenilme düzeyi nasıldır?
- Sosyal Bilgiler Dersi 6. ve 7. sınıf öğretim programında yer alan kültür aktarımı konularının kazanımlarla öğretilebilirliği sosyal bilgiler dersi öğretmenlerinin görüşlerine göre, ne düzeydedir? sorularına cevap aranacaktır.

1.2.Araştırmanın Amacı

Türk Milli Eğitiminde kültür aktarımının farklı programlarla gerçekleştirildiğinden bahsetmiştik. SBDÖP da kültür aktarımını sağlamaya çalışan önemli derslerden birisidir. SBDÖP'nin temel yaklaşımını incelediğimizde bu durumu daha iyi anlayabiliriz. SBDÖP'nin temel yaklaşımını özetleyen toplam 12 madde bulunmaktadır. Bunlar içerisinde kültür aktarımıyla doğrudan ilgili 6. ve 7. maddeler şu şekildedir;

6. madde; “Milli kimliği merkeze alarak, evrensel değerleri benimsenmesine önem verir.”

7. madde; “Öğrencilerin kendi örf ve adetleri çerçevesinde ruhsal, ahlaki, sosyal ve kültürel gelişimini hedefler.” (Milli Eğitim Bakanlığı, [MEB], 2005).

SBDÖP'nin temel yaklaşımları dikkate alındığında, vatandaşlık bilgisi aktarımı, yansıtıcı inceleme alanı ve sosyal bilimler aktarımı olarak üç başlık altında sıralandığı görülmektedir. Bu temel yaklaşımlara bağlı olarak Sosyal Bilgiler Dersinin doğrudan bir kültürel aktarım aracı olduğunu söylemek sanırım hata olmaz. Çünkü kültür, hem vatandaşlık görev ve sorumlulukları açısından, hem bilimsel bilgi açısından öğretilmesi önemli bir konudur. SBDÖP'nin genel amaçları incelendiğinde 5. maddenin “ Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öğe ve süreçleri kavrayarak, milli bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul eder” şeklinde tanımlandığını görüyoruz.

Bu bağlamda, SBDÖP'nin temel yaklaşımı ve genel amaçları çerçevesinde hazırlanan öğrenme alanları ve üniteler içerisinde kültür aktarımına yönelik doğrudan bir öğrenme alanının olduğu görülmüştür. Bu öğrenme alanı "Kültür ve Miras" olarak adlandırılmıştır. Milli bilincin sağlanması, milli kimliğin kazandırılması ve Türk kültürünü oluşturan tarihsel sürecin ve öğelerin öğrenilmesi amacıyla bu öğrenme alanına programda yer verilmiştir (MEB, 2005). Tüm bu açıklamalar, SBDÖP'nin Türk Milli Eğitim sisteminde önemli bir kültürel aktarım aracı olarak görüldüğünün kanıtıdır.

Bu ifadeler doğrultusunda araştırmamızın amacı, kültürel aktarım konularının öğretiminin SBDÖP'ndeki yeterlik düzeyinin, öğretmen görüşlerine ve öğrencilerin başarılarına bağlı olarak incelenmesidir. Bu duruma bağlı olarak, programın genel ve özel amaçları doğrultusunda öğretmenlerin görüşleri incelenerek, programın kültürel aktarım konularının öğretimi noktasındaki yeterlik düzeyi tespit edilecektir. Yine programın kültürel aktarım açısından belirlediği genel ve özel amaçlar doğrultusunda öğrencilerin başarıları belirlenip, programın kültürel aktarım konusundaki yeterlik düzeyi ortaya konulacaktır. Öğretmen görüşleri ve öğrencilerin başarı düzeyleri karşılaştırmalı olarak incelenerek araştırmanın amacına yönelik bulgular elde edilmeye çalışılacaktır.

1.3.Araştırmanın Önemi

SBDÖP'nin temel yaklaşımları, genel amaçları ve öğrenme alanları dikkate alındığında kültürel aktarım açısından çok önemli bir ders olduğu görülmektedir. Kültürel aktarım açısından bu derece öneme sahip bir dersin bu görevi yerine getirebilme düzeyine ilişkin bir çalışmanın planlanması faydalı olacaktır. Sosyal Bilgiler Dersinin konu ile ilgili içerik ve öğretim uygulamaları noktasındaki artıları ve eksilerinin program güncellemeleri açısından faydalı olacağı düşünülmektedir. Ayrıca literatür taramaları sonucunda daha önce bu tarz bir araştırmanın yapılmamış olması araştırmanın konu ile ilgili güncel bilimsel bilgi sunması araştırmanın önemini daha da arttırmaktadır. Yapılan literatür taramaları göstermiştir ki; kültür aktarımı ve kültürel politikaların eğitim programlarına yansıtılması, teorik anlamdaki tartışmalarla sınırlı kalmıştır. Bu konuda yapılacak olan uygulamalı araştırmaların sayısı ne kadar fazla

olursa, kültürel anlamdaki politikaların eğitim programlarına yansıtılması da bir o kadar sağlam temellere oturtulmuş olacaktır.

1.4.Varsayımlar

- Bu doğrultuda araştırmaya katılan öğretmenlerin “kültürel aktarım yeterlik ölçeğine” (KAYÖ) gerçekçi ve samimi olarak cevap verdikleri varsayılmıştır.
- Öğrencilerin kendilerine uygulanan başarı testleri ve kompozisyon çalışmalarında düşüncelerini gerçekçi bir şekilde ifade edebilecekleri varsayılmıştır.
- Araştırmacının ölçme araçlarını uygularken ve değerlendirirken içten, samimi ve objektif bir yaklaşım sergilediği varsayılmıştır.
- Araştırmacının uygulama esnasında yanlı davranmadığı varsayılmıştır.

1.5.Sınırlılıklar

Araştırma;

- Sosyal Bilgiler Dersi 6. ve 7. Sınıf Öğretim Programı’ndaki kültürel aktarım konuları ile,
- Erzincan İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı merkezdeki iki kademeli 25 ilköğretim okulu ile,
- Sosyal Bilgiler Dersi öğretmenleri için hazırlanan Sosyal Bilgiler Dersi kültürel aktarım yeterlik ölçeği ile,
- 6-7. Sınıf öğrencileri için hazırlanan akademik başarı testi ile,
- 6-7. Sınıf öğrencileri için hazırlanan kompozisyon çalışmaları ile,
- Araştırmaya katılan öğrenci ve öğretmenlerin ifadeleri ile sınırlıdır.

1.6.Tanımlar

- **Kültür:** “Kültür (hars), bir milletin dini, ahlaki, hukukî, muakelevi, bediî, lisanî, iktisadî ve topluluğun fenni hayatlarının ahenkli mecmuasıdır. O halde denilebilir ki, kültür, bir insan topluluğunun nesilden nesile aktardığı inanç, bilgi ve uygulamalarını ifade eder” (Gökalp, 2006, s. 33).

- **Kültürel Kimlik:** “Bireyi diğer milletlere, diğer topluluklara mensup olan bireylerden farklı kılan; dil, din, tarih ve diğer kültür unsurlarının ferdi tutum ve davranışlarına yansımaları neticesinde oluşan; bir topluluğa aitliğini ifade eden olgudur” (Köseoğlu, 1995, s. 46).
- **Kültürel Değişim:** “Kültür değişmesi, bir toplumun mevcut düzenini yani toplumsal yapıdaki maddi ve manevi kültürünü bir modelden başka bir modele dönüştüren bir süreçtir” (Turhan, 1972, s. 25).
- **Kültürel Aktarım:** “Kültür aktarımı en yalın anlamıyla bir millete ait kültürel özelliklerin yeni nesillere anlatılması, kavratılması ve benimsetilmesi işidir” (Siegel, 1999; Vygotsky, 1978).
- **Kültürleşme:** “Bireyin kendi toplumunun kültürüne ait unsurları öğrenerek içselleştirmesi ve kültürüne karşı aidiyetlik duygusu kazanması sürecidir” (Güvenç, 2004, s. 85).
- **Milli Kültür:** “Kültürel olarak diğer toplumlardan farklı inanış, eğilim, düşünce kullanış ve davranış tarzlarına sahip her kültür milli kültürü ifade eder” (Özarpınar, 1998, s. 48).
- **Evrensel Kültür:** “Özgün kültüre göre farklılık göstermeyen insan türüne özgü bir takım ortak değerler” (Özyurt, 2005, s. 74).
- **Sosyal Bilgiler Dersi:** “Sosyal Bilgiler, bireyin toplumsal var oluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği, toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir” (MEB, 2005, s.17).
- **Kültürel Emperyalizm:** “Baskın ve hâkim kültürlerin bu güçlerini kullanarak farklı kültür unsurları üzerinde manevi olarak tahakküm oluşturmaları olayıdır” (Friedman, 1994, s. 195).
- **Popüler Kültür:** “Belirli bir alandaki yaygın kültürü ifade eden ve genellikle kitle iletişim araçları aracılığıyla oluşan eğlence kültürüdür” (Doğan, 2008, s. 27).

İKİNCİ BÖLÜM

2.KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1.Kültür

İnsanların günlük konuşmalarında sanatsal ve bilimsel uğraşları ifade etmek amacıyla kullanılan “kültür” sözcüğü Latince kökenlidir. Türkçeye Fransızcadan geçmiş olan bu sözcük Latince “*cultura*” toprağa bir şeyler ekip biçmek, ürün almak anlamında kullanılırdı. Fransız devriminden önce Voltaire “*culture*” sözcüğünü insan zekâsının oluşumu ve gelişimini belirleyen bir terim olarak kullanmış, sözcük orijinal anlamından farklı anlamlarda da kullanılmaya başlamıştır. Sonraki süreçte Fransızcadan Almancaya geçen bu sözcük, önce “*cultur*” daha sonra “*kultur*” biçiminde tüm Avrupa dillerine yayılmıştır (Anadol ve Abbasova, 2002; Kafesoğlu, 1984; Kafesoğlu, 1970). İngiliz antropolog Tylor, 1871 yılında sözcüğe daha bilimsel bir içerik katmış, kültür kavramı daha da önem kazanmış ve bilimsel bir uğraş haline gelmiştir. Kültür kavramına yönelik bundan sonraki araştırmalarda kültürün ne olduğunu öğrenmek yerine neye hizmet ettiğini öğrenmek bilim adamları tarafından daha fazla tartışılan bir konu olmuştur (Barker, 2000).

Yapılan tanımlamaların ortak bir noktada birleşmesi mümkün olmasa da, benzer ifadelerin kullanıldığını görmekteyiz. Kültür kavramıyla ilgili ilk bilimsel çalışmalara örnekler veren Tylor, (1871) kültürü, insanın bir toplumun üyesi olarak edindiği bilgi, inanç, sanat, ahlâk, gelenek ve göreneklerle her türlü beceri ve alışkanlıklarını içeren karmaşık bir bütünü olarak tanımlamıştır. Kültürü, antropolojik açıdan değerlendiren Tylor’dan sonra farklı disiplinlerde çalışan sosyal bilimciler de, kültür kavramına yönelik tanımlamalar da bulunmuştur. Bunun sonucunda ortaya antropoloji dışında, toplumbilim, halkbilim, tarih, sanat tarihi, psikoloji hatta günümüzde ekonomi disiplinlerince irdelenen ve araştırılan bir kavram çıkmıştır (Kayserili, 2011). Ancak farklı disiplinlerdeki bu araştırmacılar konuyu kendi uğraş alanlarıyla ilgili olarak ele alınca farklı tanımlar ortaya çıkmıştır. Buradan anlaşılan şu ki, kültürün algılandığı biçimiyle araştırmalara konu olması ve soyut bir kavram olması nedeniyle tanımlanması

daha güç bir hale gelmiştir (Muallimoğlu, 1981;Turan, 1990). Sadece Angloamerikan toplumbiliminde yapılan kültür tanımları 160'a kadar ulaşmıştır (Kroeber ve Kluckhohn, 1952). Oluşan bu tanımlama yığını içerisinde çıkarılmak amacıyla araştırmacılar kültürü kendi bakış açılarıyla betimsel, tarihsel, kuralcı, psikolojik, yapısal ve genetik olarak altı farklı kategoriye ayırmışlardır. 1950'lerden günümüze geçen süre içerisinde yeni tanımlamalarla birlikte ortalama 200'ü aşkın kültür tanımı yapıldığını söyleyebiliriz (Haviland ve diğerleri, 2008;). Bu tanımlardan en çok kullanılanları ve çarpıcı olanlarından örnekler verecek olursak şöyle sıralayabiliriz;

- “Bir kategorinin üyelerini bir başka kategoriden ayıran kolektif bir zihinsel programlamadır” (Hofstede, 1984, s. 51).
- “Bir toplumun tüm hayat biçimidir” (Linton, 1945, s. 32)
- “Yaşananlarla ilgili anıların saklandığı insan belleği” (Kluckhohn, 1954, s. 25)
- “Belli bir düşünceler sistemi ya da bütünüdür” (Wissler, 1916, s. 195)
- “Büyütülerek bilimsel ekrana yansıtılmış bireysel psikolojidir” (Benedict,1998, s. 45).
- “Toplumdaki geçmiş davranışların biriktirilerek aktarılan sonuçlarıdır” (Carr,1992; Aktaran: Memiş, 2003).
- “İnsan gereksinimlerinin karşılanması için doğrudan doğruya ya da dolaylı olarak çalışan araç ve gereçler ile gelenek görenekler ve bedensel veya düşünceyle ilgili alışkanlıkların tümüdür” (Malinowski, 1990, s. 54).
- T. S.Eliot'a göre kültür, “aslında herhangi bir toplumun dininin vücut bulmuş bir şeklidir. Din kültüre muhtaç olduğu çerçeveyi temin eder ve bütün insanlığı bunalım ve ümitsizlikten kurtarır” (Eliot,1981, s. 20-27).

Farklı tanımlar yapılmış olsa bile genel olarak bakıldığında kültür tanımlarının kesiştiği belirli ortak ifadeler vardır. Bunlar, kültürün insanlar tarafından oluşturulduğu, gelecek nesillere aktarılması gerektiği, başkalarıyla paylaşılması ve davranışı biçimlendirmesi özelliğinin bulunduğu (Triandis, 1994).

Kültür alanındaki çalışmaların Doğu İslam ülkelerine yansması XX. yüzyıl başlarında İranlılarda görülmüştür. İranlılar, kendi dillerinde “bilim, edeb, hüner, yetenek” anlamlarındaki “*ferheng*” sözcüğünü kullanmayı tercih etmişlerdir. Türklerde

ise kültür alanındaki ilk çalışmalar Ziya Gökalp tarafından yapılmıştır. Ziya Gökalp kültürün tanımını şöyle yapar: İnsan toplumlarının bütün fertlerini birbirine bağlayan, yani kişiler arasındaki uyumu sağlayan kurumlar hars (kültür) kurumlarıdır. Bu kurumların tamamı o cemiyetin harsını (kültür) oluşturur(Gökalp,2006). Gökalp, Fransızcadaki “*cultura*” sözcüğünün farklı iki anlamı olduğu gerçeğinden hareket ederek, Arapça kökenli “hars” ve “*tezhîb*” sözcüklerinin kültür kavramı yerine kullanılabileceğini öne sürmüştür. Kelime anlamı; düzeltme, temizleme, yetiştirme, bir işi hızlandırma anlamlarına gelen “*tezhîb*” sözcüğü aristokratik ve uluslararası bir niteliğe sahip olduğu için kullanılmamış, bunun yerine demokratik ve milli niteliğe daha fazla uygun olan “*hars*” sözcüğü kullanılmıştır (Bilgiç, 1986; Güvenç, 2010).

Ancak geçen süre içerisinde TDK, Türkçenin özleşmesi ve geliştirilmesi kapsamında “*hars*” sözcüğünün karşılığı olarak “*ekin*” sözcüğünü uygun görmüştür. Köken bilgisi ve dil bilgisi kurallarına uygun olmasına rağmen tarımsal ürünle karıştırılan ve çoğu kez yanlış anlamalara neden olan bu kelime yaygınlık kazanamamıştır. Bu nedenle “*hars*” deyimini de unutulmuş ve kültür kavramı varlığını sürdürmeye devam etmiştir (Turan, 1990). Türkiye’de kültür üzerine yapılan çalışmaların yakın tarihimizde yoğunlaştığı görülmektedir. Bu çalışmaların sonucu olarak ortaya çıkan kültür tanımlarından öne çıkanları şu şekilde sıralayabiliriz;

- “Kültür bir cemiyetin sahip olduğu maddi ve manevi kıymetlerden teşekkül eden öyle bir bütündür ki. Cemiyet içinde mevcut her çeşit bilgiyi, alakaları, itiyatları, kıymet ölçüleri, umumi tavır, görüş ve zihniyet ile her türlü davranış şekillerini içerisine alır”(Turhan, 1972, s. 42).
- “Kültür; dili, musikiyi, mimariyi, dağı, taşı her şeyden önce insanı işlemek, bunları ulaşabilecekleri en yüksek, en güzel, en ince noktaya kadar ulaştırmaktır” (Kaplan,1987, s. 67).
- “Kültür; bir inançlar, bilgiler, hisler ve heyecanlar bütünüdür. Yani maddî değildir. Manevî olan kültür, uygulama halinde maddî formlara bürünür. Meselâ, dinî inançlar; câmi, namazdaki beden hareketleri dinî kıyafetler v.s. şeklinde görünür” (Güngör, 1986, s. 15).

- “Kültür; bir milletin hayatının maddî olmayan taraflarının toplamıdır, bir milletin sanatının, örf ve âdetlerinin, düşünce ve inançlarının anlayış ve davranışlarının toplamı o milletin kültürüdür” (Öztuna, 1977, s. 6).
- “Kültür; milletin içinde bulunduğu medeniyet şartlarına göre yarattığı bütün dil, ilim, sanat, felsefe, örf-âdetler ve bunların toplamıdır” (Ülken, 1948, s. 7).
- “Kültür; en basit ve toplu olarak toplumların tarihlerinden devir aldıkları maddi ve manevi mirasların toplamı olarak görülebilir” (Sezal, 1991, s. 79).
- “Kültür; bir milletin tarihinden ortaklaşa alıp getirdiği iyi, doğru ve güzel şeylerin bütününe, teknolojik alandaki başarılarının eklenmesi ile meydana gelen bütündür” (Binat, 1971, s. 23).

Genel olarak değerlendirildiğinde kültür; insanların davranışları hakkında bize bilgi veren ve bu davranışlarda hayat bulan soyut düşünceler, değerler ve dünyaya dönük algılardan oluşur. Kültür, bir toplumun üyeleri tarafından paylaşılır ve yine o toplumun üyeleri tarafından anlaşılabilir davranış kalıpları üretir. Yani kültür bize atalarımızdan biyolojik olarak kalan bir miras değildir. Kültür öğrenilir ve kültürün bütün parçaları bütünleşmiş bir biçimde işlev görür (Binat, 1991; Güvenç, 2010; Güngör, 1986a; Sezal, 1991; Turan, 1990; Turhan, 1972).

Bütün bu tanımlamalardan hareketle bize göre ise kültür; insan tarafından üretilmiş olan maddi ve manevi öğelerin tamamı olmakla birlikte bir araç ve amaç niteliği taşıyan canlı bir örüntüdür.

2.1.1.Kültürün Öğeleri

Yabancı araştırmacıların aksine Türkiye’de kültür kavramını ifade etme noktasında ortaya çıkan bir farklılığı ifade etmek gerekirse maddi-manevi ve soyut-somut kavramlarının çok kullanıldığı görülmektedir. Bu noktada kültürün nelerden oluştuğu ya da öğelerinin neler olduğu sorusu akla gelmektedir. Kültürün tanımını yapma ya da ona ortak bir anlam kazandırma sürecinde olduğu gibi, kültür öğelerinin neler olduğu noktasında da görüş ayrılıkları bulunmaktadır. (Schiller, 1976). Kültürü oluşturan öğeleri inceleyenlerin şimdiye kadar yaptıkları sınıflamalar üç kısımda incelenebilir.

1. İlk sınıflamayı yapanlar kültürün öğelerini üç başlıkta ve iki boyutlu olarak açıklamışlardır.

- Maddi kültür ve manevi kültür öğeleri,
- Sanatsal teknikler ve adetler,
- Tarih olanlar ve tarihî olanlar,

Kültürün öğelerini açıklamaya yönelik yapılmış olan bu sınıflama içerisinde en yaygın olarak kullanılanı maddi ve manevi kültür öğeleri başlığı olmuştur (Eröz, 1977).

2. İkinci sınıflamayı yapanlar ise üç farklı kültürel öğenin var olduğunu savunmaktadır.

- Çok önemli olan ve kültürün özünü oluşturan öğeler,
- Özü oluşturmayan ancak kullanıldığı toplum açısından kimi zaman önemli olan öğeler,
- Etkileri pek duyulmayan önemsiz öğeler (Turhan, 1972).

3. Üçüncü sınıflamayı yapanlar ise kültürü oluşturan öğelerin bir bütünü oluşturan sayısız parçadan oluştuğunu savunmuşlardır (Turan, 1990). Kültürel öğelerle ilgili olarak Güvenç (2010), mekânda dilin yer aldığı, insanların oyuncu rolünü üstlendikleri, töreler, aile, akrabalık, din, devlet, yönetim, üretim-tüketim, yerleşme, sanat, bilgi, eğitim ve sağlığı içeren bir yapıyı savunmaktadır.

2.1.2.Kültürün Özellikleri

Kültür ne biçimde tanımlanırsa tanımlansın, içeriği ya da kapsamı ne olursa olsun, her olgu ve kavram gibi kendine özgü bir takım niteliklere sahiptir. Bu nitelikler hangi toplum, ulus, din söz konusu olursa olsun, hepsinde gözlenebilir niteliklerdir. Daha ziyade bu nitelikler bir noktada kültürün ne olduğunu ya da ne olmadığını açıklayıcı bir bilgiler bütünü sunar (Güvenç, 2010; Haviland ve diğerleri, 2008; İlhan, 1996).

Bunlara kısaca göz atacak olursak;

- *Kültür paylaşılır*; Kültür, paylaşılan görüşler, değerler ve davranışların ölçütüdür; bireyin eylemlerini insanlar için anlaşılır kılan ortak belirleyici unsur paylaşılan kültürün ortak olmasıdır (Haviland ve diğerleri, 2008).

- *Kültür öğrenilir*; “Kültür biyolojik olarak kalıtım yoluyla aktarılmaz, öğrenilir” antropolog Ralph Linton (1955) bunu insanlığın “toplumsal kalıtımı” olarak adlandırır. Kişi, kendi kültürü içinde büyüyerek öğrenir ve kültürün bir nesilden diğerine aktarılması sürecine kültürlenme denir (Haviland ve diğerleri, 2008; Güvenç, 2010; Turan, 1990).
- *Kültür Simgelere Dayalıdır*; İnsan davranışlarının büyük bir çoğunluğu işaretler, sesler, amblemler ve farklı bir şeyi anlamlı kılacak olan simgelerle ortaya konulur. Ancak bu simgeler ortak bir anlayış kazandığında ve insanların tamamı tarafından kullanıldığında anlamlı hale gelir (Haviland ve diğerleri, 2008; Güvenç, 2010).
- *Kültür tümleşiktir*; Kültürel yapı içerisinde tüm boyutların birbiriyle işlevsel bir bağlantısı vardır. Bu boyutları birbirinden ayrı bir şekilde incelemek olanaksız ve mantıksız görülmektedir. Bu sebeple her bir boyut genel bir şekilde ele alınır ve ilişkili olduğu kültürel özelliklerle bağlantısı araştırılır(Haviland ve diğerleri, 2008; Güvenç, 1976).
- *Kültür Devingen ve değişkendir*; Kültür sistemi kendi içindeki ya da dışındaki olaylara ve eylemlere karşılık veren devingen bir yapıdır. Bu yapı içerisindeki bir parça değişir ya da dışarıdan baskı görürse tüm sistem bu değişime uyum göstermek için harekete geçer (Haviland ve diğerleri, 2008; Güvenç, 1976)
- *Kültür toplumsallıktır*; Klan, kabile hayatından başlayarak, ulus, kıta hatta din birliği aşamasına kadar toplumun var olduğu her yerde kültürden söz edilebilir. Bu sebeple kültür toplumsal bir olguyu yaşatmaktadır (Güvenç, 2010).
- *Kültür tarihselliktir*; Kültür denen karmaşık bütün ve onu oluşturan unsurlar bir anda meydana gelmiş ya da ortaya çıkmış değildir. Kültür küçümsenmeyecek zaman dilimi içerisinde oluşmuş geçmişini olan bir olgudur. Bu uzun süreç kültüre sürekliliğini kazandıran temel unsurdur. P. Bagby “ kültür tarihin kalıplı ve tekrarlanan ögesidir” şeklinde bir yorumla tarih ve kültür arasındaki ilişkiye dikkat çekmiştir (Güvenç, 2010; Turan, 1990).
- *Kültür kalıtsaldır*; Tarih içerisinde yoğrulan ve günümüze gelen kültür, insan davranışlarındaki alışkanlıklar ve somut ürünleriyle (sanat, edebiyat, mimari, giysiler vb.) kalıtsal bir özellik de gösterir. Bu durum biyolojik bir süreç değildir. Yeni doğan bir insan gözünü hangi toplumda ya da kültürde açmış

olursa olsun anne ve babasının içinde yaşadığı toplumun ya da kültürün özelliklerini öğrenmek zorundadır. Dolayısıyla kültür, bireyin doğuştan kalıtım yoluyla getirdiği bir değerler topluluğu değil, sonradan yaşadıkça kazandığı bir edimdir (Turan, 1990)

2.1.3.Kültürün İşlevleri

Kültür ve insan arasında yansımali bir etkileşim vardır. Kültür, insan yapımı olmasının yanı sıra aynı zamanda ona hizmet eden bir ürün niteliği de taşır. İnsanın sosyal bir varlık olmasını sağlayan ve insanın ihtiyaç olarak hissettiği bir şeydir. İnsan doğduğu ve büyüdüğü toplumda bir rol üstlenebilmek ve kendine bir yer edinebilmek noktasında öncelikle bir kültürel kimliğe ve rehberliğe ihtiyaç duyar. Bu noktada insana kimliğini kazandıracak olan ve ona rehberlik edecek olan temel unsur, geçmişte yaşamış insanların mirasıdır (Akarsu, 1998; Herkovist, 1964; Özyurt, 2005). Kültür, toplumsal yaşamda bir göreve sahiptir. Turan (1990), kültür öğelerinin, birlikte yaşayan insanların bedensel, ruhsal, düşünsel, gereksinmelerini karşılayan araçlar, davranışlar ve değerler bütünü olduğunu ileri sürmüştür. Benzer bir açıklama ise Malinowski'ye aittir. Malinowski (1990), kültürlerin temel gereksinim düzeylerinin olduğunu söylemiştir. Bu düzeyler biyolojik, maddesel ve bütünleştirici olarak üç grupta incelenebilir. Farklı gruplandırmalar da yapılmıştır, ancak temelde sorun aynıdır. Sorunlarla başa çıkamayan kültür ayakta kalmaz. Kültür, yaşam için gerekli mal ve hizmetlerin üretimindeki devamlılığı sağlar. Üyelerinin biyolojik ve psikolojik ihtiyaçlarını giderir. Yeni üyelerin her birinin etkili bir yetişkine dönüşmesinde rol oynar. Değişen koşullara ayak uydurur ve devamlılığını sağlar. Daha açık ve anlaşılır bir ifadeyle;

- Kültür, toplumsal davranışları düzenler ve toplumsal düzeni sağlar.
- Kültür, toplumdaki bireylere bir kimlik kazandırır, bu yönü ile belli bir kültür içinde yetişen insanlar kültürel bir kimliğe sahip olur.
- Her kültür özgün bir bütün içerisinde, kendinden küçük alt kültürleri kaynaştırarak birleştirir. Kültürel bütünlüğü sağlar. Bu durumu yöresel kültür farklılıkları olarak açıklayabiliriz.
- Kültür, toplumsal bilinç ve kişilik gelişimine aracılık eder.

- Her kültürün belirli bir mekânı ve sınırı vardır. Kendi içerisinde bütünlük sağlarken dışarıya karşı da bir farklılığın oluşmasını sağlar.
- Kültür, toplumsal dayanışma için insanlara asgari müşterekler oluşturur.
- Kültür, zamanın ve farklı kültürlerin olumsuz etkilerine karşı toplumsal sürekliliğin korunmasını sağlar (Tezcan, 1985).

Kültür tanımlamaları yapılırken, kültür en yalın haliyle bir toplumla ilişkili olarak anlamlı bir bütün ve farklılaştırıcı bir yaşam tarzı olarak ifade edilmiştir. Bu tanımlamaların yanı sıra kültürü geniş ve dar anlamıyla ifade eden görüşler de bulunmaktadır. Geniş anlamıyla insan türünün üretmiş olduğu tüm değerler ifade edilirken, dar anlamıyla belli bir toplumun özgün yaşam tarzı ifade edilmiştir. Bu noktada kültürün milli ve evrensel boyutta iki farklı işlevi olduğu da açık bir şekilde görülmektedir. Konunun daha iyi anlaşılması itibariyle milli kültür ve evrensel kültür kavramlarını açıklamak faydalı olacaktır (Özyurt, 2005; Valentine, 1968).

2.1.4.Milli Kültür

Kültür yaşadığı toplumdan etkilenir ve onu etkiler. Bu sebeple farklı inanış, eğilim, düşünce, kullanım ve davranış tarzları her toplumun kültür unsurlarını teşkil eder. O halde bu farklılıklara sahip her topluluk bir kültüre sahiptir. Her toplumu farklı kılan bu özellikler, var olduğu coğrafyanın ve o coğrafyadaki insanların her türlü faaliyetlerine göre şekillenir. Bu ise farklı coğrafyaların ve farklı faaliyet alanlarının bir ürünü olarak kültür kuşaklarını ortaya çıkarır (Erdoğan, 1991; Güngör, 1986b; Karaca, 2010). “Türk milleti de dili, töresi, dini, hukuku, düşüncesi, hadiseler karşısındaki özel davranışları ve asırlardır var olması nedeniyle milli bir kültüre sahiptir” (Kafesoğlu, 1984, s. 16).

Benzer bir diğer ifade ise Binat’a aittir. Binat’a (1971) göre kültür, bir milletin tarihinden alıp getirdiği iyi, doğru ve güzel şeylerin bütünüdür, o halde kültürün en başta gelen özelliği milli oluşudur. Tarih boyunca yaşayıp gelmiş seçkin gelenek, din, ahlâk, dil, sanat gibi kendine has yaşam tarzı ile de milli bir Türk Kültürü’nden bahsedilebilir. Aslında Türk sosyoloji tarihinde milli kültür kavramını oluşturan ilk kişi

Ziya Gökalp'tir. Gökalp'e göre (2006) milli kültür, “yalnız bir milletin dini, ahlaki, akli, estetik, lisanî, iktisadi ve fenni hayatlarının ahenkli bir bütünüdür.”

Farklı bir diğer ifade ise; “milli kültür, bir toplum tarafından kendi geçmişi boyunca kullanılmış veya korunmuş maddi ve manevi değerlerin bütünü olarak adlandırılabilir” (Lahbabi, 1980, s. 15). Aslında milli kültürlerin insanlığın ortak değeri olduğunu söyleyen Aziz Lahbabi, aralarındaki bölgesel farklılıklar olmasına rağmen kültürün amacının bir olduğunu söyler. Bu amaç, insanlığın olabildiği kadar yükselmesini sağlamaktır. Aslında kültür, insanı tabiatın sahibi ve hâkimi kılan medeni bir yöntem olarak şekillenmektedir. Bu ifade günümüzde çok tartışılan evresel kültür kavramına da bir açıklama getirmektedir (Ünalın, 2005; Köseoğlu, 1995).

2.1.5.Evresel Kültür

Milli kültürün yalın olarak bir topluluk ya da toplumla ilişkili anlamlı bir bütün ve farklılaştırıcı bir unsur olarak tanımlanabileceği daha önce belirtilmişti. Ancak kültür, geniş anlamıyla insan türünün üretmiş olduğu tüm değerleri kapsamaktadır. Yani dar anlamda belirli bir yaşam tarzını ifade eden kültür, geniş anlamıyla insan türüne özgü bir takım ortak değerleri ifade etmektedir. Bu değerlerin karşılığı olarak ise günümüzde evresel kültür ya da kültürel evrenseller kavramları kullanılmaktadır (Giddens, 2000; Özyurt, 2005; Spiro, 1965). Özellikle din, dil, ahlâk, aile ve ortak kültürel mirasın ürünleri tüm toplumlar açısından evresel ürünlerdir. Bu ürünlerin yaşantısal anlamda tüm insanlığa hizmet ettiği ise tartışmalıdır. Bu tartışmalara neden olan en büyük etmenlerin başında ise Doğu ve Batı arasındaki medeniyetler çatışması gelmektedir. Batılıların kendi kültür ve medeniyetlerinin evresel olduğunu iddia etmeleri, sömürgeci ve emperyalist zihniyetlerini gizlemeye çalışmalarının bir yoludur (Ünalın, 2005). Evresel kültür ifadesinin kafa bulandıran bir kavram olduğuna dikkat çekilirken, hususilik arz eden her unsur aslında milli, asıl kimliğe zarar vermeden kullanılan ve uyum gösterilen unsurların ise evresel olduğü söylenebilir (Armstrong, 1982; Gellner, 1983). Tamamen milli olan da, nispi ölçüde milli olan medeniyet de sonuç itibariyle bütün insanlığa şahsiyetli bir yaşam oluşturması hususunda yardım eder. Ancak bütün insanlığı bir araya getirecek evresel bir kültür bulunduğunu

söylemek zordur. Allah inancı dışındaki evrensel nitelikli değer ve kavramların diplomatik bir duruştan öte olmadığı görülmektedir (Tural, 1992a).

Evrensel kültür kavramının batılılar tarafından oluşturulan bir düzmece olduğunu söyleyen Attila İlhan; Evrensel kültür kavramının aslında bir tuzak gizlediğini söylemektedir. Yeryüzündeki gelmiş, geçmiş ve gelecek bütün uygarlıkların karşılığı evrensel kültürdür. Oysaki günümüzdeki evrensel kültür anlayışı bütün uygarlıkların toplamına eşit değildir. Son birkaç yüzyıldır Yahudi/Hıristiyan tabanlı batı dünyasının kültürüne karşılık gelen evrensel kültür kavramı tüm insanlığa hizmet edecek bir kültürel değerdir (İlhan, 1998). Bu noktada oluşturulmaya çalışılan evrensel kültür anlayışı öncelikle tüm dünya kültürlerini kapsamalıdır. Oysa ki günümüzde İslam anlayışına bağlı kültürlerin sanki var olmamış gibi görülmesi evrensel kültür anlayışına uymamaktadır.

Yine “Medeniyetler Çatışması” projesinin mimarlarından Huntington (1997), Batı kültür ve medeniyetinin evrensel olmadığından bahsederken, Türk toplumunda batıcı aydınların Batıyı evrensel görmeleri düşündürücüdür.

Evrensel kültür algısının yaygınlaşmaya başladığı günümüzde milli kültürlerin toplumsal davranışları ve gelenekleri belirleyiciliği azalmaya başlamıştır. Bu durum, kültürel değişme sürecinin kontrol edilebilirliğini de zorlaştırmakta ve milli kimliğin aşınmasına neden olmaktadır. Aslında bu noktada Batı dünyası aktif bir görünümdeyken Doğu dünyası pasif gibi görünmektedir. Bu durumun nedenini ise dünyadaki teknolojik, ekonomik ve siyasi karar alma mekanizmalarının Batı menşeli olması gösterilebilir. Soğuk savaş dönemini hatırladığımızda bunu daha somut bir şekilde görebiliriz. ABD ve Sovyet Rusya'nın mücadelesi aslında bahsini ettiğimiz aktiflik ve pasiflik sürecinin yansımasıdır.

2.2.Kültürel Değişim

Kültür, zaman aralığında sabit gibi görünse de gelişen ihtiyaçlar, yeni tecrübeler, yetişen yeni neslin ihtiyaçları doğrultusunda daima değişen, dinamik bir olgudur. Kültürü bir bütün yapan özellikler çevre, insan, yaşam standartları ve dünya görüşüne bağlı gelişmelerden etkilenir ve var olduğu toplumu da bu yönde etkiler. İnsanlar

karşılaştıkları zorluklar karşısında çözüm arayışına girer ve değişimin başlamasında temel rolü oynarlar. Aslında bu değişimlerin çoğu öngörülmemiş, planlanmamış ve yönetilmemiştir (Haviland ve diğerleri, 2008; Meriç, 1986).

Kültür değişmesi, bir toplumun mevcut düzenini yani toplumsal yapıdaki maddi ve manevi kültürünü bir modelden başka bir modele dönüştüren bir süreçtir (Malinowski, 1945; Turhan, 1972). Bu süreçte, kültürler ekonomik, politik ve ideolojik anlamda meydana gelen değişimlere uyarlanma yeteneğine sahiptirler. Uyarlanma ise bir halkın yararına işleyen değişimin bir sonucudur. Ancak tüm değişimler olumlu ya da uyumlu değildir. Kültürel değişim çok yönlü olarak gerçekleşir. İleriye doğru gelişme şeklinde olabileceği gibi, geriye doğru kültürel çözülme şeklinde de gerçekleşebilir (Özkul, 2008; Taşgetiren, 1982). İstikrarlı bir toplumda değişim yumuşak ve aşamalı olarak gelişir. Ana kültür kalıbı üzerinde herhangi bir aşınmaya neden olmaz. Ancak değişimin hızı, etkileyciliğini arttırabilir ve kültürel sistemin istikrarını bozabilir, hatta onu yok edebilir (Haviland ve diğerleri, 2008; Henry, 1965). Bu açıdan düşünüldüğünde kültürel değişmelerin bir grup ya da cemiyetin sahip olduğu kültürün maddi kısımlarında meydana geleceğini, yalnız teknik sahanın bundan etkileneceğini düşünmek hata olur. Genel olarak bu yönde gerçekleşen olaylar kültürün hemen bütün sahalarına yansır. Bahsi geçen toplum bundan bilgi, inanç, örf, adet ve dünya görüşü noktasında etkilenebilir (Tural, 1992b; Turhan, 1972). Kültürel anlamda meydana gelebilecek olan değişme; sosyolojik hareketlilik, tarihsel faktörler, sömürgecilik ve anlama kavramlarından etkilenerek meydana gelir (Özkul, 2008). Sosyolojik hareketliliğin yani çeşitli sebeplerle toplumların bir yerden farklı bir yere göçmeleri, sürekli hareket halinde olmaları tanışılan yeni kültürden etkilenmelerine ve o kültürü etkilemelerine neden olur (Erkal, 1984; Hsu, 1979; Toynbee, 1978).

Tarihsel anlamdaki değişim ise iki farklı anlama sahiptir. Eski çağlardaki yerleşik kültürün edilgen/pasif durumda, göçebe kültürün ise etkin durumda oldukları görülmüştür. Yakın tarihte ise; bilimsel bilgi ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak bu durumun tam tersi bir hal aldığı görülmüştür (Özkul, 2008; Türkdoğan, 1988).

Kültürel değişimin gerçekleşmesine neden olan bir diğer unsur ise; sömürgecilik anlayışı ve savaşlardır. Özellikle coğrafi keşiflerin başlamasından sonraki dönemde Avrupa Kültürü, dünyaya sömürgeci anlayışın etkisiyle yayılmıştır.

Bilgi artışı ve anlama kabiliyeti de kültürel değişimin günümüzdeki baş aktörleri olmuştur. Kültürel bir unsurun farklı bir toplumun üyeleri tarafından kolayca anlaşılmasının tek yolu onun şekli ve davranış tarzıdır. Bu kültürel tarz ve şekil anlaşılırsa kültürel değişim ileriye dönük olarak gelişim kaydedebilir, ancak bu değişim anlaşılabilir ise taklitten öteye gidemez (Özkul, 2008).

Genel olarak ifade edecek olursak, kültür değişmesi bir milletin kendi kültürünü bırakarak yabancı bir kültürü olduğu gibi benimsemesi değildir. Çünkü bir kültürün özünü teşkil eden değerler esas itibariyle kolay kolay değiştirilemezler. Mehmet Kaplan bu konuyla ilgili olarak “*Onlar tohum gibidirler. Tohum, kendisi gibi varlıklara şekil verecek genleri ihtiva eder. Fakat buğday toprağa, çocuk ise ana rahmine ekildikten sonra, karşılaştıkları şartlar onların gelişimini kolaylaştırır ya da durdurur. Çürüyen tohumlar, ölü doğan çocuklar, doğduktan sonra ölenler vardır. Kültür anlamına gelen bakım, bitkiyi de çocuğu da en iyi şekilde geliştirir*” (Kaplan, 1992). İyi bakım ve iyi terbiye, çocukların maddi ve manevi açıdan yetişmeleri için şarttır. Milli kültürü teşkil eden tohum korunduğu ve iyi bakıldığı sürece kültürel değişim radikal değişikliklere neden olmaz.

Kültürel mirasın bir bilgi yığını ve gelenek olarak nitelendirilmesi yapılan en büyük hatalardan birisidir. Geçmişini bilmek, eskilerin tecrübelerinden faydalanmak kültür aktarımının gerçekleşmesini sağlar. Geçmişe sahip çıkmak geçmişe ait ateşi günümüze taşımaktır yani yaşamaktır, yaşayabilmektir.

Kültürel değişim kavramının gerçekleşme süreci ve nedenleriyle ilgili açıklamaların yanında, ne şekilde ya da şekillerde gerçekleştiğine de bakmak lazımdır. Bu değişim süreci üç kanaldan yayılır:

- Alıcı toplumların resmi okulları ve kurumları,
- O kültürü yaymaya çalışan yabancılar ve yabancı okullarla kurumlar,
- Verici kültürü benimseyen gönüllü temsilciler ve yerli aydınlar (Kavcar, 1985).

Kültürel değişim, yenilik ve yayılma anlayışının ürünü olarak serbest kültür değişimleri ve zorunlu kültür değişimleri şeklinde meydana gelmektedir (Örnek, 1971).

2.2.1.Serbest Kültür Değişmeleri

Kültürlerin doğal şartlarda karşılaşması yoluyla gerçekleşen bu değişimde karşılıklı etkileşim söz konusudur (Özyurt, 2005). Genellikle günlük yaşamı kolaylaştıran araçların hayatımıza girmesi bu yöndeki kültürel değişimin bir parçasıdır. Özellikle ulaşım ve taşımacılığı kolaylaştıran teknolojik vasıtalar ile tüketim alışkanlıklarını değiştiren mutfak araç ve gereçleri kültürün kendiliğinden değişmesinde önemli bir rol oynamaktadır (Taylor, 1989). Bu değişimin ortaya çıkardığı olumsuzlukları ise pratik yaşamın verdiği rahatlık ortadan kaldırmaktadır (Doğan, 2008). Ancak pratik yaşamın verdiği bu rahatlık, kültürel bozulmalar ile sonuçlanabilecek bir takım gelişmeleri de beraberinde getirebilir. Millet olma ya da kültürel kimlik edinme noktasında milli kültür unsurlarının işlenmesi, zenginleştirilmesi ve bütünleştirilmesi esastır. Bununla birlikte, Batı'ya yönelik her türlü gümrük duvarlarını aşan yeniliklerin aktarılması ve bunun milli değerlerle hangi noktalarda uyum ve uyumsuzlukları olduğunun karşılaştırılmadan alınması serbest kültür değişimlerini de riskli hale getirmektedir (Turhan, 1972). Bunun en güzel örneğini maalesef Türkiye üzerinden verebiliriz. 1950'li yılların sonrasında manevi yapısından soyutlanmış bir kapitalist sistem kimliği ile henüz millet olma sürecinin eşiğinde olan Türk toplumuna, Batı tipi tüketim malları (al kullan at, zengin olabileceğin yolda zengin ol, para en sadık dosttur) kapitalist dünya görüşü ile aşılanmıştır. Bununla birlikte çıkarıcılığa dayalı bir ahlâk ve kültür anlayışı oluşmuştur. Bu durum ise, oluşturmaya çalıştığımız kültürel kimlik ve milli kültür yaratma çabalarıyla tamamen çelişmektedir (Türkdoğan, 2004; Ünalın, 2000). Bizim oluşturmaya çalıştığımız kültür ise milli değerlerimizi temele alan, evrensel değerlere karşı saygılı ve hoşgörülü bir toplum yaratarak bilimsel, çağdaş ve eşitlikçi bir kültürel kimlik geliştirmektedir.

2.2.2.Zorunlu Kültür Değişimleri

Kültürel etkileşimin iki boyutundaki toplumlardan biri diğerine, kendi kültür öğelerinin kabulü ve benimsenmesi yönünde baskı yapabilir. Yönetimdeki belirli gruplar, bu yabancı kültürün ya da onun öğelerinin benimsenmesinde genelin muhalefetine rağmen ısrar ederek, bu durumu zorla kabul ettirmeye çalışabilirler. Batı ve Doğu hayranlığıyla hareket eden kişilerin sorgusuz bir şekilde bu kültürlere ait

uygulamaları benimsemesi zorunlu kültür uygulamalarına örnek teşkil edebilir. Bu şekilde meydana gelen kültürel değişimlere zorunlu kültür değişimleri adı verilmektedir (Turhan, 1972; Doğan, 2008; Özyurt, 2005). Burada etkileşim tek yönlüdür, etkileşim gelişmiş olan baskın kültürden zayıf olan kültüre doğrudur.

Kültürel değişim hem canlı bir olgu olmasının hem de süreklilik arz etmesinin getirisi olarak yukarıda ifade edildiği gibi gerçekleşmektedir. Ancak bu değişimin getirmiş olduğu sonuçların incelenmesi konunun daha iyi anlaşılması açısından önemli olacaktır. Kültürel değişimin gerçekleşmesi sonucunda; yenilik, yayılma, kültürel yabancılaşma, kültürel gecikme, kültürel asimilasyon, kültürel entegrasyon ve kültürel emperyalizm gibi süreçler yaşanmaktadır (Haviland ve diğerleri, 2008; Özkul, 2008).

Kültürel değişimin sonucu olarak ortaya çıkan bu kavramlardan kısaca bahsedecek olursak;

Kültürel yabancılaşma; Daha çok dış etkilerle toplumların kendi kültürlerinden ve kimliklerinden uzaklaşmaları anlamına gelmektedir (Lowie, 1966)

Kültürel gecikme; Bir toplumda yeni bir kültür unsuru ortaya çıkınca toplum maddi ve manevi kültür unsurlarında bir değişime zorlanır. Yeni kültürel değerlerin benimsenmesi veya asıl kültür unsurlarıyla uyum sağlaması bir geçiş sürecini de beraberinde getirir. Bu geçiş süreci ise kültürel gecikme olarak adlandırılır (Levine, 1973).

Kültürel asimilasyon; Zayıf veya azınlıkta olan bir kültürün daha güçlü ve hâkim kültür karşısından erimesi, yok olması anlamına gelmektedir. Günümüzde kültürel asimilasyona verilecek en güzel örnek Avrupa'dır. Avrupa'ya dünyanın çeşitli yerlerinden yapılan göçler sonrasında Avrupa göç eden toplumlara adını *kültürel uyum* olarak adlandırdığı ve aslında kültürel asimilasyondan farkı olmayan politikalar uygulamaktadır (Yeniçeri, 1999).

Kültürel entegrasyon; Entegrasyon kavramı sosyolojik anlamda birleşme, bütünleşme ve uyum sağlama anlamlarına gelmektedir. Kültürel anlamda entegrasyon ise; hakim olan kültürün içine giren yabancı kültürel unsurların orada yaşayabilmesi için gerekli olan kültürel bütünleşmeyi sağlamaları anlamına gelir. Yani bu bütünleşme salt

bir kültürün diğer bir kültüre entegrasyonunu içermez. Günümüzde bu uygulamanın legal bir şekilde işlediği de söylenemez. Özellikle Batı kültürü için entegrasyon, dünyadaki diğer kültürleri asimile etmenin legal yolu olarak kullanılmaktadır (Yeniçeri, 2001). Aslında burada kullanılan Batı kavramı coğrafi bir koordinatı değil kapitalist anlayışın simgesi olarak nitelendirilmiştir. Çünkü belirli bir toplumu böyle bir süreç içinde değerlendirip suçlamak doğru olmayacaktır.

Kültürel emperyalizm; “Kültürel emperyalizm, kültürel küreselleşmenin ilk tartışılan kavramlarından biridir. Günümüzde kültürel küreselleşme süreci, belirli merkezi kültürlerin artan hegemonyası daha açık bir ifade ile Amerikan değerlerinin, tüketici mallarının ve yaşam tarzlarının yayılması olarak tanımlanabilir” (Friedman, 1994, s. 195). Bu ifade, mensupları tarafından yumuşatılarak, modernite ya da modern teknolojinin yayılması gibi daha nazik ve insanların kafasında şüphe uyandırmayacak terimler kullanılarak yaygınlaştırılmaya çalışılmaktadır (Bell, 1976; Tomlinson, 2004). Aslında bu konudaki eleştiriyi bu tüketim mallarının geldiği toplumlara değil de, alıcı olan toplumlara yöneltmek gerekir. Çünkü asırlar içinde geliştirilen milli kimliği meydana getiren manevi unsurların harcanıp tüketilerek, başka kültür kimliklerinin işgal ve istilasına bırakılması biraz da o kültürün üyelerini ilgilendiren bir konudur. (Akdeniz, 1988; Kabaklı, 2004)

Bu anlayış daha ziyade geri ve geliştirilmesi gerektiği düşünülen kültürlerin olduğu etnik merkezli bir anlayışın ürünüdür. Farklı bir kültüre belli bir kültürel değeri empoze etme eylemi olarak da adlandırılabilir. Daha çok manevi kültür unsurlarını hedef alan bu kültürel değişim tek yönlü hareket eder. Bu hareket üstün olan ya da üstün olduğu zannedilen kültürün mensuplarının zorlamasıyla gerçekleşir.

2.3.Kültür Aktarımı

Kültür sadece insan tarafından oluşturulur. Doğal olarak sahibi de insandır. İnsan kültürü kalıtsal yollarla oluşturamaz ya da koruyamaz. İnsan, kültürü öğrenme ve eğitim yoluyla doğumundan hemen sonra edinmeye başlar. Varış’a göre (1990), birey bir yaşından itibaren kültürel anlamda öğrenmelere başlar ve taklit yoluyla kültürel özellikleri edinir. Bu ifade kültürel aktarımın sosyal bir kurum olan ailede başladığını göstermektedir. Aile belirli bir yaşa kadar bireyin kültürel anlamda şekillendiği, örf,

adet ve alışkanlıkların kazanıldığı okul gibidir. Bu sebeple aileler bu temel değerlerin kazanıldığı ve temel eğitimin verildiği bir kurumdur (Topçu, 2006). Bireyin aileden sonra toplumsallaşma ve kültürlenme bağlamında tanıştığı diğer kurum ise okuldur. “Okul ailenin gücü ve kapasitesinin yetmediği toplumsal gerçeklerin yeniden oluşturulduğu ve gerçekleştirildiği yerdir. Bu sayede çocuklar, gençler ve yetişkinlerde siyasal, ekonomik, ideolojik, estetik, ahlaki bir takım değer yargıları geliştirilmeye çalışılır. İşte bu değer yargılarının tümü toplumun kültürüdür” (Celkan, 2005). Buradan çıkarılacak en temel ifade ise kültürün aktarılabilirliği ve bu konudaki yetkinliğin nasıl geliştirilebileceğidir. Kültür aktarımı genel anlamıyla, bir topluma ait olan maddi ve manevi tüm kültürel değerlerin (inanış, dil, sanat, eğitim, siyaset, estetik, yaşam tarzı, dünya görüşü, duygu ve düşüncelerin) yeni nesillere aktarılması ve benimsetilmesi işidir (Siegel, 1999; Vygotsky, 1978).

Her toplum, içinde şekillendiği ve şekillendirdiği kültürel unsurlara bağlı olarak, vatandaş yetiştirme politikası belirler. Bu politika her ülkenin mevcut sosyal yapısını temel özellikleriyle devam ettirmek, toplumun bilimsel ve teknolojik gelişimini sağlamak noktasında şekillenir. Bunun için de, toplumsal bütünleşme ve birleşmeyi sağlayan kültürel değerleri yeni nesillere aktarmak zorunlu bir hale gelmektedir. Kültürün birleştirici etkisi göz önüne alındığında, kültür aktarımının önemi daha da artmaktadır. Kültürünü yitirmiş toplum ya da topluluklarda oluşan boşluk, kimliksiz kalmak kadar sıkıntı yaratacak bir durumdur. Böyle bir durumda davranış ve alışkanlıkların farklılaştığı, birlikteliğin olmadığı, kopma ve çözülmenin hızlanmaya başladığı bir toplumu görmek çok zor olmayacaktır (Özkan, 2006; Wallace, 1970). Bu süreç ise kültürel politika açısından şunu ifade etmektedir; Toplumun kendisini oluşturan bireylerin, kültürü öğrenmesi ya da benimsemesi toplumun istediği insan tipinin yetişmesi anlamına gelmektedir. Bu durum ise; toplumu denetim altında tutma, kültürel birlik ve beraberliği sağlama, toplumsal huzur ve barışın güven altında bulunmasının bir nevi garantisidir (Güvenç, 1997).

Devletler sahip oldukları kültürü yeni nesillere aktarmak için, kurumsal eğitimi ulusallaştırma ve zorunlu hale getirme yolunu seçmişlerdir (Özyurt, 2008). Kültürel aktarım, sahip olduğu önem itibarıyla daha bilinçli ve sistematik olarak kurumsal bir yapıya sahip olan okullarda gerçekleştirilmektedir. Sosyalleşme ve kültürlenme, eğitim

kurumlarında bir birliktelik ve anlam kazanırlar. Geçmişten devralınan kültürel zenginlikler ve mirasın korunması, yeni nesillere aktarılması ve tanıtılması çağdaş anlamda belirli bir yöntem ve teknik çerçevesinde, özden uzaklaşmadan sağlanmaktadır (Berkay, 1990).

Kültürel aktarım konusunu daha iyi anlayabilmek için bu süreç esnasında karşımıza çıkan bazı kavramların da iyi anlaşılması gerekmektedir. Bu kavramlar kültürel aktarımın neden önemli olduğu noktasında daha somut ve gerçekçi bir tablo çizmemize yardımcı olabilirler. Bu kavramlar şu şekilde sıralanabilir.

- Sosyalleşme; çocuğa mensubu olduğu toplumun kültürel değerlerini, örf, adet, gelenek göreneklerini anlatma, öğretme ve benimsetme işidir (İnanç, 2004; Shore, 1996).
- Kültürleme; toplumların kendisini oluşturan bireylere belirli bir kültürü aktarma, toplumun istediği insanı eğitme ve onu denetim altında tutarak kültürel birlik ve beraberliği sağlama, bu yolla da toplumsal barış ve huzuru oluşturma sürecidir” (Güvenç, 2004; Malinowski, 1945).

2.4.Eğitim ve Kültür İlişkisi

İletişim çağı olarak adlandırılan ve uydu teknolojilerinin geliştiği, uzak mesafelerin her bakımdan yakınlaşmaya başladığı küresel süreçte, kültürler arası etkileşim kaçınılmazdır. Kültürlerarası etkileşimin karşılıklı ve dayatma olmaksızın kendiliğinden oluşması, kültürel yapıyı olumsuz etkilemez. Ne var ki, belirli bir kültürün, diğer kültürlere tek yönlü dayatılması durumunda, gerekli önlemler alınmadığında milli kültürlerin aşınması, buna bağlı olarak kuşaklar arası kültürel çatışma, kimlik bunalımı ve sosyal çözülmenin yaşanması muhtemeldir. Bu bağlamda kültürel küreselleşme sürecinde, milli kültür ve değerlerin iyi analiz edilip, ihtiyaçlar doğrultusunda yeni kültür ve eğitim politikalarının oluşturulması bir ihtiyaç olarak karşımıza çıkmaktadır. Kültürün korunması ve geliştirilmesi, toplumun ve onun gelecek kuşaklarının korunması ve geliştirilmesi anlamına gelmektedir (Türkkahraman, Şahin ve Fidan, 2009).

Sosyolojik açıdan incelendiğinde eğitim, yetişkin nesiller tarafından yetişmemiş olan nesillere yapılan etkidir (Durkheim ve Fauconnet, 1950; Wieder ve Pratt, 1990).

Eğitim iki noktada fayda sağlamaktadır. Bunlardan birincisi bireyin çeşitli bilgi, beceri, değer ve tutumları kazanarak yetkin insanlar haline gelmesi sürecidir. İkincisi ise; toplum açısından önemi ifade eder ki; kültürün muhafaza edilmesi yoluyla kuşaklararası etkileşimin devamlılığının sağlanmasıdır. Devlet açısından önemli olan kısmı ise; toplumdaki farklı bireyleri toplumsal ve kültürel açıdan ortak bir noktada buluşturmak ve birlikteliği sağlayarak mevcut sosyal, siyasal ve kültürel sistemi korumaktır. Bu noktada eğitim, toplumsallaşma adına bireye, topluma ve devlete hizmet etmektedir (Kurtkan, 1972; Özpolat, 2009). Bu sebeple eğitim; vatandaş, milliyet ve ulusal kimlik yaratmanın en önemli aracı olarak görölmektedir (Kamens, 1988; De Ruyter ve Conroy, 2002). Nitekim bu ifadeler ışığında toplumun ilerlemesi, mutluluğa ermesi, dayanışma ve adalet ölkülerine erişmesi ortak bir kültürün ve anlayışın kazanılmasına bağlıdır (Öztürk, 1993).

Özellikle günümüzde eğitimi, kültürel aktarım açısından daha önemli yapan gelişmeler de bulunmaktadır. Kültürel birikimin çok fazla olması, sürekli değişmesi, bireylerin bunları tek başlarına öğrenmesini engellemektedir (Dinçer, 2002). Ayrıca modernleşme ve sanayi toplumuna geçişin yaratmış olduğu farklı bir durum da kadının sosyal hayattaki yerini almasına neden olmuştur. Bu durum, günümüzde yeni nesillerin toplumun kültürel değerlerini kazanabilecekleri adresi okul olarak belirlemiştir (Yılman, 1995). Bu gelişmelerle birlikte milli kültürün korunması, yaşatılması, geliştirilmesi ve yeni nesillere aktarılması eğitimin doğrudan hizmetleri arasına girmiştir. Antropolojik açıdan bakıldığında zaten eğitim tanımının kültürün aktarılması olduğu görölmektedir (Tezcan, 1981). Bu noktada okullar, kültürel aktarımın sağlanması açısından çok önemli görölmektedir. Bu hususla ilgili olarak ilköğretim okulu programının eğitim ve öğretim ilkeleri arasında; okulun sadece eğitim yapan bir kurum olmadığı, çevresindeki yetişkinlere ve kurumlara da kapılarını ağan; binası, görevlileri ve bütün imkânlarıyla çevresine merkezlik eden, kültürel gelişme ve eğitim merkezi olduğu yer almaktadır (MEB, 2004). Okul da, diğer kurumlar gibi sosyal bir kurumdur. O da topluma hizmet için kurulmuştur. Hizmet alanı, öğrenme ve öğretme olayıdır. Yani bilgi ve değerleri aktarmak; gerekli bilim adamlarını ve uzmanları yetiştirmek, böylece toplumun hem maddi hem manevi kalkınmasını sağlamaktır. Kültürel aktarım açısından eğitimin dolayısıyla okulun statik ve dinamik olmak üzere iki görevi vardır. Statik yönü kültürün

manevi unsurlarını öğretmek, dinamik yönü ise kültürün maddi unsurlarını öğretmek olarak açıklanabilir (Çelikkaya, 1998).

Eğitimin, kültürün aktarılması noktasında bu kadar önemli olduğu günümüzde, kültürü öğretmek ve aktarmak adına uygulanan politikalar da en az eğitim kadar önem taşımaktadır. Çünkü eğitimin kültürel aktarım açısından işlevsel olması, uygulanan eğitim ve kültür politikası doğrultusunda anlam kazanacaktır. Eğitim yoluyla gerçekleştireceğimiz kültürel aktarım sürecinde neyi öğreteceğiz, eskiyi mi, yeniyi mi, yoksa ikisini birden mi? Soyut olan kültürel mirası mı, somut olan kültürel mirası mı? Milli olan mı, evrensel olan mı?

Glicksberg (2004) bu sorulara günümüz eğitim anlayışı açısından şöyle bir yorum getirmektedir: Evrenselliğe ve toplumsal bütünlüğe yönelmek temeline dayandırılan ve milli kültürün evrensel (küresel) kültürel değerlerle savaştığı bir eğitim trajedisi yaşıyoruz. Bir yandan baskın ve hâkim güç odaklarının evrensel kültür diye dillendirdiği ama aslında kendi kültürlerine bir şahsiyet ve kimlik kazandırma projeleri, diğer yandan bu baskı altında anlam kaybına ve yozlaşmaya uğrayan milli kültür. Bu baskı ve ikilemin yanı sıra okullar aynı zamanda siyasi iktidarın da her zaman dikkatini çekmiştir. Genelde yöneticiler; değerler, inançlar ve davranışlar konusundaki tercihlerini, kitlelere aktarmak için okuldan faydalanmışlar, bu amaç için ders kitaplarının içeriğini belirleme yoluna gitmişlerdir. Buradan da anlaşılacağı üzere sosyalleşme, eğitim kurumlarında siyasi iktidarın görüşlerine göre şekillenir. Ancak siyasi iktidarlar değiştikçe değişen ders kitapları ve ders programlarının içeriği öğrencilerde ve dolayısıyla da toplumda uyuşmazlık sorunları yaratma tehlikesini ortaya çıkarmaktadır (Doğan, 1994).

Bu sebeple devamlılığı olan, toplumsal birlikteliği siyasi, ekonomik, ideolojik ya da farklı sebeplerle etkilemeyecek planlı bir kültür ve eğitim politikası belirlemek hem toplumsal açıdan, hem de kültürel kimliğin korunması açısından önem arz etmektedir.

2.5.Türkiye’de Kültürel Değişim

Türkiye sosyal, ekonomik, siyasi ve kültürel anlamda çok hızlı ve geniş çaplı bir değişim içindedir. Türkiye’deki bu hızlı değişimin kültürel boyutta kendi seyrine

bırakılması hiç kimsenin istemeyeceği bir durumdur. Bu değişimler kültürün maddi ve manevi boyutları arasındaki dengeyi bozmakta, kültürel bir gecikme veya kültürel başkalaşmaya neden olmaktadır. Bu başkalaşma kültürel kayıplara yol açmaktadır. Zira kültür unsurlarından birinde meydana gelen bir değişim, diğerlerini de etkilemekte ve değiştirmektedir. Bu durum çoğu zaman toplum içerisinde gerginliklere neden olabilmekte hatta toplumun inanç ve değer sistemlerinde çözümler meydana getirebilmektedir (Ergin, 1975; Türkdoğan, 2004). Nitekim herkes kendi penceresinden bu değişime yön verme isteği içerisinde. Kısacası bu kültürel değişimin kontrol altında tutulması gerekliliği tüm toplum tarafından bilinen bir konudur. Bunun sebebi ise Türkiye’de kuvvetli ve köklü bir kültür varlığının olmasıdır. Bu kültür parçalanmaya yüz tutmuş ve günden güne de bütünlüğünü kaybetmektedir. Tüm bunlara rağmen Türk kültürü, Türk toplumuna değişmeye direnme gücü verecek kadar ayaktadır. Herkes bu konuda bir şeyler yapılması gerektiğine inanıyor ve karşımıza şöyle bir soru çıkıyor. Değişeceksek neyi alalım, neyi almayalım? Bu soru aslında çok geniş felsefi ve sosyolojik açıklamaları gerektiren bir sorudur. Bu anlamda Türk toplumunda kültürel değişimin (modernleşme) meydana getirdiği olumsuzlukları giderme amacıyla, özellikle Batı’ya karşı milli olanı muhafaza etme girişimleri Gökalp’le başlamış, sonraki dönemlerde ise bazı değişikliklerle Turhan ve Güngör’le devam etmiştir (Karaca, 2010).

Güngör (1995) bu konuyla ilgili olarak; kültürel değişim karşısında neyi alıp neyi almayacağımız noktasında bir envanter çıkarmaktansa, kültürel yozlaşmaya sebep olarak gösterilen batıcılık ya da modernite tutkusunu iyi anlamak gerekir demiştir. Çünkü bizim toplumumuzun sosyal ve kültürel anlamda yaşadığı sorunun nedeni modern teknolojinin toplumumuza girmesi değildir. Aksine modern teknoloji söz konusu olmadığı halde milli kültüründen birçok şey kaybeden örnekler mevcuttur. Bu sebeple modern teknolojinin alındığı kültür ya da medeniyete yönelik olarak bir sansür ve kontrol mekanizması aramak yerine, Türkiye’de sağlam bir milli kültür kurmanın yolları aranmalıdır. Farklı ülkeler ile yakın ilişkilere girdikten sonra onlardan gelebilecek kültürel unsurların iyisini alalım kötüsünü almayalım şeklinde bir yaklaşım zaten antidemokratik ve gayri ilmi bir sonuç ortaya çıkaracaktır. Önemli olan milli kültürün bu değişimler esnasında kolayca zarar görebilecek yönlerini kuvvetlendirmektir. Bu noktada Türkiye’nin asıl sorunu, kültür alışverişi esnasında kendi kültürüne dışarıdan gelebilecek tehlike değil, daha ziyade milli kültürün içten

tahribe uğratılmasıdır. Bu sorunu çözenin tek yolu ise milli kültürü kuvvetlendirici tedbirlerin neler olacağını bilmektir (Güngör, 1995). Bu noktada ise Gökalp'ın ifadelerini hatırlamak sanırım faydalı olacaktır. Türkiye için ahlâki ve kültürel değerlerin ne kadar önemli olduğunu belirten Gökalp (2006) Türk ahlâk normlarını milli dayanışmaya bağlı olarak, açıklamıştır. Ahlâki ve kültürel değerlerimizin milli dayanışma içinde korunduğunu ve geliştiğini vurgulamıştır. Ona göre “vatani ahlâkın yüksek olması milli dayanışmanın temelidir. Çünkü vatan, üstünde oturduğumuz toprak parçasından ibaret değildir. Vatan, milli kültür dediğimiz şeydir.” Buradan anlaşılan şudur ki; milli kültür, toplumsal birlikteliğin ve millet olmanın temel unsurudur. Dolayısıyla milli kültüre yönelik olumsuz etkilerin basite alınmaması gerekmektedir.

Kültürel değişimin en hızlı yaşandığı dönem olan günümüzde ise konu ile ilgili yaşadığımız ikilemi Türkdoğan (2004) şu şekilde ifade etmektedir: Bugün bir yandan milli kültürün zemininin sağlamlaştırılması çalışmaları yapılırken, diğer yandan da milli kültürün tahribine yol açacak olan bir ortamın yaratıldığı görülmektedir. Aslında bu konu milli ve tek bir kültür politikasının yoksunluğundan ve Türk toplumunun bu konudaki itikatsızlığından kaynaklanmaktadır.

Bir toplum ancak kültürüyle etkileşime girerse öz kültürünü devam ettirir ve geliştirir. Paradoks bir ifade gibi görülse de aslında konu oldukça açıktır (Gürses, 2007). Kültür bir futbol oyununa benzetilebilir. Nerede alan savunması yapıp, nerede hücumla kalkacağınızı bilerseniz, kaçınılmaz olarak ifade edilen kültürel değişim sürecine kendinizi uyarlar ve yenilikler noktasında fayda sağlarsınız. Türkdoğan (2004) tam da bu noktada Türk insanını eleştirmektedir. Kültürel politika belirleme noktasında sahaya çıkardığımız takımın çalıştırıcısının olmaması ya da başarısız bir çalıştırıcı olması, oyuncularının ise (Türk toplumu) oyunu kazanma noktasındaki vurdumduymazlığı temel eleştiri esasları olarak söylenebilir.

2.6.Türkiye’de Kültür ve Kültür Aktarımı Politikası

Bir ülkede sosyolojik değişimler kitlesel seviyeye geldiği zaman gerekli tüm tedbirler ve teşkilatlanmayı devlet sağlamalıdır. Devlet, içerisinde kültürel değerlerin yer aldığı bir medeniyetin en üst gerekliliklerini başarabilmek için bir politika çerçevesi yaratmak mecburiyetindedir. Bu politika doğrudan kültürle ilgili değil kültürün

yayılması, paylaşılması ve üretilmesi ile ilgili süreçleri içermelidir. Bu bağlamda kültür politikası bir toplumda belirli bir zamanda mevcut olan bütün fiziki ve beşeri kaynaklardan üst düzeyde faydalanarak kültür ihtiyaçlarını karşılamak için yapılan şuurlu ve maksatlı işlerin bütünü olarak ifade edilebilir (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization [UNESCO], 1970).

Atatürk'e göre kültür politikası; akılcı ve gerçekçi bir yolla, bilime ve sosyal hayatın gerçeklerine, milletin seciyesini oluşturan maddi ve manevi değerlere uygun düşen esaslara dayanmalıdır (Yıldırım, 1997). Bu esasların tespiti, tanıtılması, öğretilip, geliştirilmesi kültürel politikanın temel hedefleri olmalıdır. Türkiye kendisini bu bağlamda yüzyıllardır kalkınma ve dönüşüme bağlamış bir durumdadır. Tanzimat ve Islahat Fermanlarının imzalandığı tarihlerden itibaren bir kültürel dönüşüm sürecine giren Türkiye bu durumun bir eğitim sorunu olduğu gerçeğini zaman zaman unutmuştur. Milli Mücadele yıllarının ardından eğitim noktasında köklü değişimler gerçekleştiren, milli olanın ön plana (kültür, ekonomi, eğitim) çıkarıldığı ve toplumsal anlamda modern çağa ayak uydurmanın tek yolunun eğitim olarak belirlendiği bu dönemden sonra Türkiye'nin yaşamış olduğu siyasi çalkantılar eğitim ve kültür politikalarının da etkilenmesine neden olmuştur. Özellikle 1960-1980'li yıllardan sonra Türkiye eğitim ve kültür arasındaki bağlarını tamamen koparmıştır (Kahraman, 2004; Timuroğlu, 1991). Yaşanan bu kopukluk sadece kültürel alanda sınırlı kalmamış eğitim anlayışını da etkilemiştir. Türk eğitim sistemi bilgi, analiz, eleştiri ve kültür üzerine oturtulmamıştır. Okumayan, düşünmeyen, çözümlenmeyen sadece bilgi veren bir eğitim anlayışına geçilmiştir ki bu durumun günümüzdeki yansımaları hiçte iç açıcı değildir. Türkiye, (Uluslararası Öğrenci Başarısını Belirleme Programı [Pisa] (2009), araştırmalarında okuduğunu anlama açısından 35 ülke arasında 31. sırayı almıştır. Eğitim noktasında yaşanan bu zafiyet doğal olarak Türk toplumunun doğa ve beşeri bilimlerde geri kalmasına neden olmuştur. Bu durumun yansımaları sadece kalkınma noktasında değil toplumun tüm dinamiklerinde kendini göstermiştir. Bu dinamiklerden biri de kültürel gelişimdir (Gülensoy, 1990).

Tarihi yönden Türk kültürü maddi ve manevi açıdan hayli görkemli, renkli ve aynı zamanda ikilemli bir geçmişe sahiptir. Türk kültürünün doğu ve batı değerlerinin karşı karşıya geldiği bir noktada bulunması aslında hem bir kültürel zenginlik hem de

bir dezavantaj olarak değerlendirilebilir. Kültürel anlamdaki bu ikilemi eğitim yoluyla dengelemeye çalışıp bir senteze varma girişimleri maalesef başarısız olmuştur. (Varış, 1990). Atatürk şu ifadelerle bir kültür sentezi yaratmanın yollarını işaret etmiştir. “Dünyada her şey için maddiyat için, maneviyat için muvaffakiyet için en hakiki mürşit ilim ve fendir”. Atatürk’ün bu sözündeki bilim zihniyeti Türk Kültürü’nün çağdaşlaşması yönünden takip edilebilecek temel prensip ve dünya görüşünü yansıtmaktadır (Varış, 1990; Yücel, 1990).

Bu noktada Türk toplumu zengin tarihi geçmişinden gelen kültürel değerlerini inkâr etmeden, batının kültür değerlerini ise aynen almadan bu sentezi gerçekleştirebilir. Sosyal yaşayış günümüzde akıldan ve mantıktan uzak, faydasız, zararlı bir takım hurafelerle dolu olamaz, bu şekilde üretkenliğini kaybeder. Bu sebeple Türk toplumunun kültürel anlamdaki hedefi “doğudan ve batıdan aşırma bütün etkilerden uzak, ulusal ve tarihsel doğamıza uygun bir kültürü öne sürmek” olmalıdır (Güngör, 1981; Duman, 2007; Yücel, 1990).

Cumhuriyetin ilanından sonraki dönemde kültürel politika yukarıda ifade edildiği gibi aklın ve bilimin doğrultusunda milli bir çizgide programlanmıştır. Ancak Türkiye’nin 1960 ve 1980’li yıllarda maruz kaldığı askeri darbeler neticesinde devamlılığı olan bir kültürel politika oluşmamıştır. Askeri darbelerin yaşanmasından sonraki dönemde de hükümetler kültür politikası konusunda çalışmalar yapmıştır. Yaşanan olayların ardından Türkiye’nin kültür politikası Türk-İslam sentezi olarak belirlenmiş, 1983 yılındaki Milli Kültür Özel İhtisas Komisyonu Raporunda milli kültürün öneminden ve kültürel politikanın milli kültür temel alınarak şekillendirilmesinden bahsedilmiştir. Mimaride, edebiyatta, sinemada, tiyatrodada, tarihte ve coğrafyada milli kültürün yaratılması ve yaşatılması gerektiği üzerine görüş birlikteliklerine varılmıştır. (Milli Kültür Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 1983).

Ancak 1980’li yılların ürünü olan Türk-İslam sentezi savına dayanan kültür politikası üzerine eleştiriler günümüzde dahi devam etmektedir. Özellikle Milli Kültür Raporu’nun belirlediği kültür alanlarından biri olan ideolojik kültür alanı üzerine ciddi eleştiriler mevcuttur. Türk bireyinin gönül temizliğiyle bağlanacağı ideoloji nedir? Bu sorunun yanıtını şöyle veriyor Milli Kültür Raporu; “Milli kültür politikasının ana hedefi ile Türkiye’nin milli hedefleri arasında mutabakat bulunması şarttır. Bilindiği

üzere, Türkiye'nin milli hedefi yurt içinde ve dışında barışın gerçekleştirilip devam ettirilmesidir. Bağımsızlık, hürriyet, adalet ve hak eşitliğine dayalı bir dünya düzeni içerisinde milli birliği, bütünlüğü sağlamaktır. Türk vatandaşlarının kanunlarla teminat altında bulunan hak ve hürriyetlerini koruyarak hayat şartlarını, demokratik düzen içerisinde ve sosyal adalet uygun geliştirmek suretiyle Türk milletini çağdaş medeniyet seviyesine ulaştırmaktır. Genç kuşaklar, beden ve ruhça sağlam, vatanperver, Türk milletini yüceltmeyi amaç alan ve Türk milliyetçiliğinden gücünü çıkartan, demokrasiye inançlı ve Atatürk ilkelerine bağlı bir zihniyetle yetişmelidirler." Atatürk ilkelerinin bir maske olarak kullanıldığı, bazı duyarlı odak noktalarını kızdırmamak için resmi bir görüş gibi ele alınan bu savların gerçek amacı örtmeye çalıştığı düşünülmektedir (Timuroğlu, 1991).

Türkiye'de kültürel anlamda planlı bir politika açısından gerçekleştirilen en önemli işlerden birisi hiç kuşkusuz Kültür Bakanlığının kurulmuş olmasıdır. Nitekim farklı yaklaşımlara sahip birbirinden çok farklı siyasal iktidarların kültür politikası uygulamaları ülkenin kültürel anlamdaki kalkınma stratejisi açısından ne denli hatta çelişik biçimlerde ele alındığının görüldüğü bir ortam yaratmıştır. Bu farklı ve çelişen uygulamalara bakıldığında iki yaklaşım görürüz. Bunlardan ilki ülkenin tüm tarihsel ve coğrafi kültür birikimlerini sahiplenerek bunları uluslararası düzeyde temsil ve geliştirmeye yönelik özgürlükçü görüş olarak açıklayabiliriz. İkincisi ise, tarihin ve coğrafyanın birikimlerini tek bir görüşe göre eleyip, bazı dönemleri dışlayan, milliyetçidinci bir şoven yaklaşımı benimseyen sınırlayıcı, kısıtlayıcı bir kültür anlayışıdır (Kongar, 2003). Bu noktada söylenebilecek olan önemli husus şudur ki; kültür ne olabildiğince özgürlükçü bir anlayış ile serbest bırakılmalı ne de aşırı milliyetçi ve dinci bir yaklaşımla sınırlandırılmalıdır. Milli ve çağdaş bir kültür anlayışının oluşturulması siyasi ideolojik görüşlerin bir tarafa bırakılarak yapılacağı bir iştir. Bu sebeple kültür, hükümetlerin değil devletin politikası olmalıdır (Ağabegüm, 1990).

Kültürel anlamdaki devlet politikası ise; Türk kültürünün bütün unsurlarını kapsayıcı nitelikte geliştirilmeli, yasal, eğitimsel ve toplumsal anlamda yapılması gerekenler milli ve çağdaş değerleri kapsayacak şekilde biçimlendirilmelidir.

Araştırmamızın konusu gereği bu noktada üzerinde duracağımız husus, yeni yetişen nesillere kültürü öğretmek açısından kültür aktarımı ve bu aktarımın sağlanmasında Sosyal Bilgiler Dersinin üstlendiği rol olacaktır.

2.7.Sosyal Bilgiler Dersi ve Kültür Aktarımı

Sosyal Bilgiler Dersi, öğrencilerin toplumsal yaşama uyumunu sağlamak için gerekli bilgi, beceri ve tutumları içerir. Bu içerik, sosyal bilimlerin araştırma alanı olarak seçtiği disiplinlerin öğrenci seviyesine uygun hale getirilmesi ile oluşturulan ve müfredat olarak adlandırılan paket bir programdır(Bilgili, 2008; Öztürk ve Otluoğlu, 2005). Amaç, öğrencilerin ilişki, iletişim ve karşılaşılan sorunların çözümüne yönelik becerilerini geliştirmek, yaşadığı çevreyi tanıma ve korumasını sağlamak, vatandaşlık görev ve sorumluluklarını bilen ve uygulayan bireyler yetiştirebilmektir. Bunun yanında, ulusal ve toplumsal değerlerini öğrenerek bu değerlerine ve özelliklerine sahip çıkma bilincini öğrencilere kazandırmak da sosyal bilgilerin amaçlarındandır (Doğanay, 2007; Sertkaya, 2010). Sosyal Bilgiler Dersi okul haricinde günlük yaşantıda, ailede, yolda, bir otobüste, akşam yemeğinde, düğünde, toplantıda, bir hasta ziyaretinde daha doğrusu yaşantımızın her anında vardır (Deveci, 2009).

Sözer (2008)'e göre, bir toplumun mensubu olan bireylerin yaşayışı, ilişkileri, o toplumun kültürü, dünya toplumları içindeki yeri ile ilgili temel ve genel bilgilerin önemli bölümünü Sosyal Bilgiler Dersi oluşturur. Sosyal Bilgiler Dersi, temel kültür öğelerini birçok alandaki çalışmalardan sağlanan bulgulardan, disiplinler arası yaklaşımla seçip yoğurarak bütünleştirir. Bütünleştirilmiş bu bilgiler, toplumsal anlamda temel bilgi birikimini genç bireylere aktarırken aynı zamanda kendi kültürlerini tanıtarak var olan kültürü geliştirmeye çalışır (Bilgili, 2008). Bu durum, Sosyal Bilgiler Dersinin kültürlenme görevini de üstlendiğinin açık bir göstergesidir (Safran, 2008). Özkalp (2005)'in belirttiği gibi, insanlar yaşamda kimi değer, inanç ve sosyal ilişkileri öğrenerek toplumsal bir varlık haline gelir. Değerler insanlara kültür yolu ile aşılanır. Kültür ise, norm ve değerlerle bir anlam kazanır. Sosyal Bilgiler Dersinde farklılıklara karşı saygı, hoşgörü, yardımlaşma, misafirperverlik gibi pek çok değer öğretiminin yapılması için kültür ve kültürel öğelerden yararlanmak gerektiği söylenebilir. Ancak, Maxim (2006)'ın de belirttiği gibi, Sosyal Bilgiler Dersinde kültür konularını ele alıp

kültürel öğelerle dersi ilişkilendirirken kültürlere ve kültürel farklılıklara duyarlı yaklaşılmalı; kültürel farklılıklardan kültürel zenginlik olarak söz edilmelidir. Bunun tersi bir durumun, canlı ve etkili bir sosyal bilgiler öğretimi ile uyuşmayacağı söylenebilir.

Sosyal Bilgiler Dersi ile kültürün kesişim alanı olan toplumsal yaşama katkı getirebilmek için sosyal bilgiler öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersinde kültürel öğelerden yararlanması ve bu konuda araştırmalar yapılması önemli görülmektedir. Bu bağlamda Sosyal Bilgiler Dersinin kültürel aktarım açısından gerekliliği ve kültürel açıdan yaşanan sorunların giderilmesi arasında bir ilişki kurulabilir. Sosyal Bilgiler Dersinin milli kültür unsurlarının öğretilmesi, benimsetilmesi, korunması ve geliştirilmesi gibi konularda etkili bir işlevselliğe sahip olması kültürel açıdan yaşanan sorunların giderilmesinde bir araç olarak kullanılabilir. Ancak önemli olan kültürel aktarım açısından bu dersin amaçlarının, içeriğinin ve eğitim durumlarının iyi belirlenmesidir.

Nitekim iletişim çağı olarak adlandırılan, teknolojik ve ekonomik gelişmelerin yaşandığı küresel süreçte kültürlerarası etkileşim maksimum düzeye erişmiş durumdadır (Ünal, 2008). Çalışmanın ilk bölümlerinde de bahsedildiği üzere kültürlerarası etkileşimin bir paylaşım ve zenginlik olarak nitelendirilebilmesi için milli kültürün bu süreçten zarar görmemesi gerekmektedir. Milli kültürün bu süreçten olumsuz yönde etkilenmemesi ise ancak günün ihtiyaçlarına karşılıyan, topluma yön verebilen, çağdaş bir kültürel anlayışın geliştirilmesi ve yeni nesillere aktarılabilmesi ile mümkündür. Bu noktada akıllara gelen ilk soru tabii ki bunun nasıl gerçekleştirileceğidir. Kültür sadece bir yaşam tarzı, davranışlar bütünü değildir. Bu yaşam tarzını ve davranışlarını oluşturan bir bilgi birikimi de kültürün önemli bir parçasıdır. Toplumun bu bilgi birikimini bir miras ve değer olarak benimsemesine bağlı olarak kültürün yansıması olan davranış ve yaşam tarzı oluşur. Aslında meselenin özü de burada gizlidir. Kültürü şekillendiren bilgi birikimi saflığını ve orijinalliğini yitirdiği zaman kültür de başkalaşmaya ve gerekli bilgiyi temin ettiği kaynağa dönüşmeye başlamaktadır (Ültanır, 2000).

Sosyal Bilgiler Dersi ise milli kültürün devamlılığını sağlaması ve canlılığını yitirmemesi için gerekli olan bilgiyi genç nesillere aktarmak açısından önemlidir. Ancak

Sosyal Bilgiler Dersi bu görevini yerine getirirken hem milli kültürün korunması, geliştirilmesi ve benimsetilmesi işini hem de duyarlı bir kültür eğitimi ile sınıfta hoşgörü ve saygı ortamının sağlanması işini birlikte yapabilmelidir (Kalafat, 2006).

Amerika Birleşik Devletleri'nde Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (NCSS) (1992) sosyal bilgiler programının standartlarını on tema altında açıklamıştır. Aslında bu yaklaşım NCSS doğrultusunda küresel vatandaş yetiştirmek amacı ile belirlenmiştir. Türkiye de 2004 sosyal bilgiler programının temalarını belirlerken bu temalardan yararlanılmıştır. NCSS'nin belirlediği bu temalardan biri ise "Kültür" olarak şekillenmiştir. Sosyal Bilgiler Dersinin kültür aktarımı ile ilgili olarak bütün öğrenme alanları ve üniteler bağlamında aslında kültürel aktarım gerçekleştirdiği söylenebilir. Ancak kültürün dolaylı olarak öğretilebilecek bir konu olmaması ve toplumsal öneme sahip bir konu olması nedeniyle programda "Kültür ve Miras" öğrenme alanı olarak özel bir yer verilmiştir.

2.7.1. Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçlarında Kültür Konusu

Sosyal Bilgiler Programı'nda kültür aktarımı konusuna geçmeden önce 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda kültür aktarımı konusuna yönelik ifadeleri incelemek konunun bütünlüğü açısından daha faydalı olabilir. Bu bağlamda Türk Milli Eğitim Temel Kanunu incelenmiş ve kültür konusuna önemli ölçüde yer verildiği görülmüştür. Türk Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 2-10-13-14 ve 28. maddeleri incelendiğinde konunun ehemmiyeti açıkça görülebilmektedir. Daha anlaşılır olması açısından bu maddeler aşağıda verilmiştir:

Madde 2 – Türk Milli Eğitiminin genel amacı, Türk Milletinin bütün fertlerini,

1. Atatürk inkılap ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı

görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;

2. Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;

3. İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak;

Madde 10. Eğitim sistemimizin her derece ve türü ile ilgili ders programlarının hazırlanıp uygulanmasında ve her türlü eğitim faaliyetlerinde Atatürk inkılap ve ilkeleri ve Anayasada ifadesini bulmuş olan Atatürk milliyetçiliği temel olarak alınır. Milli ahlak ve milli kültürün bozulup yozlaşmadan kendimize has şekli ile evrensel kültür içinde korunup geliştirilmesine ve öğretilmesine önem verilir.

Madde 13. Her derece ve türdeki ders programları ve eğitim metotlarıyla ders araç ve gereçleri, bilimsel ve teknolojik esaslara ve yeniliklere, çevre ve ülke ihtiyaçlarına göre sürekli olarak geliştirilir. Eğitimde verimliliğin artırılması ve sürekli olarak gelişme ve yenileşmenin sağlanması bilimsel araştırma ve değerlendirmelere dayalı olarak yapılır. Bilgi ve teknoloji üretmek ve kültürümüzü geliştirmekle görevli eğitim kurumları gereğince donatılıp güçlendirilir; bu yöndeki çalışmalar maddi ve manevi bakımından teşvik edilir ve desteklenir.

Madde 14. – Milli eğitimin gelişmesi iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınma hedeflerine uygun olarak eğitim – insan gücü - istihdam ilişkileri dikkate alınmak suretiyle, sanayileşme ve tarımda modernleşmede gerekli teknolojik gelişmeyi sağlayacak mesleki ve teknik eğitime ağırlık verecek biçimde planlanır ve gerçekleştirilir. Mesleklerin kademeleri ve her kademenin unvan, yetki ve sorumlulukları kanunla tespit edilir ve her derece ve türdeki örgün ve yaygın mesleki eğitim kurumlarının kuruluş ve programları bu kademelere uygun olarak düzenlenir.

Madde 28. Bütün öğrencilere ortaöğretim seviyesinde asgari ortak bir genel kültür vermek suretiyle onlara kişi ve toplum sorunlarını tanımak, çözüm yolları aramak ve yurdun iktisadi sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunmak bilincini ve gücünü kazandırmak (MEB, 2005).

Türk Milli Eğitim Temel Kanunu'nun bu maddeleri incelendiğinde sadece kültürel aktarıma değil, aynı zamanda kültürün üretilmesi ve geliştirilmesi konularına da büyük önem verildiğini görmekteyiz. Kültür, milli bir kimlik yaratmanın en temel ögesi olarak görülmektedir. Aynı zamanda bilgi üretebilen, nitelikli iş gücü sağlayabilen, toplumuna maddi ve manevi destek sağlayabilen, yeniliklere açık ancak milli bilincini koruyan, ahlaklı ve evrensel değerlere saygılı bir toplum yaratmanın da ancak kültürle mümkün olacağı bu ifadelerden çıkarılabilecek sonuçlardır. Bu ifadeden anlaşılacağı üzere kültürün bireyler tarafından benimsenmesi, korunması ve geliştirilmesi Türk Milli Eğitiminin genel amaçları içerisinde değerlendirilmiştir. Bu amaçların Sosyal Bilgiler Programına yansımaları ise SBDÖP'nin genel amaçları altından incelenecektir.

2.7.2. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Genel Amaçlarında Kültür Konusu

2005 İlköğretim Sosyal Bilgiler Programı genel amaçlarında kültür aktarımıyla ilgili ifadeler aşağıda verilmiştir:

1. Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak, milli bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul eder.

2. Atatürk İlke ve İnkıplarının, Türkiye Cumhuriyetinin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini kavrar; laik, demokratik, ulusal ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olur.

3. Farklı dönem ve mekânlardaki toplumlararası siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik etkileşimi analiz eder (Bilgili, 2008).

Sosyal Bilgiler Dersinin kültürel aktarım konusunda ortaya koyduğu genel amaçlar doğrultusunda bireylere kazandırılması gereken bir takım yeterlikler belirlenmiştir. Öncelikli olarak Türk kültürünün oluşum süreci ve milli bilinç (kültürel kimlik) kazandırma sürecine değinilmiştir. İkinci aşamada ise kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi, zamana bağlı olarak kültürün siyasal, sosyal ve ekonomik açıdan nasıl değıştiği, geleneksel kültür ile modern kültürün karşılaştırılması, inancın kültür üzerine etkilerini, kültürün insanların ürünü olduğunu, farklı kültürlerin birbirini etkileyebileceğini, sosyalleşme ve ahlaki değerlerin her kültürün önemli unsurları olduğu gibi konuları öğretmek hedeflenmektedir. Yukarıda ifade edilen tüm bu yeterliklerin sonucu olarak **bireylerin kültürlerini tanıma, tanıtma, koruma ve geliştirme becerilerini** kazanması hedeflenmektedir. SBDÖP bu yeterlikleri sağlayabilmek için “Kültür ve Miras” öğrenme alanı başta olmak üzere farklı öğrenme alanlarını da işe koşarak kültür aktarımını gerçekleştirmeye çalışmaktadır.

2.7.3. Kültür ve Miras Öğrenme Alanında Kültür Konusu

Kültür ve Miras öğrenme alanı yukarıda da değinildiği gibi kültürel aktarım sağlamak amacıyla oluşturulmuştur. 6. ve 7. Sınıf öğrencileri bu öğrenme alanında Türk kültürünü oluşturan unsurları ve bunların tarihsel kökenlerini inceleme fırsatı bulacaklardır. Ayrıca milli bilincin oluşmasında önemli bir yere sahip olan kültürün unsurları ve gelişim süreçlerini kavrayarak, kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi konusunda duyarlılık kazanırlar. İlköğretim öğrencileri, kültürel ve estetik değerleri algılayarak; kültürle ilgili olarak geçmişle günümüzü karşılaştırırlar. Özellikle Türk kültürünü oluşturan temel öğeleri öğrenirler. Ayrıca bugün sahip olduğumuz kültürün uzun bir geçmişin eseri olduğunu görürler. 6. ve 7. Sınıfta bulunan öğrenciler, bu alanda kültürü ve kültürün özel yönlerini, dil, inançlar ve bunların etkisi hakkında bilgi edinirler. Ayrıca kültürün insanoglu tarafından oluşturulduğunu, öğrenildiğini ve insanın kendini kültüre adapte ettiğini öğrenirler. İnsanların inanç, bilgi, değer ve gelenek sistemlerine sahip olduğunu fark ederler. Kültürün toplumdan topluma farklılık gösterdiğini aynı zamanda benzerlikleri de barındırdığını fark eder. Ayrıca toplumların birbirlerini kültürel yönden etkilediğini fark ederek Türk tarihinden örnekler verirler (MEB, 2005).

2.7.4. Sosyal Bilgiler Dersi Kazanımlarında Kültür Aktarımı

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından hazırlanan 2005 yılı İlköğretim Okulu Sosyal Bilgiler Programı'nda kültürel aktarıma yönelik genel hedeflere ulaşma noktasında "Kültür ve Miras" öğrenme alanına yönelik kazanımlar başta olmak üzere diğer öğrenme alanlarına da serpiştirilmiş kültürel aktarım kazanımları şu şekilde ifade edilmiştir;

2.7.4.1. Altıncı sınıf kültürel aktarım konularına yönelik kazanımlar

1. Destan, yazıt ve diğer belgelerden yararlanarak, Orta Asya ilk Türk devletlerinin siyasal, ekonomik ve kültürel özelliklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur.
2. Orta Asya ilk Türk devletlerinin kültürel özellikleriyle yaşadıkları yerlerin coğrafi özelliklerini ilişkilendirir.
3. Günümüz Türk Silahlı Kuvvetleri'ni ilk Türk devletlerinin ordusu ile ilişkilendirerek, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin önemini ve görevlerini kavrar.
4. İpek Yolu'nun toplumlar arası siyasal, kültürel ve ekonomik ilişkilerdeki rolünü fark eder.
5. Görsel ve yazılı materyallerden yararlanarak İslamiyet'in ortaya çıkışı ve yayılışını inceler.
6. Türklerin İslamiyet'i kabulleri ile birlikte siyasî, sosyal ve kültürel alanlarda meydana gelen değişimleri fark eder.
7. Dönemin devlet adamları ve Türk büyüklerinin hayatından yararlanarak ilk Türk- İslam devletlerinin siyasal, sosyal ve kültürel özelliklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur.
8. Örnek incelemeler yoluyla kutlama ve törenlerimizdeki uygulamaların kültürümüzü oluşturan unsurlarla ilişkisini değişim ve süreklilik açısından değerlendirir.
9. Orta Asya ilk Türk devletleri ve Türk-İslam devletlerinin Türk kültür, sanat ve estetik anlayışına katkılarına kanıtlar gösterir.
10. Türk Cumhuriyetleri, komşu ve diğer ülkelerle olan kültürel, sosyal, siyasi ve ekonomik ilişkilerimizi Atatürk'ün milli dış politika anlayışı açısından değerlendirir.

11. Uluslararası kültür, sanat, fuar ve spor etkinliklerinin toplumlar arası etkileşimdeki rolünü değerlendirir
12. Türk tarihinde kadının konumu ile ilgili örnekleri, kadın haklarının gelişimi açısından yorumlar
13. Anadolu ve Mezopotamya’da yaşamış ilk uygarlıkların yerleşme ve ekonomik faaliyetleri ile sosyal yapıları arasındaki etkileşimi fark eder (MEB, 2005).

Kültür ve Miras öğrenme alanının 6. Sınıf kazanımları incelendiğinde, Türk kültürünün yazılı ve sözlü edebiyat ürünlerine, Orta Asya’da yaşayan ilk Türk toplumlarının yaşamlarına ve onların Türk kültürüne katkılarına yönelik kazanımlara ağırlık verildiği görülmektedir. Özellikle İslamiyet öncesi Türk devletleri ve İslamiyet’in kabulünden hemen sonraki döneme yönelik konuların fazla olması, öğrencilerin kendi kültürel kökenlerini tanımaları ve Türk kültürünün bu süreçteki değişim ve sürekliliğini öğretmeyi amaçlamaktadır.

2.7.4.2. Yedinci sınıf kültürel aktarım konularına yönelik kazanımlar

1. Türkiye Selçukluları döneminde Türklerin siyasi mücadeleleri ve kültürel faaliyetlerinin Anadolu’nun Türkleşme sürecine katkılarını değerlendirir.
2. Kanıtlara dayanarak Osmanlı Devleti’nin siyasi güç olarak ortaya çıkışını etkileyen faktörleri açıklar.
3. Osmanlı Devleti’nin fetih ve mücadelelerini, Osmanlı’da ticaretin ve denizlerin önemi açısından değerlendirir.
4. Osmanlı toplumunda hoşgörü ve birlikte yaşama fikrinin önemine dayalı kanıtlar gösterir.
5. Şehir incelemesi yoluyla, Türk kültür, sanat ve estetik anlayışındaki değişim ve sürekliliğe ilişkin kanıtlar gösterir.
6. Osmanlı- Avrupa ilişkileri çerçevesinde kültür, sanat ve estetik anlayışındaki etkileşimi fark eder.
7. Seyahatnamelerden hareketle Türk kültürüne ait unsurları örneklendirir.
8. Osmanlı Devleti’nde ıslahat hareketleri sonucu ortaya çıkan kurumlardan hareketle toplumsal ve ekonomik değişim hakkında çıkarımlarda bulunur.

9. Düşünce, sanat ve edebiyat ürünlerinin, doğal varlıkların ve tarihi çevrelerin ortak miras ögesi olarak yaşatılmasında insanlığın sorumluluğunun farkına varır (MEB, 2005).

Kültür ve Miras öğrenme alanı 7. sınıf kazanımları incelendiğinde, Türkiye tarihinin temel kırılma noktalarının, Türkiye’de kurulan Türk devletlerinin Türk kültürünün oluşmasındaki yeri ve öneminin, edebiyat, mimari, müzik ve güzel sanatlar üzerinden değerlendirilmeye çalışıldığı görülmektedir. Ayrıca kazanımlarda Selçuklu ve Osmanlı devletlerinin Türk kültürüne katkıları konularına yoğun yer verildiği görülmektedir. Bu durumun sebebi ise Selçuklu ve Osmanlı Devletlerinin Anadolu’da oluşturduğu siyasi yapının devamlılığında, kültürel faktörlerin önemini vurgulamaktır.

6. Sınıf sosyal bilgiler programında kültürel aktarım konusuyla ilgili kazanım sayısı 13, ders saati süresi ise 30 olarak belirlenmiştir. 7.sınıf Sosyal Bilgiler programında, kültürel aktarım konusuyla ilgili kazanım sayısı 9, ünitenin işleneceği ders saati süresi 29 olarak belirlenmiştir. Kültürel aktarım konusuna yönelik kazanım sayıları ve ders saati süreleri diğer konularla kıyaslandığında kültürel aktarımın program açısından son derece önemli olduğu söylenebilir.

2.8.İlgili Araştırmalar

Kültür ile ilgili çok sayıda eser vücuda getirilmiştir. Bu eserlerin büyük bir çoğunluğunu kültürel antropoloji, küreselleşme ve kültür, kültür sorunları, kültür çatışmaları, popüler kültür gibi konular oluşturmaktadır. Günümüzde kültürün genç nesillere öğretilmesi konusu ciddi bir öneme sahip olmasına rağmen bu alanda yapılmış olan çalışmaların yetersiz olduğu söylenebilir. Özellikle ilköğretim çağındaki bireylere kültürel mirasın aktarılması açısından önem arz eden Sosyal Bilgiler, Türkçe, Tarih gibi derslerin bu konudaki yeterlik düzeylerini belirleyici çalışmalar durum tespiti açısından fayda sağlayabilir. Bu amaçla yapılmış olan az sayıdaki çalışma ise sonuçları açısından incelenmiş ve yorumlanmıştır. Bu çalışmalar aşağıda sıralanmıştır:

Yıldız (2002), “Yürürlükteki Sosyal Bilgiler Dersi Müfredatının Kültür Konuları Açısından Yeterliliği” adlı çalışmasında ilköğretimin tüm kademelerinde Sosyal Bilgiler dersi müfredatlarını incelemiş ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşleri

doğrultusunda sonuçlandırmıştır. Araştırma sonunda İlköğretim Sosyal Bilgiler dersi müfredatında kültür konularının yetersiz olduğu, Türk kültürünün zenginliğini yeterince yansıtamadığı ve müfredatın düzenlenerek içeriğindeki kültür konularının artırılması gerektiği sonucu ortaya çıkmıştır.

Gülüm ve Ulusoy (2008) “Sosyal Bilgiler Dersinde Göç Konusunun İşlenişinde Halk Türkülerinin Kullanılması (Örnek Bir Çalışma)” adlı çalışmalarında, sosyal bilgiler dersinde kültürel bir unsur olan göç konusunun öğretimi amacıyla yine kültürel bir öğe olan halk türkülerini kullanmışlardır. Deneme modelinde gerçekleştirilen araştırmada sosyal bilgiler dersinde kültürel öğelerden olan türkülerin kullanılmasının öğrencilerin ilgisini çektiği ve derse katılımlarını arttırdığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Deveci (2009) ise “Sosyal Bilgiler Dersinde Kültürden Yararlanma: Öğretmen Adaylarının Kültür Portfolyolarının İncelenmesi” adlı araştırmasında, öğretmen adaylarıyla yürütmüş olduğu çalışmada, öğrenen adaylarının kültür konularını en çok sosyal bilgiler dersiyle ilişkilendirdikleri sonucuna ulaşmıştır.

Uçar (2009), “Sosyal Bilgiler Programındaki Değerlerle İlgili Kazanımlara Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi” adlı yüksek lisans araştırmasında, öğretmenlerle yürütmüş olduğu çalışma sonucunda kültürel değerlere yönelik olarak SBDÖP’nda daha fazla etkinliğe yer verilmesi gerektiği yönünde bir sonuca ulaşmıştır.

“Sosyal Bilgiler Dersi Kültür ve Miras Öğrenme Alanının İşlenişinin 4. ve 5. Sınıf Öğrencileri Tarafından Değerlendirilmesi” adlı çalışmada (Ulusoy, 2009) öğrencilerin sözlü ve yerel tarih çalışmalarıyla istenilen kazanımlara ulaştığı gözlemlenmiş ve öğretim programının görevini yerine getirdiği yönünde bir yorum yapılmıştır.

Sertkaya (2010), “İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Dersi Öğretiminde Kültür Aktarımı ve Kültürel Kimlik Geliştirme” adlı çalışmasında sosyal bilgiler dersinin kültürel aktarım ve kimlik geliştirme konularındaki yeterlik düzeyini mevcut programı inceleyerek belirlemeye çalışmıştır. 2005 yılı sosyal bilgiler dersi programının kültür aktarımı işlevini yerine getirdiği ancak ilköğretim II. kademe sosyal bilgiler dersinin kültürel aktarım konusunda bazı problemler olduğunu öne sürmüştür. Bu

sorunlar; hükümetler değıştikçe değışen kültür politikaları ve bunların eğitime olumsuz yansımaları, kültürel kimlik kazandırma hedefinin sadece ders programlarındaki bilgilerle sınırlandırılması ve kültürel kimlik kazandırmaya yönelik etkinliklerin eksik olduğu yönünde değerlendirmelerde bulunmuştur.

Erişti ve Belet, (2010) tarafında yapılan çalışmada ise “İlköğretim Öğrencilerinin Yazılı ve Resim Çalışmalarında Kültür Algılarının İncelenmesi” öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun kültürü geçmiş yaşantılarla ilişkilendirdiği, bir kısmının ise, manevi değerler bütünü olarak nesilden nesile aktarılan bilgiler olarak gördükleri gözlemlenmiştir.

Ünlü (2012), tarafından yapılan “İlköğretim 8. Sınıf öğrencilerinin Kültür Algılarının İncelenmesi” isimli çalışmada ise öğrencilerin kültürü en çok sosyal bilgiler dersi ile ilişkilendirdikleri ve kültürü geçmiş yaşantılarla açıklamaya çalıştıkları görülmüştür. Kültürel öğeleri ifade etme açısından sorun yaşamayan öğrencilerin betimsel ifadeler kuramadıkları gözlemlenmiştir. Sosyal bilgiler dersinin kültürel öğelerin öğretilmesi noktasında görevini yerine getirdiği ancak kültürün tanıtılması ve ifade edilmesi gibi konularda sorunlar yaşadığı gözlenmiştir.

Yapılan çalışmaların genel bir değerlendirmesi yapıldığında; sosyal bilgiler dersinin kültürel aktarım açısından önemli bir ders olduğu, kültürel aktarımın sağlanması noktasında sosyal bilgiler dersinin kültürel içerik açısından zenginleştirilmesi gerektiği, kültürel aktarım konularının öğretiminde yine kültürel unsurların bir öğretim yöntemi olarak kullanılabileceği sonuçlarına varılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. MATERYAL VE YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, araştırmanın evreni ve örnekleme; veri toplama araçları, veri toplama araçlarının geçerlik ve güvenilirlikleri, verilerin toplanması ve analizi ile yararlanılan istatistiksel yöntemler üzerinde durulmuştur.

3.1.Araştırma Modeli

Bu araştırmada betimsel yöntem kullanılmıştır. Betimsel yöntemde nitel ve nicel araştırma uygulamalarının birlikte kullanılabilmesi için araştırma desenlerinin uygunluğu dikkate alınır. Araştırma desenlerinin uygun olduğu durumlarda kullanılacak olan bu yöntemde, açıklayıcı desenler (Explanatory Design), zenginleştirilmiş desenler (Triangulation Design) ve keşfe yönelik desenler (Exploratory Design) kullanılabilir. (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2010).

Açıklayıcı desen, araştırmada nicel verilerin önceden toplanıp, sonrasında elde edilen verileri tamamlamak ve rafine edebilmek amacıyla nitel veri toplanması durumunda kullanılabilir. Keşfedici desen ise önce nitel verilerin toplanarak, nicel verilerin toplanmasına yön verebilecek araştırmalar için tercih edilmektedir.

Nicel ve nitel verilerin eş zamanlı toplandığı araştırmalarda ise zenginleştirilmiş desen kullanılmaktadır. Bu araştırmada da nicel veri toplama aracı olarak başarı testleri ve kültürel aktarım yeterlik ölçeği uygulanarak, nitel veri toplama kısmında ise öğrencilere kompozisyon çalışması uygulanmıştır. Bu sebeple bu araştırmanın deseni zenginleştirilmiş desen olarak belirlenmiştir. Aslında zenginleştirilmiş desen çeşitleme olarak da adlandırılmaktadır. Farklı veri kaynaklarının kullanıldığı durumlarda veri çeşitlemesi, farklı araştırmacıların işe koşulduğu durumlarda araştırmacı çeşitlemesi, verilerin yorumlanmasında farklı kuramların kullanıldığı durumlar ise kuram çeşitlemesi olarak adlandırılmıştır. Nicel ve nitel yöntemlerin bir arada kullanıldığı

desen ise yöntem çeşitlemesi olarak adlandırılmıştır. Dolayısıyla, bu araştırmada yöntem çeşitlemesi mevcut olup araştırmanın deseni ise zenginleştirilmiş desen olarak belirlenmiştir (Büyüköztürk ve diğerleri. 2010; Patton, 1990; Wallen ve Fraenkel, 2001).

3.2.Evren ve Örneklem

Bir araştırma için genelde iki evrenden söz edilebilir. Bunlardan birincisi hedef evrendir. Hedef evren araştırmacı için ulaşılması güç ve ideal olan evrendir. İkincisi ise ulaşılabilir evrendir. Ulaşılabilir evren ise araştırmacının gerçekçi seçimi ve mantıklı olanıdır (Büyüköztürk ve diğerleri. 2010;Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu araştırmada hedef evren Türkiye'deki tüm sosyal bilgiler öğretmenleri ve bu öğretmenlerin eğitim öğretim hizmeti sunduğu tüm 6. ve 7. sınıf öğrencileridir. Araştırmadaki ulaşılabilir evren ise Erzincan İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı ilköğretim okullarında görev yapan sosyal bilgiler öğretmenleri ve eğitim öğretim hizmeti verdikleri 6. ve 7. sınıf öğrencilerdir.

Ulaşılabilir evren olarak Erzincan şehrinin seçilmesinde sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel değişkenler dikkate alınmıştır. Erzincan ilinin sosyo-ekonomik açıdan alt-orta ve üst gelir grubunu barındıran bir şehir olması, Türkiye açısından örneklem teşkil edilebilirliğini arttırmaktadır. Ayrıca araştırmanın doğrudan kültür konusuyla ilgili olması da Erzincan ilinin seçilmesinde bir ölçüt olarak kullanılmıştır. Sosyo-kültürel açıdan kozmopolit bir yapıda olan Erzincan ili sosyal, siyasal ve ekonomik olarak farklı görüş ve düşüncelere ev sahipliği yapmaktadır. Dolayısıyla kültür konusundaki görüş ve düşüncelerin, farklılıkların yer aldığı bir evrende sorgulanması daha sağlıklı ve somut veriler sağlayabilir (Devlet Planlama Teşkilatı [DPT], 2003). Bu sebeplerle Erzincan ili çalışmanın ulaşılabilir evreni olarak tercih seçilmiştir.

Hedef evren kapsamında Erzincan İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı toplam 74 ortaokulda toplam 110 sosyal bilgiler öğretmeni görev yapmaktadır. İl genelinde ortaokullarda toplam 3426 kişi 6. sınıf öğrencisi, 3611 kişi 7. sınıf öğrencisi bulunmaktadır. Bu araştırmadaki örnekleme için ise 25 ortaokuldan, 27 sosyal bilgiler öğretmeni ve bu öğretmenlerin eğitim öğretim hizmeti verdiği 507 ilköğretim 6. sınıf öğrencisi, 492 ilköğretim 7. sınıf öğrencisi seçilmiştir. Evren ve örneklem sayıları

dikkate alındığında seçilen örneklemin evreni temsil edebileceği düşünülmektedir. İstatistiksel olarak evrenin 2500-5000 sayıları arasında olduğu çalışmalarda örneklem büyüklüğünün 500-700 arasında olmasının kabul edilebileceği görülmüştür ki bu rakamlar 0.03 gibi en düşük örnekleme hatasına tekabül etmektedir (Fraenkel ve Wallen, 1990; Büyüköztürk ve diğerleri, 2010). Okulların seçilmesinde yukarıda da değinildiği gibi sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel değişkenler dikkate alınmıştır. Yani okulların seçiminde amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Seçilen bu okullardaki öğrenci ve öğretmenlerin araştırmaya dâhil olması sürecinde de tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Özelliklerin normal dağıldığının kabul edildiği durumlarda tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılmaktadır. “Tesadüfi örneklemede evrendeki her bir birey örneklem için seçilme konusunda eşit şansa sahiptir” (Kuş, 2003, s.45). “Özelliklerin normal dağıldığının kabul edildiği durumlarda tesadüfi (rasgele-seçkisiz-random) örnekleme ile seçilen bir grubun evreni temsil ettiği varsayılır” (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s.102).

Tablo 3.1.

Araştırma Örneklemine İlişkin Veriler

Sıra No	Okullar	Sosyal Bilgiler Öğretmen Sayısı	6. sınıf Öğrenci Sayısı	7. sınıf Öğrenci Sayısı
		N	N	N
1	Cumhuriyet İlköğretim Okulu	2	36	34
2	Şeker İlköğretim Okulu	1	20	20
3	Vali Metin İlyas İlköğretim Okulu	1	21	17
4	Melik şah İlköğretim Okulu	1	5	10
5	Merkez İlköğretim Okulu	2	18	16
6	Yunus Emre İlköğretim Okulu	1	21	25
7	Salih Erkan İlköğretim Okulu	1	26	25
8	Göktürk İlköğretim Okulu	1	24	24
9	Mehmetçik İlköğretim Okulu	1	22	25
10	75. Yıl Bayrak İlköğretim Okulu	1	20	16
11	Ulalar İlköğretim Okulu	1	12	18
12	Ulalar Sancak İlköğretim Okulu	1	26	20
13	Kavak Yolu İlköğretim Okulu	1	26	25
14	Osmangazi İlköğretim Okulu	1	14	14

Tablo 3.1. (Devamı)

15	Hayrettin Paşa İlköğretim Okulu	1	11	7
16	T. T. Binali Yıldırım İlköğretim Okulu	1	21	20
17	Bahçelievler İlköğretim Okulu	1	22	19
18	IMKB Müşir Zeki Paşa İlköğretim Okulu	1	25	24
19	Ziya Gökalp İlköğretim Okulu	1	21	22
20	75. Yıl IMKB İlköğretim Okulu	1	16	20
21	Çukur kuyu İlköğretim Okulu	1	15	12
22	Dr. Cahit Ziya Ulu Kök İlköğretim Okulu	1	19	14
23	Güvenlik İlköğretim Okulu	1	26	22
24	Mimar Sinan İlköğretim Okulu	1	21	27
25	Fatih İlköğretim Okulu	1	19	16
Toplam		27	507	492

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu bölümde araştırmada kullanılması planlanan veri toplama araçlarının geliştirilmesi ve geçerlik güvenirlik çalışmalarına ilişkin veriler yer almaktadır.

3.3.1. Başarı Testleri

3.3.1.1. 6. Sınıf kültür aktarımı konuları başarı testi

Araştırmanın anlamlı olabilmesi için araştırmacı tarafından öğrenme alanının kapsadığı kazanımları ölçebilecek düzeyde başarı testi hazırlanmıştır. İlk etapta 29 sorudan oluşan çoktan seçmeli test, 6. sınıf seviyesinde 100 öğrenciye uygulanmıştır. Bu uygulamanın yapıldığı grubu oluşturan öğrencilerin asıl araştırma grubunu oluşturan öğrencilerden olmamasına dikkat edilmiştir. Bu uygulamadan elde edilen verilerin Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı ise .79 olarak bulunmuştur. Asıl uygulamadan elde edilen verilerin Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı ise .81 olarak bulunmuştur. Pilot uygulamadan ve asıl uygulamadan elde edilen verilerin güvenirlik katsayıları başarı testinin uygulama açısından güvenilir olduğunu göstermektedir. Uygulanan başarı testinin madde analizi yapıldıktan sonra 29 sorudan 26'sının uygun olduğu saptanmıştır (Ek: 2). Uygun olduğu düşünülen bu maddeler öğrenci başarısını ölçmek amacıyla araştırmada kullanılmıştır. “Madde-toplam puan korelasyonu da denen madde analizi

test maddelerinden alınan puanlar ile testin toplam puanı arasındaki ilişkiyi açıklar” (Büyüköztürk, 2009, s.171). Bu bağlamda hazırlanan başarı testinin madde analizi sonuçları şu şekildedir:

Tablo 3.2.

6. Sınıf Kültür Aktarımı Konuları Başarı Testi Soruları Madde Analizi

Kültür Aktarımı Başarı Testi									Madde Analizi		
Soru	Grup	A	B	C	D	E	Boş	Dolu	p	d	SONUÇ
1	Üst	5	21	-	1	0	0	27	0,53	0,48	Çok İyi
	Alt	6	8	9	4	0	0	27			
2	Üst	25	-	2	-	0	0	27	0,59	0,66	Çok İyi
	Alt	7	7	10	3	0	0	27			
3	Üst	1	1	-	25	0	0	27	0,75	0,33	İyi
	Alt	4	6	1	16	0	0	27			
4	Üst	2	19	4	2	0	0	27	0,48	0,44	İyi
	Alt	8	7	9	3	0	0	27			
5	Üst	27	-	-	-	0	0	27	0,81	0,41	İyi
	Alt	17	3	3	4	0	0	27			
6	Üst	24	-	3	-	0	0	27	0,66	0,44	Çok İyi
	Alt	12	8	5	2	0	0	27			
7	Üst	-	22	1	4	0	0	27	0,59	0,44	Çok İyi
	Alt	6	10	2	9	0	0	27			
8	Üst	1	1	3	22	0	0	27	0,59	0,44	Çok İyi
	Alt	4	6	7	10	0	0	27			
9	Üst	19	3	3	1	0	1	26	0,46	0,48	İyi
	Alt	6	6	7	5	0	3	24			
10	Üst	24	-	-	2	0	1	26	0,66	0,44	İyi
	Alt	12	3	8	3	0	1	26			
11	Üst	16	10	-	-	0	1	26	0,44	0,29	İyi
	Alt	8	9	5	4	0	1	26			
12	Üst	25	-	-	2	0	0	27	0,68	0,48	Çok İyi
	Alt	12	2	8	4	0	1	26			
13	Üst	2	-	1	23	0	1	26	0,66	0,37	İyi
	Alt	4	5	4	13	0	1	26			
14	Üst	20	-	4	3	0	0	27	0,64	0,18	Zayıf
	Alt	15	5	4	3	0	0	27			
15	Üst	5	20	1	-	0	1	26	0,55	0,38	Çok İyi
	Alt	8	10	6	3	0	0	27			
16	Üst	18	3	3	2	0	1	26	0,53	0,25	Zayıf
	Alt	11	3	7	6	0	0	27			
17	Üst	1	6	3	17	0	0	27	0,44	0,38	İyi
	Alt	13	3	4	7	0	0	27			
18	Üst	5	22	-	-	0	0	27	0,50	0,63	Çok İyi
	Alt	10	5	7	5	0	0	27			

Tablo 3.2. (Devamı)

19	Üst	25	1	-	1	0	0	27	0,74	0,37	İyi
	Alt	15	5	5	2	0	0	27			
20	Üst	26	-	-	-	0	1	26	0,70	0,52	Çok İyi
	Alt	12	5	7	3	0	0	27			
21	Üst	23	-	3	1	0	0	27	0,63	0,44	Çok İyi
	Alt	11	4	5	7	0	0	27			
22	Üst	1	2	24	1	0	0	27	0,68	0,41	Çok İyi
	Alt	5	4	13	5	0	0	27			
23	Üst	-	26	1	-	0	0	27	0,77	0,37	Çok İyi
	Alt	2	16	6	3	0	0	27			
24	Üst	-	23	3	1	0	0	27	0,72	0,26	Zayıf
	Alt	3	16	1	7	0	0	27			
25	Üst	7	17	2	1	0	0	27	0,46	0,33	İyi
	Alt	11	8	3	5	0	0	27			
26	Üst	-	21	-	6	0	0	27	0,55	0,44	Çok İyi
	Alt	6	9	8	4	0	0	27			
27	Üst	2	4	3	18	0	0	27	0,41	0,52	Çok İyi
	Alt	7	6	10	4	0	0	27			
28	Üst	-	27	-	-	0	0	27	0,79	0,41	Çok İyi
	Alt	5	16	2	4	0	0	27			
29	Üst	25	1	-	1	0	0	27	0,61	0,63	Çok İyi
	Alt	8	10	6	3	0	0	27			

p* Madde güçlük derecesi

d* Madde ayırt edicilik derecesi

Yapılan araştırma sonucunda madde-toplam korelasyonu .30 ve daha yüksek olan maddelerin bireyleri iyi derecede ayırt ettiği, .20 ile .30 arasında kalan maddelerin zorunlu görülmesi durumunda teste alınabileceği veya maddenin düzeltilmesi gerektiği, .20'den daha küçük maddelerin ise teste alınmaması gerektiği söylenebilir (Büyüköztürk, 2009, s.171).

Tablo 3.2'de hazırlanan başarı testinde yer alan soruların güçlük ve ayırt edicilik düzeylerine ilişkin analize yer verilmiştir. Madde analizi sonuçlarına bağlı olarak zayıf olan 14-16 ve 24 nolu 3 soru testten çıkarılmıştır. Bu sorular testten çıkarıldıktan sonra, değerlendirme kapsamındaki her bir kazanım için ikişer soruya teste yer verilmiştir. Aşağıda ise başarı testinde yer alan soruların hangi kazanımı ölçmeye yönelik olarak hazırlandığı açıklanmıştır.

1. Kazanım: Destan, yazıt ve diğer belgelerden yararlanarak, Orta Asya ilk Türk devletlerinin siyasal, ekonomik ve kültürel özelliklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur (2. ve 4. Soru).

2. Kazanım: Orta Asya ilk Türk devletlerinin kültürel özellikleriyle yaşadıkları yerlerin coğrafi özelliklerini ilişkilendirir (3. ve 18. Soru).
3. Kazanım: Günümüz Türk Silahlı Kuvvetleri'ni ilk Türk devletlerinin ordusu ile ilişkilendirerek, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin önemini ve görevlerini kavrar (5. ve 6. Soru).
4. Kazanım: İpek Yolu'nun toplumlar arası siyasal, kültürel ve ekonomik ilişkilerdeki rolünü fark eder (7. ve 8. Soru).
5. Kazanım: Görsel ve yazılı materyallerden yararlanarak İslamiyet'in ortaya çıkışı ve yayılışını inceleyer (9. ve 11. Soru).
6. Kazanım: Türklerin İslamiyet'i kabulleri ile birlikte siyasî, sosyal ve kültürel alanlarda meydana gelen değişimleri fark eder (10. ve 13. Soru).
7. Kazanım: Dönemin devlet adamları ve Türk büyüklerinin hayatından yararlanarak ilk Türk- İslam devletlerinin siyasal, sosyal ve kültürel özelliklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur (14. ve 16. Soru).
8. Kazanım: Örnek incelemeler yoluyla kutlama ve törenlerimizdeki uygulamaların kültürümüzü oluşturan unsurlarla ilişkisini değişim ve süreklilik açısından değerlendirir (20. ve 21. Soru).
9. Kazanım: Orta Asya ilk Türk devletleri ve Türk-İslam devletlerinin Türk kültür, sanat ve estetik anlayışına katkılarına kanıtlar gösterir (15. ve 17. Soru).
10. Kazanım: Türk Cumhuriyetleri, komşu ve diğer ülkelerle olan kültürel, sosyal, siyasi ve ekonomik ilişkilerimizi Atatürk'ün milli dış politika anlayışı açısından değerlendirir (22. ve 23. Soru).
11. Kazanım: Uluslararası kültür, sanat, fuar ve spor etkinliklerinin toplumlar arası etkileşimdeki rolünü değerlendirir (19. ve 24. Soru).
12. Kazanım: Türk tarihinde kadının konumu ile ilgili örnekleri, kadın haklarının gelişimi açısından yorumlar (25. ve 26. Soru).
13. Kazanım: Anadolu ve Mezopotamya'da yaşamış ilk uygarlıkların yerleşme ve ekonomik faaliyetleri ile sosyal yapıları arasındaki etkileşimi fark eder. (1. ve 12. Soru).

3.3.1.2. 7. Sınıf kültürel aktarım konuları başarı testi

7. sınıf öğrencilerinin kültürel aktarım konusundaki başarılarını ölçmek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan 22 soruluk başarı testinin pilot uygulaması da yine 100 öğrenciden oluşan bir örneklem grubuna uygulanmıştır. Bu uygulamadan elde edilen

verilerin Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı .80 olarak tespit edilmiştir. Asıl uygulamadan elde edilen verilerin Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı ise .82 olarak tespit edilmiştir. Bu güvenilirlik katsayıları başarı testinin uygulama açısından güvenilir olduğunu göstermektedir. Pilot uygulama sonrasında yapılan madde analizi verilerine göre, hazırlanan 22 sorudan 4'ünün zayıf olduğu görülmüştür. Bu sorular başarı testinden çıkarılmış ve 18 soru asıl uygulamada kullanılmıştır (Ek:3). Hazırlanan başarı testinin madde analizi sonuçları şu şekildedir:

Tablo 3.3.

7. Sınıf Kültürel Aktarım Konuları Başarı Testi Soruları Madde Analizi

Soru	Grup	Kültür Aktarımı Başarı Testi						Madde Analizi		SONUÇ	
		A	B	C	D	E	Boş	Dolu	p*		d*
1	Üst	6	2	19	-	0	0	27	0,54	0,33	İyi
	Alt	8	5	10	4	0	0	27			
2	Üst	4	-	23	-	0	0	27	0,66	0,37	İyi
	Alt	11	1	13	2	0	0	27			
3	Üst	3	21	-	3	0	0	27	0,61	0,33	İyi
	Alt	4	12	4	7	0	0	27			
4	Üst	4	6	2	15	0	0	27	0,37	0,37	İyi
	Alt	7	8	7	5	0	0	27			
5	Üst	4	16	5	2	0	0	27	0,44	0,29	Zayıf
	Alt	8	8	10	1	0	0	27			
6	Üst	-	1	25	-	0	0	27	0,70	0,44	Çok İyi
	Alt	4	5	13	5	0	0	27			
7	Üst	2	3	21	-	0	1	26	0,61	0,33	İyi
	Alt	2	7	12	6	0	0	27			
8	Üst	1	2	24	-	0	0	27	0,66	0,44	Çok İyi
	Alt	8	2	12	5	0	0	27			
9	Üst	2	2	2	21	0	0	27	0,55	0,44	Çok İyi
	Alt	2	6	10	9	0	0	27			
10	Üst	2	22	-	3	0	0	27	0,66	0,29	Zayıf
	Alt	3	14	4	6	0	0	27			
11	Üst	3	2	18	4	0	0	27	0,61	0,11	Zayıf
	Alt	3	4	15	5	0	0	27			
12	Üst	10	16	-	1	0	0	27	0,42	0,33	İyi
	Alt	11	7	4	5	0	0	27			
13	Üst	1	22	2	2	0	0	27	0,61	0,41	Çok İyi
	Alt	2	11	5	9	0	0	27			
14	Üst	1	2	22	2	0	0	27	0,57	0,48	Çok İyi
	Alt	6	10	9	2	0	0	27			
15	Üst	3	22	2	-	0	0	27	0,59	0,44	Çok İyi
	Alt	6	10	4	7	0	0	27			
16	Üst	21	3	1	2	0	0	27	0,57	0,41	İyi
	Alt	10	7	4	6	0	0	27			
17	Üst	-	1	26	-	0	0	27	0,76	0,41	İyi
	Alt	3	5	15	4	0	0	27			

Tablo 3.3. (Devamı)

18	Üst	5	19	1	2	0	0	27	0,52	0,37	İyi
	Alt	8	9	4	6	0	0	27			
19	Üst	-	8	18	1	0	0	27	0,42	0,48	İyi
	Alt	3	12	5	7	0	0	27			
20	Üst	-	-	1	26	0	0	27	0,63	0,66	Çok İyi
	Alt	6	3	10	8	0	0	27			
21	Üst	2	3	20	2	0	0	27	0,61	0,25	Zayıf
	Alt	2	6	13	6	0	0	27			
22	Üst	23	1	1	2	0	0	27	0,59	0,52	Güzel
	Alt	9	5	5	8	0	0	27			

p* Madde güçlük derecesi

d* Madde ayırt edicilik derecesi

Tablo 3.3’ de hazırlanan başarı testinde yer alan soruların güçlük ve ayırt edicilik düzeylerine ilişkin analize yer verilmiştir. Madde analizi sonuçlarına bağlı olarak zayıf olan 5-10-11 ve 21 nolu 4 soru testten çıkarılmıştır. Bu sorular testten çıkarıldıktan sonra, değerlendirme kapsamındaki her bir kazanım için ikişer soruya teste yer verilmiştir. Aşağıda ise başarı testinde yer alan soruların hangi kazanımı ölçmeye yönelik olarak hazırlandığına yer verilmiştir.

1. Kazanım: Türkiye Selçukluları döneminde Türklerin siyasi mücadeleleri ve kültürel faaliyetlerinin Anadolu’nun Türkleşme sürecine katkılarını değerlendirir(9. ve 12. Soru).
2. Kazanım: Kanıtlara dayanarak Osmanlı Devleti’nin siyasi güç olarak ortaya çıkışını etkileyen faktörleri açıklar (3. ve 4. Soru).
3. Kazanım: Osmanlı Devleti’nin fetih ve mücadelelerini, Osmanlı’da ticaretin ve denizlerin önemi açısından değerlendirir(5. ve 6. Soru).
4. Kazanım: Osmanlı toplumunda hoşgörü ve birlikte yaşama fikrinin önemine dayalı kanıtlar gösterir(7. ve 8. Soru).
5. Kazanım: Şehir incelemesi yoluyla, Türk kültür, sanat ve estetik anlayışındaki değişim ve sürekliliğe ilişkin kanıtlar gösterir(14. ve 18. Soru).
6. Kazanım: Osmanlı- Avrupa ilişkileri çerçevesinde kültür, sanat ve estetik anlayışındaki etkileşimi fark eder(10. ve 11. Soru).
7. Kazanım: Seyahatnamelerden hareketle Türk kültürüne ait unsurları örneklendirir(1. ve 2. Soru).

8. Kazanım: Osmanlı Devleti'nde ıslahat hareketleri sonucu ortaya çıkan kurumlardan hareketle toplumsal ve ekonomik değişim hakkında çıkarımlarda bulunur(13. ve 15. Soru).
9. Kazanım: Düşünce, sanat ve edebiyat ürünlerinin, doğal varlıkların ve tarihi çevrelerin ortak miras ögesi olarak yaşatılmasında insanlığın sorumluluğunun farkına varır(16. ve 17. Soru).

3.4.Kompozisyon Çalışmaları

Araştırma problemi doğrultusunda öğrencilerin kültürel aktarımla hedeflenen genel amaçlara ulaşip ulaşmadığını ölçmek amacıyla kompozisyon çalışması planlanmıştır. Ayrıca öğrencilerin kültürel açıdan hedeflenen genel amaçlara ulaşma düzeyinin betimsel ifadelerle ölçebilmesi amacıyla, kompozisyon çalışmalarının faydalı olacağı düşünülmüştür. Hem 6. sınıf öğrencilerine, hem de 7. sınıf öğrencilerine uygulanmak üzere ikişer adet kompozisyon çalışması yaptırılmıştır. Kompozisyon çalışmalarının geçerlik ve güvenilirlik açısından uygulanabilir olması amacıyla kompozisyon konuları hem sosyal bilgiler eğitimi alanında uzman kişilerin (eğitim sosyoloğu ve eğitim bilimci) hem de alanda görev yapan öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Bu bağlamda kültürel aktarım konularının öğretilmesi sürecinde sosyal bilgiler öğretim programının genel hedefleri dikkate alınarak iki kompozisyon konusu belirlenmiştir. Bu kompozisyon konularına ait başlıklar aşağıda verilmiştir (Ek:4).

Birincisi; *“23 Nisan etkinlikleri kapsamında farklı ülkelerden Erzincan'a gelen arkadaşlarınıza kültürümüzü tanıtacak, onların Türk kültürünü öğrenmelerini sağlayacağız. Böyle bir durumda siz görevlendirilmiş olsaydınız kültürümüzü tanıtmak için neler anlatırdınız bunu bir kompozisyon şeklinde yazınız.”*

İkincisi ise; *“Kültürümüz milletimiz için neden önemlidir? Kültürümüze niçin sahip çıkarız? Bu konuyla ilgili düşüncelerinizi bir kompozisyon şeklinde yazınız.”* şeklinde belirlenmiştir.

3.5.Kültürel Aktarım Yeterlik Ölçeği (KAYÖ)

Sosyal bilgiler 6. ve 7. sınıf öğretim programının kültürel aktarım konularının öğretimi noktasındaki yeterliğini öğretmen görüşleri açısından incelemek için araştırmacı tarafından “Kültürel Aktarım Yeterlik ölçeği” KAYÖ hazırlanmıştır (Ek:5).

Kültürel aktarım konularına yönelik genel ve özel hedefler (kazanım) doğrultusunda iki faktörlü 39 maddelik bir ölçek oluşturulmuştur. Bu ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları için pilot uygulama gerçekleştirilmiştir. Ankette soruyu cevaplayan deneğin herhangi bir yanılgıya düşmeyeceği ve doğru algılayacağı bir ifadeyle önceden tanımlaması gerekir. Bu sebeple anketin bir pilot grup üzerinde denendikten sonra, araştırma örnekleme uygulanması yerinde olur. Pilot uygulamanın gerçek çalışma evreninden seçilen bir örnekleme benzerliği olan kimseler üzerinde yapılması gerekir. Bu sebeple asıl çalışma grubunun pilot uygulamaya dâhil edilmemesi gerekmektedir (Balcı, 2005). Bu sebeple bu çalışmada, pilot uygulama asıl çalışmanın gerçekleştirileceği örneklem grubu dışında, farklı illerde görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Pilot uygulamada asıl örneklem grubuna benzer farklı bir grubun tercih edilmesi, hazırlanan ölçekteki eksikliklerin, hataların ve benzer ifadelerin daha rahat fark edilebilmesini sağlamak amacıyla yapılmıştır. Pilot uygulamadan elde edilen verilerin analizi sonrasında ölçek 28 maddeden ve iki faktörden oluşan bir hale getirilmiştir. Ölçeğin Cronbach Alfa katsayısı .96 olarak bulunmuştur. Ölçeğin genel hedefler boyutuna ait Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .90 olarak tespit edilmiştir. Ölçeğin özel hedefler boyutuna ait Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı ise .94 olarak bulunmuştur. Bu bilgiler ölçeğin uygulanabilirliği açısından yüksek derecede güvenilir olduğunu göstermektedir.

3.6.Araştırma İşlem Basamakları

Bu bölümde, nicel ve nitel yöntemlere bağlı olarak sürdürülen araştırma süreçlerine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

3.6.1.Nicel Araştırma İşlem Basamakları

Çalışmanın nicel araştırma bölümünde öğretmen görüşleri ölçeği ve başarı testleri yer almaktadır.

Öğretmenlerin sosyal bilgiler dersi öğretim programının kültür aktarımı konuları öğretiminin yeterlik düzeyine ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla ölçek hazırlanmıştır. Pilot uygulama sonrası yapılan düzeltmeler tamamlandıktan sonra, 2011-2012 eğitim-öğretim yılı bahar yarıyılında Mayıs ayında sosyal bilgiler öğretmenlerine

uygulanmıştır. Bu uygulama, öğrenciler için hazırlanan başarı testlerinin uygulamasından hemen önce gerçekleştirilmiştir.

Sosyal bilgiler dersi 6 ve 7. sınıf öğretim programının kültürel aktarım konularının öğretimine ilişkin yeterlik düzeyini belirlemek amacıyla hazırlanmış olan başarı testlerinin uygulanması süreci dikkat ve titizlikle yürütülmüştür. Öncelikle başarı testlerinin uygulanacağı okullarda görevli sosyal bilgiler öğretmenleriyle 30'ar dakikalık görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmelerde, başarı testlerinin samimi ve dikkatli bir şekilde uygulanmasına yönelik yapılması gereken hususlar görüşülmüştür. Ayrıca başarı testlerinin uygulanması için kültürel aktarım konularına yönelik ünite ve kazanımlarının okullarda işlenmesi gereken süreler dikkate alınmış ve tüm konular tamamlandıktan sonra başarı testleri öğrencilere 2011-2012 eğitim-öğretim yılı bahar yarıyılı Mayıs ayında uygulanmıştır.

3.6.2.Nitel Araştırma İşlem Basamakları

Araştırmanın nitel boyutunu oluşturan kompozisyon çalışmalarının gerçekleştirilmesi esnasında da yine çalışmanın geçerliği ve güvenilirliği açısından bazı hususlar dikkate alınmıştır. Kültürel aktarım konularına yönelik ünite ve kazanımların bitirilmesinden sonra kompozisyon çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin sıkılmaması amacıyla her bir kompozisyon çalışması farklı bir haftada gerçekleştirilmiştir. Bu sürecin gerçekleşmesi esnasında kompozisyon yazma çalışmasına katılmayan öğrenciler araştırmanın nitel boyutuna ait örneklerden çıkarılmıştır. Ayrıca kompozisyon çalışmaları başarı testi uygulamasında sonra gerçekleştirilmiştir (Ek:4). Kompozisyon çalışmaları 2011-2012 eğitim-öğretim yılı bahar yarıyılı Mayıs ayının üçüncü ve dördüncü haftalarında gerçekleştirilmiştir. Araştırma verilerinin toplanması sürecinde toplam 4 haftalık bir çalışma zamanı kullanılmıştır.

3.7.Verilerin Analizi

Bu bölümde nicel ve nitel olarak elde edilen verilerin analiz süreçlerine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

3.7.1.Nicel Araştırmadan Elde Edilen Verilerin Analizi

Araştırmanın nicel boyutuna ait verilerin analizine ilişkin olarak, öğrencilere uygulanan başarı testlerinden elde edilen veriler Microsoft Office Excel programı ve temel matematiksel işlemler kullanılarak analiz edilmiştir. Başarı testinden elde edilen verilerin doğru cevap frekansları ve yüzde değerleri hesaplanarak öğrencilerin başarı düzeyleri belirlenmeye çalışılmıştır. Ayrıca elde edilen veriler Milli Eğitim Bakanlığı not verme ve değerlendirme sistemi dikkate alınarak analiz edilmiştir. Bu bağlamda sınav ve öğrencinin performansına yönelik çalışmalar 100 tam puan üzerinden değerlendirilir. Bu değerlendirmeye esas puan, not ve derece aşağıda verilen aralıklara göre yapılır (MEB, 2003).

- Puan:85-100 Not:5 Derece: Pekiyi
- Puan:70-84 Not: 4 Derece: İyi
- Puan:55-69 Not:3 Derece: Orta
- Puan:45-54 Not:2 Derece: Geçer
- Puan:0-44 Not:1 Derece: Başarısız

Öğretmenler için hazırlanan KAYÖ'den elde edilen verilerin analizinde ise SPSS 17 paket programı kullanılmıştır. Tek örnek t- testi herhangi bir örneklem grubuna ait ortalamaları belirlemek ve varsa bu ortalamaların istenilen değerlerle olan ilişkisini açıklamak amacıyla yapılabilmektedir (Kalaycı, ed, 2006, s.79).

3.7.2.Nitel Araştırmadan Elde Edilen Verilerin Analizi

Kültür aktarımı sağlamaya yönelik olarak sosyal bilgiler öğretim programının öngördüğü kazanımların genel amaçlar doğrultusunda başarıya ulaşp ulaşamadığını tespit etmek amacıyla öğrencilere iki adet kompozisyon çalışması yaptırılmıştır. Kompozisyon çalışmalarından elde edilen veriler içerik analizi yapılarak yorumlanmaya çalışılmıştır. İçerik analizinde temel varsayım, toplanan verileri açıklayabilecek temel kavram ve ilişkilere ulaşmaktır. Betimsel analiz sonucunda fark edilemeyen kavram ve temalara ulaşabilmek amacıyla içerik analizinin yapılması daha uygun görülmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Öğrencilerin ifadelerinden kodlara ulaşılmış ve ortak kodlar temalar altında birleştirilerek bu temalara ait frekans değerleri bulgular kısmında ifade edilmiştir (Tablo: 4.14-4.15-4.16) (Tablo: 4.26-4.27-4.28). Öğrencilerin ifadelerinden çıkarılan kod ve temaların geçerlik düzeylerinin gösterilmesi amacıyla öğrencilerin ifadelerinden birebir alıntılara çalışmada yer verilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. ARAŞTIRMA BULGULARI

Bu bölümde alt problemler doğrultusunda araştırmadan elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

4.1. Öğrencilerin Başarılarına İlişkin Bulgular

Bu bölümde 6. ve 7. sınıf öğrencilerinin başarı testlerine ve kompozisyon çalışmalarına yönelik cevaplarından elde edilen bulgular incelenecektir.

4.1.1. Altıncı Sınıf Öğrencilerinin Başarı Testinden Aldıkları Puanlara İlişkin Bulgular

Tablo 4.1.

6. Sınıf Öğrencilerinin “Destan, yazıt ve diğer belgelerden yararlanarak, Orta Asya ilk Türk devletlerinin siyasal, ekonomik ve kültürel özelliklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur” kazanımına yönelik değerlendirme sorularına verdikleri doğru cevap yüzdelerine ilişkin bulgular (2. ve 4. Soru).

Sorular	N	f	%
2. Soru	507	329	64.89
4. Soru	507	234	46.15
Toplam	1014	563	55.52

Tablo 4.1. incelendiğinde, İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6. Sınıf öğretim programında öngörülen kültür aktarımını sağlamaya yönelik birinci kazanımın gerçekleşme düzeyinin % 55.52 olduğu görülmektedir. Milli Eğitim not verme ve değerlendirme sistemi dikkate alındığında kazanımın gerçekleşme düzeyinin “orta” seviyede başarılı olduğu görülmektedir.

Tablo 4.2.

6. Sınıf Öğrencilerinin “Orta Asya ilk Türk devletlerinin kültürel özellikleriyle yaşadıkları yerlerin coğrafi özelliklerini ilişkilendirir” kazanımına yönelik değerlendirme sorularına verdikleri doğru cevap yüzdelerine ilişkin bulgular (3. ve 18. Soru).

Sorular	N	f	%
3. Soru	507	349	68.83
18. Soru	507	386	78.10
Toplam	1014	735	72.48

Tablo 4.2. incelendiğinde, İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6. Sınıf öğretim programında öngörülen kültür aktarımını sağlamaya yönelik ikinci kazanımın gerçekleşme düzeyinin % 72.48 olduğu görülmektedir. Milli Eğitim not verme ve değerlendirme sistemi dikkate alındığında kazanımın gerçekleşme düzeyinin “iyi” seviyede başarılı olduğu görülmektedir.

Tablo 4.3.

6. Sınıf Öğrencilerinin “Günümüz Türk Silahlı Kuvvetleri’ni ilk Türk devletlerinin ordusu ile ilişkilendirerek, Türk Silahlı Kuvvetleri’nin önemini ve görevlerini kavrar” kazanımına yönelik değerlendirme sorularına verdikleri doğru cevap yüzdelerine ilişkin bulgular (5. ve 6. Soru).

Sorular	N	f	%
5. Soru	507	457	90.13
6. Soru	507	443	87.37
Toplam	1014	900	88.75

Tablo 4.3. incelendiğinde, İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6. Sınıf öğretim programında öngörülen kültür aktarımını sağlamaya yönelik üçüncü kazanımın gerçekleşme düzeyinin % 88.75 olduğu görülmektedir. Milli Eğitim not verme ve değerlendirme sistemi dikkate alındığında kazanımın gerçekleşme düzeyinin “çok iyi” seviyede başarılı olduğu görülmektedir.

Tablo 4.4.

6. Sınıf Öğrencilerinin “İpek Yolu’nun toplumlar arası siyasal, kültürel ve ekonomik ilişkilerdeki rolünü fark eder” kazanımına yönelik değerlendirme sorularına verdikleri doğru cevap yüzdelerine ilişkin bulgular (7. ve 8. Soru).

Sorular	N	f	%
7. Soru	507	299	58.97
8. Soru	507	328	64.69
Toplam	1014	627	61.83

Tablo 4.4. incelendiğinde, İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6. Sınıf öğretim programında öngörülen kültür aktarımını sağlamaya yönelik dördüncü kazanımın gerçekleşme düzeyinin % 61.83 olduğu görülmektedir. Milli Eğitim not verme ve değerlendirme sistemi dikkate alındığında kazanımın gerçekleşme düzeyinin “orta” seviyede başarılı olduğu görülmektedir.

Tablo 4.5.

6. Sınıf Öğrencilerinin “Görsel ve yazılı materyallerden yararlanarak İslamiyet’in ortaya çıkışı ve yayılışını inceler” kazanımına yönelik değerlendirme sorularına verdikleri doğru cevap yüzdelerine ilişkin bulgular (9. ve 11. Soru).

Sorular	N	f	%
9. Soru	507	266	52.46
11. Soru	507	203	40.03
Toplam	1014	469	46.25

Tablo 4.5. incelendiğinde, İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6. Sınıf öğretim programında öngörülen kültür aktarımını sağlamaya yönelik beşinci kazanımın gerçekleşme düzeyinin % 46.25 olduğu görülmektedir. Milli Eğitim not verme ve değerlendirme sistemi dikkate alındığında kazanımın gerçekleşme düzeyinin “düşük” seviyede başarılı olduğu görülmektedir.

Tablo 4.6.

6. Sınıf Öğrencilerinin “Türklerin İslamiyet’i kabulleri ile birlikte siyasî, sosyal ve kültürel alanlarda meydana gelen değişimleri fark eder” kazanımına yönelik değerlendirme sorularına verdikleri doğru cevap yüzdelerine ilişkin bulgular (10. ve 13. Soru).

Sorular	N	f	%
10. Soru	507	345	68.04
13. Soru	507	296	58.38
Toplam	1014	641	63.21

Tablo 4.6. incelendiğinde, İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6. Sınıf öğretim programında öngörülen kültür aktarımını sağlamaya yönelik altıncı kazanımın gerçekleşme düzeyinin % 63.21 olduğu görülmektedir. Milli Eğitim not verme ve değerlendirme sistemi dikkate alındığında kazanımın gerçekleşme düzeyinin “orta” seviyede başarılı olduğu görülmektedir.

Tablo 4.7.

6. Sınıf Öğrencilerinin “Dönemin devlet adamları ve Türk büyüklerinin hayatından yararlanarak ilk Türk- İslam devletlerinin siyasal, sosyal ve kültürel özelliklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur” kazanımına yönelik değerlendirme sorularına verdikleri doğru cevap yüzdelerine ilişkin bulgular (14. ve 16. Soru).

Sorular	N	f	%
14. Soru	507	257	50.69
16. Soru	507	266	52.46
Toplam	1014	523	51.57

Tablo 4.7. incelendiğinde, İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6. Sınıf öğretim programında öngörülen kültür aktarımını sağlamaya yönelik yedinci kazanımın gerçekleşme düzeyinin % 51.57 olduğu görülmektedir. Milli Eğitim not verme ve değerlendirme sistemi dikkate alındığında kazanımın gerçekleşme düzeyinin “düşük” seviyede başarılı olduğu görülmektedir.

Tablo 4.8.

6. Sınıf Öğrencilerinin “Örnek incelemeler yoluyla kutlama ve törenlerimizdeki uygulamaların kültürümüzü oluşturan unsurlarla ilişkisini değişim ve süreklilik açısından değerlendirir” kazanımına yönelik değerlendirme sorularına verdikleri doğru cevap yüzdelerine ilişkin bulgular (20. ve 21. Soru).

Sorular	N	f	%
20. Soru	507	367	72.38
21. Soru	507	435	85.79
Toplam	1014	802	79.09

Tablo 4.8. incelendiğinde, İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6. Sınıf öğretim programında öngörülen kültür aktarımını sağlamaya yönelik sekizinci kazanımın gerçekleşme düzeyinin % 79.09 olduğu görülmektedir. Milli Eğitim not verme ve değerlendirme sistemi dikkate alındığında kazanımın gerçekleşme düzeyinin “iyi” seviyede başarılı olduğu görülmektedir.

Tablo 4.9.

6. Sınıf Öğrencilerinin “Orta Asya ilk Türk devletleri ve Türk-İslam devletlerinin Türk kültür, sanat ve estetik anlayışına katkılarına kanıtlar gösterir” kazanımına yönelik değerlendirme sorularına verdikleri doğru cevap yüzdelerine ilişkin bulgular(15. ve 17. Soru).

Sorular	N	f	%
15. Soru	507	276	54.43
17. Soru	507	341	67.25
Toplam	1014	617	60.84

Tablo 4.9. incelendiğinde, İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6. Sınıf öğretim programında öngörülen kültür aktarımını sağlamaya yönelik dokuzuncu kazanımın gerçekleşme düzeyinin % 60.84 olduğu görülmektedir. Milli Eğitim not verme ve değerlendirme sistemi dikkate alındığında kazanımın gerçekleşme düzeyinin “orta” seviyede başarılı olduğu görülmektedir.

Tablo 4.10.

6. Sınıf Öğrencilerinin “Türk Cumhuriyetleri, komşu ve diğer ülkelerle olan kültürel, sosyal, siyasi ve ekonomik ilişkilerimizi Atatürk’ün milli dış politika anlayışı açısından değerlendirir” kazanımına yönelik değerlendirme sorularına verdikleri doğru cevap yüzdelerine ilişkin bulgular (22. ve 23. Soru).

Sorular	N	f	%
22. Soru	507	241	47.53
23. Soru	507	244	48.12
Toplam	1014	485	47.83

Tablo 4.10. incelendiğinde, İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6. Sınıf öğretim programında öngörülen kültür aktarımını sağlamaya yönelik onuncu kazanımın gerçekleşme düzeyinin % 47.83 olduğu görülmektedir. Milli Eğitim not verme ve değerlendirme sistemi dikkate alındığında kazanımın gerçekleşme düzeyinin “düşük” seviyede başarılı olduğu görülmektedir.

Tablo 4.11.

6. Sınıf Öğrencilerinin “Uluslararası kültür, sanat, fuar ve spor etkinliklerinin toplumlar arası etkileşimdeki rolünü değerlendirir” kazanımına yönelik değerlendirme sorularına verdikleri doğru cevap yüzdelerine ilişkin bulgular (19. ve 24. Soru).

Sorular	N	f	%
19. Soru	507	320	63.11
24. Soru	507	272	53.64
Toplam	1014	592	58.38

Tablo 4.11. incelendiğinde, İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6. Sınıf öğretim programında öngörülen kültür aktarımını sağlamaya yönelik on birinci kazanımın gerçekleşme düzeyinin % 58.38 olduğu görülmektedir. Milli Eğitim not verme ve değerlendirme sistemi dikkate alındığında kazanımın gerçekleşme düzeyinin “orta” seviyede başarılı olduğu görülmektedir.

Tablo 4.12.

6. Sınıf Öğrencilerinin “Türk tarihinde kadının konumu ile ilgili örnekleri, kadın haklarının gelişimi açısından yorumlar” kazanımına yönelik değerlendirme sorularına verdikleri doğru cevap yüzdelerine ilişkin bulgular(25. ve 26. Soru).

Sorular	N	f	%
25. Soru	507	388	76.52
26. Soru	507	276	54.43
Toplam	1014	664	65.48

Tablo 4.12. incelendiğinde, İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6. Sınıf öğretim programında öngörülen kültür aktarımını sağlamaya yönelik on ikinci kazanımın gerçekleşme düzeyinin % 65.48 olduğu görülmektedir. Milli Eğitim not verme ve değerlendirme sistemi dikkate alındığında kazanımın gerçekleşme düzeyinin “orta” seviyede başarılı olduğu görülmektedir.

Tablo 4.13.

6. Sınıf Öğrencilerinin “Anadolu ve Mezopotamya’da yaşamış ilk uygarlıkların yerleşme ve ekonomik faaliyetleri ile sosyal yapıları arasındaki etkileşimi fark eder” kazanımına yönelik değerlendirme sorularına verdikleri doğru cevap yüzdelerine ilişkin bulgular (1. ve 12. Soru).

Sorular	N	f	%
1. Soru	507	259	51.08
12. Soru	507	375	73.96
Toplam	1014	634	62.52

Tablo 4.13. incelendiğinde, İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6. Sınıf öğretim programında öngörülen kültür aktarımını sağlamaya yönelik on üçüncü kazanımın gerçekleşme düzeyinin % 62.52 olduğu görülmektedir. Milli Eğitim not verme ve değerlendirme sistemi dikkate alındığında kazanımın gerçekleşme düzeyinin “orta” seviyede başarılı olduğu görülmektedir.

4.1.2. Altıncı Sınıf Öğrencilerinin Kompozisyon Çalışmalarına İlişkin Bulgular

Tablo. 4.14.

Türk Kültürünü Oluşturan Öğelerin Tanınmasına İlişkin Bulgular N=446

Kültürel Öğeler	f	%
Türk Mutfağı	236	52.91
Tarihi Yerler ve Mekânlar	178	39.89
Doğal Güzellikler	156	34.97
Misafirperverlik	113	25.32
Gelenek, Örf ve Adetler	111	22.62
Bayramlar	101	21.63
Folklor ve Halk Oyunları	90	20.17
Tarih	62	13.89
Geleneksel Sanatlar ve El Sanatları	55	12.33
Kıyafetler	45	10.08
Üretilen Ürünler	44	9.86
Dil (Türkçe)	40	8.96
Milli Oyunlar (Ata Sporları)	37	8.29

6. Sınıf öğrencilerinin Türk kültürünü oluşturan öğeleri tanıma düzeylerini belirlemek amacıyla yapılan kompozisyon çalışmasına ilişkin veriler Tablo 4.14. de verilmiştir. Tablo 4.14. incelendiğinde öğrencilerin kültürel öğe olarak en çok yemek kültürü, tarihi eserler ve doğal güzellikleri işaret ettikleri görülmektedir. Türk kültürünü oluşturan öğelerin zenginliği ve araştırmaya katılan öğrenci sayısı dikkate alındığında 6. sınıf öğrencilerinin Türk kültürünü oluşturan öğeleri tanıma düzeylerinin orta seviyede olduğu söylenebilir.

Öğrenciler Türk kültürünü oluşturan öğe sınıflaması içerisinde ilk sırayı Türk mutfağına vermişlerdir. Öğrencilerin (N=236) %52,91'i Türk mutfağını Türk kültürünün en önemli öğesi olarak ifade etmişlerdir. Mutfak kültürünün ders kitaplarında çok fazla işlenmemesine rağmen öğrencilerin mutfak kültürünü en önemli öğeler içerisinde sıralaması da ilginç bir bulgudur. Bu duruma televizyon

programlarının mutfak kültürü tanıtımı yapmaları neden olabilir. Öğrenciler mutfak kültürünün diğer kültürel öğelerde olduğu gibi Türk kültürü içerisinde önemli bir yere sahip olduğunu ve şehirden şehire farklı mutfak kültürlerinin olduğunu vurgulamışlardır. Öğrencilerin bu konudaki ifadelerine birkaç örnek verecek olursak;

Ö1: *Ülkemizin her köşesinde farklı damak tadına hitap eden yöresel yemeklerimizi tanıttım. Örnek verecek olursak Anteb'in lahmacunu, Urfa'nın kebabını, Konya'nın etli ekmeğini, Erzincan'ın tulum peynirini tattırırdım misafirlerimize.*

Ö2: *Ülkemizin çeşitli bir yandan da lezzetli olan yemeklerinden bahsederim. Annelerimizin zeytinyağlı yemeklerinden, dolmalarından, sarmalarından misafirlerimize tattırırım. Ülkemizdeki yemek kültürünün çok zengin olduğunu bu şekilde anlatırdım.*

Öğrencilerin (N=178) % 39,89'u Türk kültürünü oluşturan diğer bir öğeyi ise tarihi yerler, mekânlar ve mimari olarak belirlenmiştir. Özellikle tarihi eserler ve mimari açıdan Türkiye'nin çok zengin olduğunu dile getiren öğrenciler, birçok uygarlık ve kültürün kalıntılarının yer aldığı Türkiye için antik ülke benzetmesinde bulunmuşlardır. Bu durumu açıklarken tarihi devirlere ait birçok yapının Türkiye'de olmasını örnek göstermişlerdir. Türkiye'nin, Anadolu uygarlıklarından, Selçukluya, Osmanlıdan Türkiye Cumhuriyetine birçok devletin kültürel izlerini taşıdığını söyleyen öğrenciler kültürün zaman ve mekânla olan ilişkisi üzerine de ifadeler kullanmışlardır. Bu ifadelerden bazıları şu şekildedir;

Ö1: *Ülkemizde birçok kültürel eser bulunmaktadır. Bunların bazıları Erzincan'da, bazıları İstanbul'da bazıları da Ankara'dadır. Erzincan'da Mama Hatun Camii, insan vücuduna faydalı kaplıcalar vardır. İstanbul'da ise Sultan Ahmet Cami, Topkapı Sarayı ve Dolma Bahçe Sarayı vardır. Bunları gelen misafiriime tanıttım. Ankara'da Anıt Kabir Atatürk'ün mezarını tanıttım. Ankara Müzesini tanıttım.*

Ö2: *Osmanlı tarihine bi nevi zaman yolculuğu yaparız. Ayasofya'yı gezeriz. Oranın nasıl cami olduğunu anlatırız. Antep'te Zeugma'ya götürürüm. Mozaikleri gösteririm. İzmir'de Efes Harabelerine gideriz. Kültürümüzün bu kadar olduğunu değil bundan fazla olduğunu gösteririz.*

Öğrencilerin (N=156) %34,97'si doğal güzelliklerin de kültürel bir unsur olarak değerlendirilebileceğini ifade etmişlerdir. Doğal güzelliklerin ülkeye farklı katkılarının olduğunu sıralayan öğrenciler, kültürel ve ekonomik açıdan doğal güzelliklere dikkat çekmişlerdir. Ayrıca maddi kültürel mirasın korunmasına ilişkin olarak farkındalıklarının olduğu görülmüştür. Öğrencilerin ifadelerinden birkaç örnek verecek olursak;

Ö1: *Ülkemizde doğal güzellik olarak sayamayacağımız kadar yerler vardır. Ancak bizim misafirimiz Erzincan'da olduğu için ona Erzincan'ın doğal güzelliklerini gezdirirdim. Doğa sporlarının yapıldığı Akbulut Kayak Tesislerine, Ekşisu Mesire Alanına, Girvelik Şelalesine gider oraları gezdirirdim.*

Ö2: *Güzel ülkem Türkiye'nin 4 köşesinde de farklı güzellikleri vardır. Her yerinde kendine has güzellikleri vardır. Karadeniz'in ormanları, İç Anadolu'nun bozkırları, Akdeniz'in denizi, kumsalı, Doğu Anadolu'nun yaylaları, anlatacak çok şey var ama aklıma bu kadarı geliyor. Bunları görmek için bir sürü turist geliyor ülkemize hem kültürümüzü tanıyorlar hem para harcıyorlar. Doğamıza bu yüzden sahip çıkmalıyız.*

Görüş belirten öğrencilerin (N=113) %25.32'si ise misafirperverlik ögesini Türk kültürünün önemli bir unsuru olarak tanımlamışlardır. Öğrenciler misafirperverlik olgusunu saygı, sevgi, hoşgörü ve paylaşmak gibi kavramlarla açıklamışlardır. Türk kültürünün tarihsel gelişim süreci içerisinde misafirperverliğin önemli bir yere sahip olduğunu belirten öğrenciler bu değer tarihsel bir anlam taşıdığını da belirtmişlerdir. Ayrıca öğrenciler, misafirperverlik olgusunun Türk kültürü açısından ayırt ediciliği olan bir değer olduğunu da belirtmişlerdir. Öğrencilerin bu konudaki ifadelerine birkaç örnek verecek olursak;

Ö1: *Ülkemiz özel bir konumdadır. Birçok ülkenin çocukları ülkemize her 23 Nisan'da gelir. Ülkemiz her ülkenin büyük, küçük vatandaşına ev sahipliği yapar. Ülkemiz savaşımlardan açıp gelenlere sahip çıkar. Ülkemiz barış göstergesidir. Ülkemiz dil, din, ırk ayrımcılığı yapmadan büyük küçük her vatandaşa sahip çıkar. BENİM ÜLKEM CANIM ÜLKEM.*

Ö2: *Bizim kültürümüzün en büyük özelliği misafirperverliğidir. Gelen misafir en iyi şekilde ağırlanır. Kim olursa olsun. Hani tanrı misafiri derler ya. Mevlana'da demiş kim olursan ol gel demiş, atalarımız misafire çok önem veriyormuş. Misafire saygı, hoşgörü önemli bir şey kültürümüzde.*

Araştırmaya katılan öğrencilerin (N=111) %22,62'si ise örf, adet ve gelenekleri Türk kültürünün bir ögesi olarak değerlendirmişlerdir. Öğrencilerin daha çok günlük yaşamdan örnekler vererek açıklamaya çalıştıkları örf ve adetler içerisinde düğünler, kına geceleri, asker uğurlamaları, büyüklere saygı, temizlik ve günlük yaşam içerisinde gerçekleşen kalıp davranışlar bulunmaktadır. Bu bulgulara ulaşmamızı sağlayan öğrenci ifadelerinden birkaç örnek ise şu şekildedir;

Ö1: *Ben Türk kültürünü tanıtacak olsaydım ilk önce Türklerin en çok kullandığı şivelerden bahsedirdim. Sonra ananelerimizden yani gelenek ve göreneklerimizi tanıttırdım. Örneğin kız isteme olayı, kına gecesi, düğünler, asker uğurlama, gelin arabasının önünü kesme bunları anlatırdım ona çok ilginç gelirdi ama bunların bizim geleneklerimiz olduğunu anlatırdım.*

Ö2: *Türk kültüründe birçok gelenek, örf ve adet vardır. Bunları anlatmakla bitiremeyiz. Bu yüzden gelen arkadaşşıma bunları canlı olarak gösteririm. Asker uğurlamasına, kına gecelerine, düğünlere götürürüm. Orada yaşananları görürse kültürümüzü daha iyi anlar ve ülkesindeki arkadaşlarına anlatır. Onlar da ülkemize gelmek ister. Yemeklerimizi anlatır. Düğün yemeklerinden ve bunun her düğünde yapıldığından bahsedirim.*

Öğrencilerin kültürel öge olarak değerlendirdikleri bir diğer unsur ise bayramlardır. Öğrencilerin (N=101) %22,63'ü dini ve milli bayramları kültürel öğeler içerisinde belirtmişlerdir. Öğrenciler, bayramların Türk toplumu açısından birleştirici bir unsur olduğunu dile getirmişlerdir. Ayrıca öğrencilerin ifadelerinde bayramların toplum açısından sevgi, saygı, yardımlaşma ve inanç noktalarında fayda sağladığı yönünde ifadeler tespit edilmiştir. Konuyla ilgili birkaç örnek ifade ise şu şekildedir;

Ö1: *Bizim milli bayramlarımızı ve dini bayramlarımızı nasıl kutladığımızı anlatırım. Ramazanda bir ay boyunca oruç tutulduğunu ve daha sonra bayram olduğunu*

söyledim. Çocukların şeker topladığını büyüklerin ellerinin öpüldüğünü ve büyüklerin çocuklara para verdiklerini anlatırım.

Ö2: Gelen misafirlerimize Türkiye’de hangi bayramların kutlandığını anlatırdım. 23 Nisan, 19 Mayıs, Kurban Bayramı, Ramazan Bayramı vb. nasıl kutlandığını ve neden kutlandığını anlatırdım. Ramazan ve Kurban bayramlarında büyüklerimizi ziyaret ettiğimizi, çocukların şeker ve para topladığını anlatırdım. Bayramlarımız olmasaydı hiç birbirimizi hatırlamazdık. Bayramların bizim için önemi büyüktür.

Öğrencilerin ifadelerinde yer alan bir diğer kültürel öge ise folklor ve halk oyunları olmuştur. Öğrencilerin (N=90) % 20,17’si bu görüşü paylaşmışlardır. Öğrenciler müzik ve eğlence kültürü açısından Türkiye’nin zenginliğini dile getirmişlerdir. Folklor ve müzik kültürünün bölgesel olarak farklılıklarına örnekler vererek halk oyunlarının ve türkülerin toplumumuz açısından bir anlam taşıdığını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin ifadelerinden bazı örnekler ise şu şekildedir;

Ö1: Ben Türk kültürünü tanıtmaya görevini üstlenseydim önce halk oyunlarımızı tanıttırdım. Çünkü halk oyunları ülkeden ülkeye farklılık gösterir. Sonra şarkılarımızla ve türkülerimizle kültürümüzü tanıtmaya isterdim. Dillerimiz farklı olsa da müzik ve ritim insanlar için eğlence şeklidir.

Ö2: Halk oyunları ve folklor ülkemizin kültürel zenginliklerindedir. Ege’nin zeybeği, Güneydoğunun halayı, İç Anadolu’nun misketi, Karadeniz’in horunu. Türkülerimiz, şarkılarımız, ozanlarımız, şairlerimiz bunlar hep kültürel zenginliktir.

Kültürel öge olarak değerlendirilen bir diğer unsur ise tarih olarak belirtilmiştir. Öğrencilerin (N=62) %13,89’u bu görüşü paylaşmıştır. Tarihin bir toplumun aynası olduğunu dile getiren öğrenciler, geçmiş yaşantıların bir ders niteliği taşıdığı yönünde ifadeler kullanmışlardır. Türk kültürünün köklü bir tarihe sahip olduğu ve bu sebeple tarih ve kültür arasında sıkı bir ilişkiden bahsedilebileceğini söylemişlerdir. Türk kültürü açısından tarihin her zaman besleyici bir unsur olduğunu da dile getiren öğrenciler tarihte yaşamış Türk büyüklerinden örnekler vererek tarih ve kültür arasındaki ilişkiyi açıklamışlardır. Bu bulgularla ilgili örnek ifadelerden bazıları şu şekildedir;

Ö1: *Misafir arkadaşıma Türk kültürünü tanıtacak olsam, tarihimizi anlatırdım. Çanakkale'de yapılan savaşlardan, kurtuluş savaşından bahsederdim. Ülkemizin kolay kurulmadığını anlaması için. Kanla aldık bu toprakları. Sonra atalarımızdan bahsedirim. Alpaslan'dan, Fatih Sultan Mehmet'ten ve Mustafa Kemal'den bahsedirim. Bence kültürümüz biz olduğumuz için var.*

Ö2: *Kültür tarihten ibarettir. Her ülkenin tarihi ve kültürü vardır. Ama bizimkisi bi başka. Nasrettin Hoca, Mevlana, Yunus, Karagöz, Hacivat bizim kültürümüzün en önemli kişilerdir. Onların sözleri, fıkraları, atışmaları kültürümüzün özüdür. Ben bunları anlatırdım kültürümüzü tanıtmak için.*

Öğrencilerin (N=55) % 12,33'ü diğer kültürel öge olarak geleneksel sanatlar ve el sanatlarını belirtmişlerdir. Öğrenciler, halı ve kilim dokumacılığı, ebru sanatı, çinicilik, bakır işlemeciliği, oymacılık vb. sanat dallarını kültürel ögeler içerisinde değerlendirmişlerdir. Kültürel miras olarak değerlendirilen bu sanat dallarının daha çok Osmanlı devleti zamanında yaygın olduğunu da dile getiren öğrenciler günümüzde bu sanat dallarının gereken değeri görmediğini ifade etmişlerdir. Öğrencilerin ifadelerinden bazıları şu şekildedir;

Ö1: *Her ülkenin kültürü farklıdır. Yaşam tarzı farklıdır. Türk kültürü diğer ülkelere göre çok zengindir. Düğünleri, bayramları, tarihi eserleri vardır. Hele o el işlemesi bakırlar, çiniler, halılar ve kilimler. Erzincan'da da bakır işlemeciliği var ama eskisi gibi yapılmıyor. Bu kültüre sahip çıkamıyoruz.*

Ö2: *Misafir gelen arkadaşına ben el sanatlarımızdan bahsedirim. Onu ebru yapmaya götürürüm Eskiden herkes yaparmış ama şimdi çok fazla kişi yapmıyor. Sonra Erzincan'da bakır işlemeciliği var. Onları gösteririm yer altı çarşısında. Osmanlı ve Selçuklu eserlerinin üzerinde bunlardan çok var mesela. Sonra annelerimizin işlediği danteller, bindallılar var düğünlerde giydiğimizi anlatırım.*

Öğrencilerin ifadelerinden çıkarılan bir diğer kültürel öge ise giyim kuşam olarak kodlanmıştır. Öğrencilerin (N= 45) % 10,08'i bu görüşü paylaşmışlardır. Giyim kuşamın kültürel bir öge olmasının yanı sıra coğrafyanın da özelliklerini yansıttığını söyleyen öğrenciler, giyim kuşamın insanların yaşam tarzıyla ilgili bilgi verdiğini de söylemişlerdir. Türk kültürü açısından da giyim kuşamın bölgeden bölgeye farklılaştığı

ancak günümüzde geleneksel kıyafetlerin sadece özel günlerde tercih edildiğini dile getirmişlerdir. Bu ifade ise geleneksel kültüre ait uygulamaların giderek unutulduğu yönünde değerlendirilmiştir. Bu konudaki ifadelere birkaç örnek verecek olursak;

Ö1: *Evime gelen yabancı arkadaşımı en güzel şekilde ağırlar, yemeklerimizi ve kültürel öğeleri en güzel şekilde tanıttırdım. Düğünlerimize götürürüm. Kültürel kıyafetlerimizden, düğün bindallılarından, değerli taşlarımızdan bahsederim.*

Ö2: *Ülkemizi tanıtmaya görevi bana verilseydi ilk olarak yemeklerimizi tanıttırdım sonra burada ünlü olan şeylerimizi tanıttırdım. Ve ardından burada giyilen giysilerden bahsederdim. Bu giysilerin daha çok düğünlerde, kına gecelerinde giyildiğini söyler ve onu köy düğünlerine götürürdüm. Buralarda eskiden hayat nasıldı şimdi nasıl onu anlatırdım.*

Öğrencilerin (N=44) % 9, 86'sı yöredeki belli başlı ekonomik kaynakları kültürel öğeler arasında belirtmişlerdir. Üretilen ürünler kapsamında öğrenciler genelde yöresel olarak imal edilen ürünlerden bahsetmişlerdir. Bu kapsamda her şehre ait olan bir ürünü örnek göstererek bunların kültürel bir öğe olduğunu söylemişlerdir. Ayrıca her şehirde ya da bölgede üretilen ürünün şehrin marka yüzü olduğunu dile getirmişlerdir. Öğrencilerin bu konudaki ifadelerine birkaç örnek verecek olursak;

Ö1: *Daha sonra ona yaşadığım yerin tarihi ve doğal güzelliklerini gezdirerek bilgi veririm. Daha sonra ülkemizde yetiştirilen ürünlerden bahsederim. Her şehrimizin farklı özelliklerinin olması onu şaşırtacaktır. Rize'nin çayı, Ege'nin zeytini, Marmara'nın ayçiçeği, Niğde'nin Elması, Antep'in fıstığı ve tabii ki Erzincan'ın bakırı ve tulum peynirini anlatırım.*

Ö2: *Bence ülkemizin kültürü anlatarak bitmez. Çünkü her yerin ayrı güzeldir. Her yerinde farklı şeyler görürüz. Karadeniz'de çay, fındık, mısır, Ege'de incir, porselen, Marmara'da zeytin, Akdeniz'de meyveler, Doğu Anadolu'da bakır işlemeciliği, Oltu taşı anlat anlat bitmez. Kültürümüz sadece bunlarla sınırlı değil tabii ki*

Öğrencilerin kültürel öğe sınıflaması içerisine yerleştirdiği bir diğer öğe ise dil (Türkçe) olarak kodlanmıştır. Öğrencilerin (N= 40) % 8,96'sı bu görüşü paylaşmaktadır. Dilin milli bir unsur olduğunu belirten öğrenciler toplumsal

birlikteliğin ve iletişimin temel aracı olan dili, kültürün önemli bir ögesi olarak tanımlamışlardır. Ayrıca somut olmayan kültürel mirasın korunmasında da dilin önemli bir işlevi olduğunu söylemişlerdir. Konuyla ilgili olarak öğrenciler şu ifadeleri kullanmışlardır:

Ö1: *Ona Türkçeyi öğrettirdim. Bizim gibi konuşmayı öğrendiği zaman gittiğimiz yerlerde her şeyi anlayıp cevap verebilir.*

Ö2: *Bizim kültürümüzü anlayabilmesi için az da olsa ona Türkçeyi öğretmeye çalışır ve Türkçenin ne kadar zengin bir kelime haznesi olduğundan bahsederdim.*

Kültürel öge sınıflamasında yer alan öğelerden birisi ise milli oyunlar (ata sporları) olarak kodlanmıştır. Öğrencilerin (N= 37) %8,29'u bu görüşü paylaşmaktadır. Öğrenciler güreş ve cirit oyunlarını kültürel öğeler sınıflamasında değerlendirmişlerdir. Öğrenciler bu oyunların, Türk toplumu açısından önemsendiğini ve günümüzde aktif olarak yapıldığını belirtmişlerdir. Öğrencilerin bu konudaki ifadelerine birkaç örnek verecek olursak;

Ö1: *Erzincan'da cirit oynanır mesela her sene önemli günlerde oynanır. Oyunun nasıl oynandığını anlatır ve beğenip beğenmediğini sorardım. Beğendiye izlerdik.*

Ö2: *Kültürümüzün farklı bir ögesi ise ata sporlarımızdır. Yağlı güreş, cirit bunları anlatırdım. Güreşçilere pehlivan dendiğini, ciritin ise atla ve sopalarla oynandığını anlatırdım*

Tablo 4.15.

Türk Kültürünün Tanıtılmasına İlişkin Bulgular N=446

Kültürü Tanıtmaya Yönelik Etkinlikler	f	%
Geziler	199	44.61
Günlük Yaşantıların Anlatılması ve Katılım	87	19.49
Tanıtıcı broşür, afiş, hz. ve fotoğraf çektirip hediye vermek	69	15.37
Tarihin Anlatılması (Tarihsel Kişilikler)	64	14.34
Türkçe Öğretmek	24	5.38
Her Şehrin Farklı Olduğunu Anlatmak	16	3.58

Tablo 4.15’de araştırmaya katılan öğrencilerin Türk kültürünü nasıl tanıtabileceklerine ilişkin ifadelerine yer verilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerden (N=199) % 45’i kültürel değerleri tanıtabilmenin en etkili yolunun geziler planlamak olduğu görüşündedirler. Aslında öğrencilerin kültürel öğelerin neler olduğuna ilişkin ifadeleri incelendiğinde gezi kategorisinin mantıklı bir cevap olduğu görülebilir. Çünkü öğrenciler kültürel öğe olarak en çok yemek, tarihi eserler ve doğal güzellikleri işaret etmişlerdir. Öğrencilerin ifadelerinde en çok yakın yerler ve kendi yaşam alanlarından hareket ederek örnekler verdiği de görülmüştür. Bu bulgulara ulaşmamızı sağlayan öğrenci ifadelerinden bazıları şu şekildedir;

Ö1: *Şehrimize gelen arkadaşı şehrimizi tanıyacağı kadar gezdirdikten sonra açık havada bir Türk çayı içirirdim. Tabii burası Ankara, İstanbul, İzmir gibi bir sürü tarihi ve doğal güzelliği olan bir şehir değil. Ama belki türbeler var oraları gezdirirdim. Gezdiremediğim yerleri de anlatırdım ona; Peri bacalarını, İstanbul’un camilerini ve saraylarını, Pamukkale’yi, Nemrut Dağı’nı ve daha birçoğunu anlatırdım.*

Ö2: *Arkadaşıma ilk önce Erzincan’ın tarihi yerlerini ve eserlerini gezdirirdim. Altıntepe, Melik Gazi Türbesi, Mama Hatun Külliyesi, Abrank Kilisesi gibi eserleri gezdirir ve bunları ülkesinde anlatmasını isterdim. İkinci turumuzda ise doğal güzelliklerimizden bahsederdim. Ekşisu, Girvelik Şelalesi, Refahiye, Kaplıca ve doğal jakuzi, Horhor ve maden suyu buraları gezdirir ve ülkemizin ne kadar zengin olduğunu gösterirdim.*

Öğrencilerin kültürlerini tanıtmak amacıyla belirledikleri bir diğer yol ise günlük yaşantının anlatılması ve misafirlerini bu günlük yaşantıya davet etmektir. Günlük yaşantıdan kasıt olarak öğrencilerin en çok işaret ettikleri husus, bireylerin gün içerisinde neler yaptıklarıdır. Alışkanlıklar, giysiler, yemekler, eğlenceler, ibadetler, iletişim şekilleri vb. durumlar bu günlük yaşantı içerisinde öğrencilerin örnek gösterdikleri durumlardır. Öğrenciler günlük yaşantının tanınmasının kültürü tanımanın en iyi yollarından biri olduğunu düşünmektedirler. Öğrencilerin (N=87) %19,49’u bu görüşü paylaşmaktadır. Bu bulguları açıklayan ifadelerden bazıları şunlardır;

Ö1: *Ben yabancı ülkelerden gelen arkadaşşıma Türk kültürünü nasıl tanıtırım. Bence yaşantımızı görmesi Türk kültürünü öğrenmesini sağlar. Çünkü biz yaşantımızda, yediğimiz yemeklerle, giydiğimiz giysilerle, gelenek ve göreneklerimizle zaten kültürümüzü yansıtıyoruz.*

Ö2: *Misafirperverliğimizin iyi olduğunu anlatırım. Sonra onu düğünlerimize, bayramlarımıza götürürüm. Oynadığımız oyunları tanıtır oynayıp oynamak istemediğini sorarım. Ninelerimiz ve dedelerimizle konuştururdum. Günümüzün nasıl geçtiğini hangi işlerle uğraştığımızı gösterirdim.*

Kültürün tanıtılması noktasında belirlenen bir diğer başlık ise, Türk Kültürüne yabancı olan kişilere tanıtıcı kitap, broşür ve afişler vermek, fotoğraf çekirmek ve hediye vermek olarak belirlenmiştir. Kültürü tanıtılabilmek için öncelikle bilgilendirici bir takım materyallerin hazırlanması gerektiğine inanan öğrenciler, hatıra olması itibarıyla fotoğraf çekirmenin ve hediye vermenin de kültürü tanıtıcı bir unsur olduğunu belirtmişlerdir. Öğrencilerin (N= 69) % 15,37'si bu görüşü paylaşmaktadır. Bu öğrencilerin konuyla ilgili bazı ifadeleri şu şekildedir;

Ö1: *Türk kültürünü tanıtmak için gelen misafirimize bir gezi planlardım, ama ayrıyeten onun için Türk kültürünü tanıtan kitapçıklar, afişler hazırlardım. Hem İngilizce hem Türkçe olarak yazdırırdım. Oradan okur ve benle gezerken de görürdü. Böylece Türk kültürünü daha iyi öğrenirdi.*

Ö2: *Gelen misafirimizi önce güzelce ağırlardım. Sonra onun için Türk kültürünü tanıtan broşürler hazırlardım. Resimlerin ve altında bilgilerin olmasını sağlardım. En sonda ise onun için ve memleketindeki arkadaşları için hediyeler alırdım. Gittiğinde arkadaşlarına verir ve onlar da ülkemize gelir turist olurlardı.*

Öğrencilerin kültürün tanıtılmasına yönelik olarak ifade ettikleri etkinliklerden birisi de tarihin anlatılmasıdır. Öğrenciler, kültürel zenginliğin tanıtılmasının yanı sıra bu zenginliğin hangi şartlar altında üretildiği ve korunduğu yönünde mesajlar da vermişlerdir. Özellikle eski uygarlıklardan günümüze kadar, Anadolu'nun geçirmiş olduğu tarihi sürecin vurgulandığı görülmektedir. Bu da kültür aktarımının önemli bir yönü olan kültürün zaman ve mekânla olan ilişkisi açısından son derece önemlidir. Öğrencilerin (N=64) % 14.34'ünün kültürü tanıtmak amacıyla, tarihin ve olayların

anlatılması gerektiği konusunda hem fikir olduğu görülmüştür. Öğrencilerin ifadelerinden bazı örnekler ise şu şekildedir;

Ö1: *Kültürümüzü öğretmek için ülkemize gelen arkadaşlara onlara mesela eski uygarlıklardan başlayıp padişaha gelene kadar tarihi anlatıp gelenek ve göreneklerimizden bahsederim. Bizimle beraber sosyal bilgileri dersine girmesini isterim. Kültürümüzün nasıl olduğunu öğrenmesi için bu faydalı olur.*

Ö2: *Ben Türk kültürünü tanıtabilsem ilk önce tarihimizi anlatırdım. Selçukluyu, Osmanlıyı, o dönemlerde yaşanmış olayları anlatırdım. O zamandaki gelenekleri ve görenekleri anlatırdım. Hala değişmediğini bugün de gelenek ve göreneklerimiz aynı olduğunu anlatırdım.*

Kültürü tanıtabilmenin ve aktarabilmenin bir diğer yolu olarak öğrenciler, Türkçe öğretmenin faydalı olacağını düşünmektedirler. Özellikle iletişime vurgu yapan öğrenciler, kişilerin öncelikle birbirini anlaması gerektiğini düşünmektedirler. Öğrencilerin önemli bir bölümü Türkçenin, Türk kültürünü oluşturan en önemli unsurlardan biri olduğunu öne sürerek, Türkçe öğrenmeden Türk kültürünün anlaşılamayacağını dile getirmişlerdir. Öğrencilerin (N=24) % 5, 38'i bu görüşü paylaşmaktadır. Konuyla ilgili ifadelerden birkaç örnek verecek olursak;

Ö1: *Türk kültürünü tanıtabilmenin en iyi yolu bence Türkçeyi öğretmektir. Türkçe olimpiyatlarını örnek gösterebiliriz. Türkçe öğrenenler ne kadar güzel şarkılar, türküler söylüyor. Hem yeni bir dil öğrenmiş oluyorlar hem de kültürümüzü öğretmiş oluyoruz.*

Ö2: *Bence kültürümüzü tanıtabilmek için önce misafirlerimize Türkçe öğrettirdim. Eğer öğretemiyorsam bir tercüman tutardım. Çünkü birbirimizi anlamadan kültürümüz tanıtamazdık bence.*

Türk kültürünün tanıtılması konusunda öğrencilerin ifade ettiği bir diğer konu ise Türk kültürünün tek bir bölge ya da coğrafyayla sınırlı olmadığı, her bölgenin her şehrin kendine has bir kültürel zenginliği olduğu ifadesidir. Görüş belirten öğrencilerin (N=16) % 3.58'i her şehrin ve bölgenin kültürel olarak farklı olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir. Bu durumda milli kültür çatı iken yerel kültür evi oluşturan elemanlar olarak belirlenmiştir. Temel bir kültürel farklılıktan ziyade yerel kültürler yönünden

farklılıkların olduğu belirtilmiştir. Öğrencilerin bu konudaki ifadelerine birkaç örnek verecek olursak;

Ö1: *Türkiye İstanbuluyla, Denizlisiyle, Ankarasıyla, vb şehirleriyle tam 81 ilden oluşur. Her şehirde şenlik vardır. Kendinizi cennette gibi sanarsınız. Her şehir yemekleriyle, sanayisiyle, turizmiyle, oyunları ve kutlamalarıyla çok ünlüdür.*

Ö2: *Her ülkenin kendine has bir kültürü vardır. Türk kültürü de çok zengindir. Her şehirde farklı bir kültür görürsünüz. Gittiğiniz her yerde misafirperver karşılanırsınız ama her yerde farklı şeyler görür, duyar ve tadarsınız. Benim ülkem bir cennettir.*

Tablo 4.16.

Türk Kültürünün Önemi ve Korunmasına İlişkin Bulgular N=295

Kültürün Neden Önemli Olduğuna İlişkin İfadeler	f	%
Kültür, Bizi Millet Yaptığı İçin Önemlidir	144	48.81
Kültür, Yaşam Tarzımız Olduğu İçin Önemlidir	128	43.38
Kültür, Mirasımız Olduğu İçin Önemlidir	81	27.45
Kültür, Devletin Devamlılığı İçin Önemlidir	80	27.11
Kültür, Ülkemizin Zenginliği İçin Önemlidir	69	23.38
Kültür, Ahlakımız Olduğu İçin Önemlidir	45	15.25

Tablo 4.16. incelendiğinde, 6. Sınıf öğrencilerinin kültürün önemi ve korunmasına ilişkin olarak altı farklı kategori oluşturdukları gözlenmiştir.

Öğrencilerin (N=144) % 48,81'i kültürün insanlar üzerindeki birleştirici etkisine vurgu yaparak, kültürün millet olma sürecindeki önemini dile getirmişlerdir. Öğrencilerin bu konudaki ifadelerine birkaç örnek verecek olursak;

Ö1: *Her şeyin başı kültür. Kültür devleti, insanı yansıtır. Kültür bir milletin nasıl veya hangi güzelliğe sahip olduğunu açıklar. Kültüre sahip çıkmazsak millet özelliğini kaybeder ve o ülke dağılır. Kültür demek halkın davranışı demektir.*

Ö2: *Her milletin kendine ait bir kültürü vardır. Tüm milletler ve biz Türkler için de kültürümüz önemlidir. Kültürümüz bize tarihimizi verir. Kültürümüz bize Türklüğümüzü verir. Kültürümüze sahip çıkmalıyız sahip çıkmazsak benliğimize sahip çıkmamış*

oluruz. Benliğimizi kaybedersek kendimizi kaybeder başka ülkelere benzemeye başlarız Kültürümüze sahip çıkmazsak başka bir millet oluruz.

Öğrencilerin, kültürün önemi ile ilgili olarak belirttiği bir diğer ifade ise kültürün bir yaşam tarzı olduğu görüşüdür. Öğrenciler, günlük yaşantının kültürün önemli bir kısmını oluşturduğunu düşünmektedirler. Öğrencilerin (N=128) % 43,38'i kültürün davranış tarzımızı, dış görüntümüzü, alışkanlıklarımızı etkilediğini ve şekillendirdiğini düşünmektedirler. Konuyla ilgili bazı öğrencilerin ifadeleri şu şekildedir;

Ö1: Merhaba arkadaşlar. Bildiğiniz gibi kültürümüz bizleri yansıtır. Nasıl bir ışık cisme çarptığında yansiyorsa kültürümüz de bize çarpınca biz görünürüz. Kültürümüzü bir ışık olarak kabul edin. Bizi de cisim. Kültürümüz bize çarpınca biz aydınlarız.

Ö2: Kültür bizi ifade eden şeylerdir. Örneğin: yemeklerimizi, konuşmalarımız, halk oyunlarımız, kıyafetlerimiz, sünnet düğünlerimiz, kız istemelerimiz, kına gecelerimiz ve aklıma gelmeyen bi sürü şey. Başta dediğimiz gibi kültür benliğimizi ifade eder. Kültürsüz toplum yaprağı olmayan ağaca benzer. Bu yüzden kültür hemen hemen her sohbetinde anlatılmalıdır. Özellikle yeni nesil çocuklara anlatılmalı ki, onlar da kültürü yaşayıp kendi çocuklarına anlatıp yaşatsınlar.

Araştırmaya katılan öğrencilerden (N=81) %27,45'i ise kültürün bir miras niteliği taşıdığını, Türkiye'nin maddi ve manevi açıdan zenginliğinin bir ifadesi olduğunu dile getirmişlerdir. Türkiye'nin dünya çapında tanınan bir ülke olmasında önemli bir yere sahip olan kültürel mirasın, atalarımızın bize emaneti olduğunu ifade etmişlerdir. Öğrencilerin ifadelerini destekleyecek birkaç alıntı ise şu şekildedir;

Ö1: Kültürümüz bizim için önemlidir. Çünkü kültürümüz bize atalarımızdan kaldığı için bizim için önemlidir. Biz kültürümüze sahip çıkarsak kültürümüz de bize sahip çıkar. Her ülkenin kendine özgü has kültürü vardır. Örneğin bizim milletimizin kendine özgü kültürü vardır. Örneğin; milli ve dini bayramlar. Biz kültürümüze sahip çıkar ve yüceltirsek bütün dünya ülkemizi ve kültürümüzü tanımış olur.

Ö2: Kültürümüzü bir şehrin veya ülkenin zenginlik kaynağı olarak düşünebiliriz. Büyüklerimizden atalarımızdan kalan bu mirası korumak bizi boynumuzun borcu

olmalıdır. Kültürümüzü milletimizin bilgisi, gücü zenginliği ve her şeyidir. Kültürümüze sahip çıkmazsak milletimizin zenginlik, güzellik kaynağını kaybetmiş oluruz.

Araştırmaya katılan öğrencilerden (N=80) %27,11'i ise kültürü devletin devamlılığının sağlanması açısından önemli bulduğunu ifade etmiştir. Öğrencilerin ifadelerinde, devletin devamlılığı bağımsızlık ve güçlü bir ülke olma kavramlarıyla açıklanmıştır. Kültürel anlamda yaşanacak bir zayıflığın bağımsızlığa ve güçlü bir ülke olmaya engel olacağı düşünülmektedir. Bu ise devletin varlığı ile ilişkilendirilmiştir. Öğrencilerin bu konudaki ifadelerini destekleyecek birkaç alıntı ise şu şekildedir;

Ö1: Kültürümüz milletimiz için çok önemlidir. Çünkü her milletin her ulusun bir kültürü geleneği vardır. Eğer bizim bir kültürümüz olmasaydı biz başka ülkelerin kültürüne bakardık. Bağımsız olamazdık. Zaten bir ulusun kültürü, geleneği, dil ve dini olmasaydı biz ona ulus diyemezdik. O yüzden kültürümüz bizim bir ulus olduğumuzu gösterir.

Ö2: Kültürümüz olmasaydı biz bağımsız olamazdık başka ülkelerin kültürlerine örf ve adetlerine bağlı kalırdık. Hiçbir zaman adetlerimizden vazgeçmemeliyiz. Bu nedenle kültürümüzü sahip çıkar yaşatırız. Bütün Türk milletinin ortak noktası işte budur. Kültürümüz milletimizin bir parçasıdır. Eğer kültürümüzü olmasaydı ülkemizin bir tarafı eksik kalırdır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin (N=69) %23,38'i ise kültürel zenginliğe vurgu yapmışlardır. Özellikle tarihi eserlere ve doğal güzelliklere dikkat çeken öğrenciler, Türkiye'nin doğal ve kültürel açıdan bir turizm merkezi haline gelerek çok zengin bir ülke olabileceğini düşünmektedirler. Öğrencilerin bu konudaki ifadelerini destekleyecek birkaç alıntı ise şu şekildedir;

Ö1: Kültürümüz bizim zenginliğimizi ortaya koyuyor. Bu da zengin bir millet olduğumuzu öne koyuyor. Aslında kültür her ülkede yaygındır. Mesela yemekleri, kıyafetleri bunlar hep zenginliktir. Ayrıca bir sürü tarihi eser ve doğal güzellikler saymakla bitmez. Bizim zenginliğimiz bunlardır. Bunlar ise kültürümüzdür. Ancak kültürümüz gittikçe zayıflıyor. Çünkü biz sosyalleşmek istiyoruz. O da kültürümüzü zayıflatıyor. Diğer ülkelerde bizden az kültür var. O yüzden başka ülkeler bizim kültürümüzü öğrenmek için gelecekler. O da bize para kazandıracak, o parayla yeni

teknolojiler yapacağız. Bizim ülkemiz büyüyecek tabii kültürümüz ve milletimiz sayesinde.

Ö2: Kültürümüz milletimiz için çok önemlidir koruyamazsak ülkemiz zengin olmaz çünkü her ülkenin bir kültürü vardır. Bizimde kültürümüz vardır. Çünkü geleceğimizde olan insanların bunları görmesi için yaşamaları için korumalıyız. Kültürümüz o yüzden çok önemlidir. Kültürümüzü bazı ülkelerden gelen turistlere sahip olduğumuz şeyleriyle tanıtırsak ülkemiz zenginleşir bu bize büyüklerin bıraktığı bir kültürel mirasımızdır.

Öğrenciler, kültürün ahlaki eğitim üzerinde de etkili olduğunu belirtmişlerdir. Öğrencilerin (N=45) % 15,25'i toplumsal açıdan iyinin, kötünün, doğrunun ve yanlışın ne olduğunun kültür sayesinde öğretilmediği söylemişlerdir. Kültürün, ahlaki kuralların oluşması ve yaşanmasında etkili olduğunu belirtmişlerdir. Ulaşılan bu bulguları destekleyici bazı öğrenci ifadeleri şu şekildedir;

Ö1: Eğer kültürümüz olmasa bizim kendimize özel yaşam tarzımız olmazdı. Kültürümüz bizim namusumuz gibidir. Namusumuza nasıl sahip çıkıyorsak kültürümüze de öyle sahip çıkmalıyız. Kültürümüz bizim dinimiz ve ahlakımız gibidir. Her zaman kültürümüzü ve değerini korumalıyız.

Ö2: Kültür tüm milletler için çok önemlidir. Bizim kültürümüz için de çok önemlidir. Düşünsenize dinimiz, ahlakımız olmasaydı nasıl olurdu. Saygısızlık, küfür alır başını giderdi. Bu yüzden kültürümüze sahip çıkmalıyız çünkü kültürümüz bize iyi olanı gösterir.

4.1.3. Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Başarı Testinden Aldıkları Puanlara İlişkin Bulgular

Tablo 4.17.

7. Sınıf Öğrencilerinin “Türkiye Selçukluları döneminde Türklerin siyasal mücadeleleri ve kültürel faaliyetlerinin Anadolu’nun Türkleşme sürecine katkılarını değerlendirir.” kazanımına yönelik değerlendirme sorularına verdikleri doğru cevap yüzdelerine ilişkin bulgular (9 ve 12. Soru).

Sorular	N	f	%
9. Soru	492	178	36.25
12. Soru	492	278	56.61
Toplam	984	456	46.34

Tablo 4.17. incelendiğinde, İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 7. Sınıf öğretim programında öngörülen kültür aktarımını sağlamaya yönelik birinci kazanımın gerçekleşme düzeyinin % 46.34 olduğu görülmektedir. Kazanımın gerçekleşme düzeyinin, Milli Eğitim not verme ve değerlendirme sistemi dikkate alındığında “düşük” seviyede başarılı olduğu görülmektedir.

Tablo 4.18.

7. Sınıf Öğrencilerinin “Kanıtlara dayanarak Osmanlı Devleti’nin siyasi güç olarak ortaya çıkışını etkileyen faktörleri açıklar.” kazanımına yönelik değerlendirme sorularına verdikleri doğru cevap yüzdelerine ilişkin bulgular (3 ve 4. Soru).

Sorular	N	f	%
3. Soru	492	343	69.85
4. Soru	492	203	41.34
Toplam	984	546	55.48

Tablo 4.18. incelendiğinde, İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 7. Sınıf öğretim programında öngörülen kültür aktarımını sağlamaya yönelik ikinci kazanımın gerçekleşme düzeyinin % 55.48 olduğu görülmektedir. Kazanımın gerçekleşme düzeyinin, Milli Eğitim not verme ve değerlendirme sistemi dikkate alındığında “orta” seviyede başarılı olduğu görülmektedir.

Tablo 4.19.

7. Sınıf Öğrencilerinin “Osmanlı Devleti’nin fetih ve mücadelelerini, Osmanlı’da ticaretin ve denizlerin önemi açısından değerlendirir.” kazanımına yönelik değerlendirme sorularına verdikleri doğru cevap yüzdelerine ilişkin bulgular (5 ve 6. Soru).

Sorular	N	f	%
5. Soru	492	336	68.43
6. Soru	492	311	63.34
Toplam	984	647	64.75

Tablo 4.19. incelendiğinde, İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 7. Sınıf öğretim programında öngörülen kültür aktarımını sağlamaya yönelik üçüncü kazanımın gerçekleşme düzeyinin % 64.75 olduğu görülmektedir. Kazanımın gerçekleşme düzeyinin, Milli Eğitim not verme ve değerlendirme sistemi dikkate alındığında “orta” seviyede başarılı olduğu görülmektedir.

Tablo 4.20.

7. Sınıf Öğrencilerinin “Osmanlı toplumunda hoşgörü ve birlikte yaşama fikrinin önemine dayalı kanıtlar gösterir.” kazanımına yönelik değerlendirme sorularına verdikleri doğru cevap yüzdelerine ilişkin bulgular (7 ve 8. Soru).

Sorular	N	f	%
7. Soru	492	353	71.89
8. Soru	492	307	62.52
Toplam	984	660	67.07

Tablo 4.20. incelendiğinde, İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 7. Sınıf öğretim programında öngörülen kültür aktarımını sağlamaya yönelik dördüncü kazanımın gerçekleşme düzeyinin % 67.07 olduğu görülmektedir. Kazanımın gerçekleşme düzeyinin, Milli Eğitim not verme ve değerlendirme sistemi dikkate alındığında “orta” seviyede başarılı olduğu görülmektedir.

Tablo 4.21.

7. Sınıf Öğrencilerinin “Şehir incelemesi yoluyla, Türk kültür, sanat ve estetik anlayışındaki değişim ve sürekliliğe ilişkin kanıtlar gösterir.” kazanımına yönelik değerlendirme sorularına verdikleri doğru cevap yüzdelerine ilişkin bulgular (14 ve 18. Soru).

Sorular	N	f	%
14. Soru	492	413	84.11
18. Soru	492	301	61.30
Toplam	984	714	72.56

Tablo 4.21. incelendiğinde, İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 7. Sınıf öğretim programında öngörülen kültür aktarımını sağlamaya yönelik beşinci kazanımın gerçekleşme düzeyinin % 72.56 olduğu görülmektedir. Kazanımın gerçekleşme düzeyinin, Milli Eğitim not verme ve değerlendirme sistemi dikkate alındığında “iyi” seviyede başarılı olduğu görülmektedir.

Tablo 4.22.

7. Sınıf Öğrencilerinin “Osmanlı- Avrupa ilişkileri çerçevesinde kültür, sanat ve estetik anlayışındaki etkileşimi fark eder.” kazanımına yönelik değerlendirme sorularına verdikleri doğru cevap yüzdelerine ilişkin bulgular (10 ve 11. Soru).

Sorular	N	f	%
10. Soru	492	329	67.00
11. Soru	492	330	67.20
Toplam	984	659	66.97

Tablo 4.22. incelendiğinde, İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 7. Sınıf öğretim programında öngörülen kültür aktarımını sağlamaya yönelik altıncı kazanımın gerçekleşme düzeyinin % 66.97 olduğu görülmektedir. Kazanımın gerçekleşme düzeyinin, Milli Eğitim not verme ve değerlendirme sistemi dikkate alındığında “orta” seviyede başarılı olduğu görülmektedir.

Tablo 4.23.

7. Sınıf Öğrencilerinin “Seyahatnamelerden hareketle Türk kültürüne ait unsurları örneklendirir.” kazanımına yönelik değerlendirme sorularına verdikleri doğru cevap yüzdelerine ilişkin bulgular (1 ve 2. Soru).

Sorular	N	f	%
1.Soru	492	352	71.69
2. Soru	492	343	69.85
Toplam	984	695	70.63

Tablo 4.23. incelendiğinde, İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 7. Sınıf öğretim programında öngörülen kültür aktarımını sağlamaya yönelik yedinci kazanımın gerçekleşme düzeyinin % 70.63 olduğu görülmektedir. Kazanımın gerçekleşme düzeyinin, Milli Eğitim not verme ve değerlendirme sistemi dikkate alındığında “iyi” seviyede başarılı olduğu görülmektedir.

Tablo 4.24.

7. Sınıf Öğrencilerinin “Osmanlı Devleti’nde ıslahat hareketleri sonucu ortaya çıkan kurumlardan hareketle toplumsal ve ekonomik değişim hakkında çıkarımlarda bulunur.” kazanımına yönelik değerlendirme sorularına verdikleri doğru cevap yüzdelerine ilişkin bulgular (13 ve 15. Soru).

Sorular	N	f	%
13. Soru	492	341	69.45
15. Soru	492	247	50.34
Toplam	984	588	59.75

Tablo 4.24. incelendiğinde, İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 7. Sınıf öğretim programında öngörülen kültür aktarımını sağlamaya yönelik sekizinci kazanımın gerçekleşme düzeyinin % 59.75 olduğu görülmektedir. Kazanımın gerçekleşme düzeyinin, Milli Eğitim not verme ve değerlendirme sistemi dikkate alındığında “orta” seviyede başarılı olduğu görülmektedir.

Tablo 4.25.

7. Sınıf Öğrencilerinin “Düşünce, sanat ve edebiyat ürünlerinin, doğal varlıkların ve tarihi çevrelerin ortak miras ögesi olarak yaşatılmasında insanlığın sorumluluğunun farkına varır” kazanımına yönelik değerlendirme sorularına verdikleri doğru cevap yüzdelerine ilişkin bulgular (16 ve 17. Soru).

Sorular	N	f	%
16. Soru	492	271	55.19
17. Soru	492	349	71.07
Toplam	984	620	63.00

Tablo 4.25. incelendiğinde, İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 7. Sınıf öğretim programında öngörülen kültür aktarımını sağlamaya yönelik dokuzuncu kazanımın gerçekleşme düzeyinin % 63.00 olduğu görülmektedir. Kazanımın gerçekleşme düzeyinin, Milli Eğitim not verme ve değerlendirme sistemi dikkate alındığında “orta” seviyede başarılı olduğu görülmektedir.

4.1.4. Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Kompozisyon Çalışmalarına İlişkin Bulgular

Tablo. 4.26.

Türk Kültürünü Oluşturan Öğelerin Tanınmasına İlişkin Bulgular N=291

Kültürel Öğeler	f	%
Türk Mutfağı	168	57.73
Tarihi Eserler ve Mimari	133	45.69
Gelenek, Örf ve Adetler	114	48.44
Doğal Güzellikler ve Turistik Alanlar	95	32.64
Misafirperverlik	95	32.64
Folklor ve Halk Oyunları	76	26.11
Bayramlar	62	21.29
Kıyafetler	55	18.90
Üretilen Ürünler	45	15.46
Milli Oyunlar (Ata Sporları)	31	10.65
Geleneksel Sanatlar ve El Sanatları	28	9.62
Tarih	10	3.43

7. Sınıf öğrencilerinin Türk Kültürünü oluşturan öğeleri tanıma düzeylerini belirlemek amacıyla yapılan kompozisyon çalışmasına ilişkin veriler tablo 4.26. da verilmiştir. Tablo 4.26. incelendiğinde öğrencilerin kültürel öğe olarak en çok yemek kültürü, tarihi eserler ve gelenek görenekleri işaret ettikleri görülmektedir. Türk kültürünü oluşturan öğelerin zenginliği ve araştırmaya katılan öğrenci sayısı dikkate alındığında, 7. sınıf öğrencilerinin Türk Kültürünü oluşturan öğeleri tanıma açısından öğrencilerin orta düzeyde olduğu söylenebilir.

Öğrenciler, Türk kültürünü oluşturan öğe sınıflaması içerisinde (N=168) % 57,73 oran ile ilk sırayı Türk mutfağına vermişlerdir. Bu görüşe katılan öğrencilere göre mutfak kültürü belirleyici bir unsurdur. Mutfak kültürü açısından ön plana çıkan diğer özellik ise zenginlik ve farklılıkların olmasıdır. Bölgesel ve yöresel lezzet farklılıkları, bu zenginliği tanımlamakta kullanılan bir yöntem olarak göze çarpmaktadır. Türk mutfağıyla ilgili farklı bir açıklama ise Türk mutfağının kültürel olarak hatırlatıcı ve unutulmayan bir unsur olduğu yönündedir. Bu konudaki öğrenci ifadelerinden birkaç örnek verecek olursak;

Ö1: Kültürümüzde bulunan güzelliklerden benim aklıma hemen Türk yemekleri geliyor. Dolmalarından tut baklavalarına kadar uzanan bitmez bir lezzet var. Ama bence her yörenin ayrı güzel yemekleri var mesela Trabzonluların mıhlası ve diğer birçok yörenin özel yemekleri var.

Ö2: Biz Türklerin yemekleri görenleri kışkandırır. Sarmasıyla, kebapıyla, dolmasıyla ünlüdür. Başka yemeklere benzemez bir başkadır Türk yemekleri ve bir defa tadan bir daha yemek ister.

Araştırmaya katılan 7. sınıf öğrencilerinin (N=133) % 45, 69'u tarihi eserler ve mimari kategorisini kültürel öğeler arasında belirtmişlerdir. Bu kategoride öğrenciler tarafından, antik harabeler, müzeler, camiler, türbeler, han ve hamamlar sıralanmıştır. Bu kategori altında öğrencilerin en çok değindiği noktalar bu eserlerin kültürel miras olduğu için kıymetli olduğu, turizm açısından değer taşıdığı yönünde olmuştur. Öğrencilerin bu konudaki ifadelerine birkaç örnek verecek olursak;

Ö1: *Mimari eserlerimiz de görenleri büyüler. Geçmişten günümüze kadar gelen mimari eserler çok değerlidir. Türk milleti bu eserlere sahip çıkmış, onları korumuştur.*

Ö2: *Türk kültürü aynı zamanda mimarisi ile de ünlüdür. Malabadi köprüsü, sultan ahmed cami, ayasofya cami, Topkapı sarayı, müzeler ve sayamayacağımız daha bir sürü şey.*

Kültürel öğelerin tanınmasına ilişkin olarak kategorize edilmiş bir diğer başlık ise örf, adet ve geleneklerdir. Öğrencilerin (N=114) % 48,44'ü bu görüşü paylaşmaktadır. Bu kategori altında düğünler, kına geceleri, asker uğurlamaları, daha çok doğum, ölüm ve özel günlerde gerçekleşen bir takım törenler ve alışkanlıklardan bahsedilmiştir. Öğrencilerin bu konudaki ifadelerine birkaç örnek verecek olursak;

Ö1: *Ülkemize gelen misafirlerimizi burada geleneklerimizi, göreneklerimizi ve kültürümü öğrenirler. Asker uğurlaması, ölülerin hayırını olarak yemek verildiğini, düğünlerde gelinin başından buğday, şeker atıldığı gibi örf ve adetlerimizi gösterirdim.*

Ö2: *asker uğurlamaları ayrı bir sevinçle kutlanır, düğünler çok güzeldir hele ki bayramda küsler barışır herkez birbirine sıcak davranır.*

Kültürel öğeler sınıflamasında yer alan bir diğer kategori ise doğal güzellikler ve turistik alanlar olarak belirlenmiştir. Öğrencilerin (N= 95) % 32,64'ü bu görüşü paylaşmaktadır. 6. Sınıf öğrencilerinde olduğu gibi öğrenciler doğal güzellikleri kültürel öğe sınıflaması içerisinde değerlendirmişlerdir. Türkiye'nin kültürel açıdan zengin olmasında doğal güzelliklerin önemine değinen öğrenciler, farklı coğrafi unsurlara ve doğal güzelliklere sahip olan Türkiye açısından bu durumun kültürel, ekonomik ve yarınlara için önemli bir miras niteliğinde olduğunu dile getirmişlerdir. Öğrencilerin bu konudaki ifadelerine birkaç örnek verecek olursak;

Ö1: *Ben önce arkadaşşıma Türkiye'nin ünlü yerlerini gezdirirdim. Pamukkaleyi, peri bacalarını, karadenizin ormanlarını yeşilini, akdenizin sahillerini, sonra erzincan'da girvelik şelalesini, İstanbul ve Çanakkale boğazlarını gezdirirdim.*

Ö2: *Doğal güzelliklerimiz bence en önde geliyor. Bazı ülkelerde hep kış var bazılarında da yaz. Ama Türkiye'de dört mevsim var. Herşey yetişiyor.*

Kültürel öge sınıflamasında öğrencilerin (N= 95) %32,64'ü misafirperverlik üzerinde durmuştur. Dünya toplumlarının, Türkleri en çok misafirperverlikleri ile tanıdığını dile getiren öğrenciler, Türk kültürü içerisinde saygı, sevgi, hoşgörü ve sahiplenme gibi değerlerin varlığından bahsetmişlerdir. Öğrenciler, Türk kültüründeki misafirperverlik anlayışında dil, din, ırk ayrımı yapılmadan herkese eşit davranıldığını söylemişlerdir. Öğrencilerin bu ifadelerini destekleyecek bazı alıntılar şu şekildedir;

Ö1: Bizim kültürümüz misafir perver, temiz ve saygılı bir kültürdür. Biz Türkler insanlara farklı ırktan olsalar bile iyi ve hoşgörülü davranırız. Açıkçası bize misafirlğe gelen birini en iyi şekilde ağırlarız.

Ö2: Biz Türkler çok misafirperver ve hoşgörülü bir anlayışa sahibizdir. Eski zamanlardan şimdiye kadar Türkler hep hoşgörülü bir anlayışa sahipmiş. Gelen misafiri en iyi şekilde ağırlar en güzel yemekleri yaparız. Bizim kültürümüz, yemekleri ile, mimari eserleri ile, misafirperverliği ve hoşgörüsü ile dört dörtlük bir millettir.

Kültürel öge sınıflamasında öğrencilerin (N=76) % 26,11'i ise folklor ve halk oyunları görüşünü paylaşmıştır. Folklor ve halk oyunları kategorisi genel olarak Türk Kültürü içerisinde var olan geleneksel dansları ve müzikleri içermektedir. Diğer kültürel öğelerde olduğu gibi folklor ve halk oyunları kategorisi için yapılan açıklamada da bölgesel ve yöresel farklılıkların bir zenginlik olarak açıklandığı görülmektedir. Konuyla ilgili bazı ifadeler şu şekildedir;

Ö1: Türk kültürüne ait geleneksel oyunlar ve kıyafetleri vardır. Bunlardan bazıları şöyledir; Ege yöresine ait olan zeybek ve bu oyun ait kıyafeti vardır. Karadeniz yöresine ait olan horon ve bu oyuna ait kıyafetleri vardır. Oyunlar bunlarla sınırlı değildir. Daha birçok yöreye ait oyunlar ve bu oyunlara ait kıyafetler vardır.

Ö2: Yemeklerinden sonra aklıma halk oyunları gelir. Efeleri, horonları ve halayları çok zevkle oynanan oyunlardır. Biz bu oyunları düğünlerimizde ve özel günlerimizde kullanırız. Bu oyunlar oynandığında yer yerinden oynar.

Kültürel öğelerin tanınmasına ilişkin bir diğer kategori ise bayramlar olmuştur. Öğrencilerin (N= 62) % 21, 29'u bu şekilde görüş beyan etmiştir. Bayramlar, öğrenciler tarafından milli ve dini bayramlar şeklinde iki grupta sınıflandırılmıştır. Bayramların

Türk kültürü açısından birleştirici öneminden bahseden öğrenciler, bayramların aile ve toplum içerisinde büyük bir sevgi ve saygı bağı oluşturduğundan bahsetmişlerdir. Öğrenciler bu açıklamalarda bulunurken şu ifadeleri kullanmışlardır;

Ö1: *Eskiden beri Türk kültüründe aile bağına önem verilmiştir. Ve aileden hiç kopulmamıştır. Özellikle bayramlarda ve özel günlerde hep bir arada güçlü bir bağ oluşturmuşlardır. Bu sayede bayramlarımız birbirimizden kopmamızı engellemiştir.*

Ö2: *“Ve şunu da söyledim. Bizim konuşmamızın bile bir kültür olduğunu söyledim ve düşünmesini söyledim onlara konuştuklarıyla bizimkilerin aynı olmadığını söyledim. Ve bayramlarımızın da bizim kültürümüz olduğunu söyledim. Bizim bayramlarımızı söyledim dini ve milli olarak ikisi de bizim kültürümüze bağlıdır.*

Öğrencilerin (N= 55) % 18,90’ı ise giyim kuşam kültürünün öneminden bahsetmişlerdir. Giyim kuşamın herhangi bir toplumun kültürünü en somut haliyle gösteren unsurlardan biri olduğunu söyleyebiliriz. Giyim kuşam genel olarak toplumun refah düzeyini, inancını ve iş alanlarını gösterdiği için kültürel anlamda çok fazla veri sağlayabilir. Bu konuda öğrenciler giyim kuşamın yöresel olarak farklılaştığını günümüzde ise geleneksel kıyafetlerin çok fazla tercih edilmediğini vurgulamışlardır. Öğrencilerin bu konudaki bazı ifadeleri şu şekildedir;

Ö1: *... sonra giysileri tanıttım. Bütün müzeleri gezdirerek insanların neler giydiklerini; çarık, şalvar, fes, yelek gibi giysileri teker teker onlara giydirirdim.*

Ö2: *...Kıyafetlere gelince, bizim kültürümüzdeki insanların neredeyse hepsinin giyim tarzı farklıdır. Yöreden yöreye farklılaşır. Ancak günümüzde annelerimiz genelde uzun etek, 15-16 yaşındaki kızlar dar paça pantolon ve mini etek, babalarımız ise takım elbiseyi tercih ediyorlar. Geleneksel kıyafetler artık kullanmıyorlar.*

Sayfa 68’deki gibi öğrencilerin (N=45) % 15,46’sı ekonomik kaynakları kültürel öğeler içerisinde değerlendirmişlerdir. Türk Kültür coğrafyasındaki her şehrin farklı bir ekonomik kaynaklarla ünlü olduğunu dile getiren öğrenciler, bu kaynakları milli kültürü oluşturan yerel kültür öğeleri içerisinde değerlendirmişlerdir. Öğrencilerin bu konudaki ifadelerine birkaç örnek verecek olursak;

Ö1: “... *Kültürümüzde her şehrin ayrı bir özelliği bulunur. Erzincan’ın tulum peyniri, antep’in baklavası ve fıstığı, Erzurum’un oltu taşı, Rize’nin çayı, Ankara’nın keçisi ve daha neler neler tüm şehirlerimizin ünlü olan bir şeyi mutlaka vardır.*

Ö2: “ *Kültürümüzde her çeşit zenginlik vardır. Her yer farklı bir ayrıcalık sunar. İstanbul güzelliğiyle, mısır çarşısıyla, kapalı çarşısıyla, Maraş dondurmastıyla, Rize çayıyla, Ordu fındığıyla, Erzincan üzümü ve tulum peyniriyle, Erzurum oltu taşıyla her il için sayılabilir bunlar. Ne kadar zengin bir kültüre sahibiz görüyorsunuz.*

Kültürel öge sınıflaması içinde yer alan bir diğer kategori ise ata sporları olarak belirlenmiştir. Öğrencilerin (N=31) % 10,65’i bu görüşü paylaşmışlardır. Öğrenciler güreş ve cirit oyunlarını kültürel ögeler sınıflamasında değerlendirmişlerdir. Öğrenciler bu oyunların Türk toplumu açısından önemsendiğini ve günümüzde aktif olarak yapıldığını belirtmişlerdir. Öğrencilerin bu konudaki ifadelerine birkaç örnek verecek olursak;

Ö1: *Sporlarımız olarak eskiden günümüze gelenlerden örnek olarak güreş, kılıççılık, okçuluk ve cirit vardır. Bunlar milli sporlarımızdır. Günümüzde en çok güreş ve cirit oynanır.*

Ö2: “... *sonra onlara cirit ve yağlı güreşten bahsederim. Cirit’in atla ve sopayla oynandığından, yağlı güreş yapanlara da pehlivan dendiğinden bahsederim.*

Öğrencilerin (N=28) % 9,62’si ise geleneksel sanatlar ve el sanatlarının önemine vurgu yapmışlardır. Bu kategoride değerlendirilen bazı sanat alanları da şu şekilde belirlenmiştir. Halıcılık, kilimcilik, çinicilik, oymacılık, bakır işlemeciliği, ebru sanatı ve oya bu kategori içerisinde öğrencilerin yer verdiği başlıklardır. Öğrenciler bu sanat dallarını kültürel bir unsur olarak değerlendirmelerine rağmen bazılarının günümüzde unutulmaya yüz tuttuğunu vurgulamışlardır. Bu konudaki ifadelerden birkaç örnek verecek olursak;

Ö1: “ *...Bizim kültürümüzün el sanatları da meşhurdur. Özellikle Erzincan’da bakır işlemeciliği vardır. Ama eskiden daha iyi yapılmış şimdi çok fazla insan yapmıyor. Ayrıca ebru, halıcılık, çinicilik vardır. Hepsi Osmanlıdan kalma sanatlardır.*

Ö2: “ ...gelen misafirimize ayrıca kültürümüzün incisi el işlemlerinden, dantellerden, ebru sanatından, kilimcilikten ve tabii ki bakır işlemeciliğinden bahsederim. Bunlardan hediyeler alır ona veririm bizi hatırlasın diye.

Öğrencilerin (N=10) % 3,43’ü kültürel açıdan tarihin önemini belirtmişlerdir. Kültürü geçmişte yaşanmış olaylar bütünü olarak gören öğrenciler, tarihi kültürün bir parçası olarak nitelemişlerdir. Yaşanan olayların (savaşların, antlaşmaların, sosyal ve siyasal olayların) tarihi kültürü oluşturduğunu belirtmişlerdir. Bu bulgulara ulaşmamızı sağlayan bazı ifadeler şu şekildedir;

Ö1: *Kültür deyince akla o milletin tarihi gelir bence. Türk kültürü tarihimizin bize verdiği bir armağandır. Ben gelen misafirimize önce tarihimizden bahsederdim. Bu ülkeyi hangi savaşlarla nasıl kurduğumuzu anlatırdım. Ondan sonra kültürümüzü gösterirdim.*

Ö2: *Eğer ben onlara Türk kültürümüzü anlatacak olsaydım, onlara ilk tarihimizden bahsederdim. Çünkü kültürümüzü oluşturan tüm şeyler tarihten kalmadır. İnsanların nasıl yaşadığından bahsederdim. Onu dedemin yanına götürüp eskinin insanlarının nasıl yaşadığını anlatmasını isterdim.*

Tablo 4.27.

Türk Kültürünün Tanıtılmasına İlişkin Bulgular N=291

Kültürü Tanıtmaya Yönelik Etkinlikler	f	%
Geziler	109	37.45
Günlük Yaşantının Anlatılması	109	37.45
Tarihin Anlatılması	65	22.33
Tanıttıcı broşür, afiş, hz. ve fotoğraf çektirip hediye vermek	33	11.33
Türkçe Öğretmek	7	2.40

Tablo 4.27’de araştırmaya katılan öğrencilerin Türk kültürünü nasıl tanıtabileceklerine ilişkin ifadelerine yer verilmiştir.

7. Sınıf öğrencileri de, 6. sınıf öğrencileri gibi kültürü tanıttmanın en etkili yolunun geziler olduğunu belirtmişlerdir. Öğrencilerin (N=109) % 37,45’i bu yönde görüş beyan etmiştir. Öğrencilerin daha çok somut kültürel öğeleri ön plana çıkardıkları

ve bu bağlamda kültürü tanıtabilmek için gezi etkinliğini tercih ettikleri söylenebilir. Öğrencilerin bu konudaki ifadelerine birkaç örnek verecek olursak;

Ö1: *Ben arkadaşşıma tarihi eserlerimizin olduğu yerleri gezdirir, sonra o tarihi eserlerden kaldığı zamandan bahsederdir. Sonra doğal güzelliklerimizin olduğu yerlere götürürdüm. Mesela Erzincan'da olduğumuz için, Ekşisu'ya, Kemah'a, Girlevik Şelalesine götürürdüm. Sonra şehri gezdirir yaşantımızı gösterirdim. Düğünlerimiz, bayramlarımız, törenlerimiz bunlardan bahseder. Bir köy düğününe götürürdüm.*

Ö2: *Türk kültürün en iyi anlatmaya çalışırdık. Önce Erzincan'daki Ekşi suya, Çağlayan'a Terzi Babaya götürüp gezdirirdim. Sonra İzmir'deki EFESANTİK Kentine götürürdüm. Türkiye'deki tüm tarihi eserleri gezdirmeye çalışırdım. Bütün yörelerin yemeklerinden, halk oyunlarından, geleneklerinden göreneklerinden örnekler gösterirdim.*

Öğrencilerin (N=109) %37,45'i ise günlük yaşantının anlatılmasının kültür aktarımındaki öneminden bahsetmiştir. Kültürün daha çok toplumun davranışlarını yansıttığını düşünen öğrenciler, kültürün tanıtılması bağlamında günlük yaşantıların anlatılması gerektiğini düşünmüşlerdir. Öğrenciler, bu düşüncelerini şu ifadelerle açıklamışlardır;

Ö1: *Ben Türk kültürünü tanıtacak olsaydım. Önce onun karnını doyururdum. Türk yemeklerinin tadına doyamazdı. Sonra geleneklerimizi ve adetlerimi anlatırdım. Kız istemeleri, asker uğurlamalarını, çalıştığımız işleri, köy yaşantısını anlatırdım. Sonra ona sorardım. Sizin oralara benziyor mu diye?*

Ö2: *Arkadaşıma Türk kültürünü çok iyi tanıtırdım. Önce şehri gezmekle başlarım. Sokakları, insanları, giyim tarzlarını gösteririm. Sonra dedelerimizden eskiden nasıl şimdi nasıl olduğunu anlatmasını isterdim. Geleneklerimizden ve göreneklerimizden bahsederim.*

7. sınıf öğrencilerinin kültürün tanıtılması hususunda belirlediğini bir diğer etkinlik ise tarihin anlatılması kategorisidir. Öğrencilerin (N= 65) % 22,33'ü bu görüşü paylaşmaktadır. Tarihin anlatılmasının kültürü tanıtmının iyi bir yolu olduğunu düşünen öğrenciler geçmişte yaşanmış olan savaşların, antlaşmaların, sosyal olayların

bir toplumun kültürünü en iyi şekilde yansıtacağını dile getirmişlerdir. Ve bu düşüncelerini şu ifadelerle belirtmişlerdir;

Ö1: *Kültür her bir ülkenin kendine ait özellikleridir. Eğer ben onlara Türk kültürümüzü anlatacak olsaydım, onlara ilk tarihimizden bahsederdim. Dilimiz (Türkçeden) bahsederdim. Kahramanlıklarla dolu bir geçmişimiz olduğunu söyler. Çanakkale'den, Kurtuluş Savaşından bahsederim. Mimar Sinan'ın eserlerinden bahseder gezdiririm.*

Ö2: *Bence bir ülkenin kültürünü tarihi oluşturur. Ben de bu yüzden gelen misafire tarihimizden bahsederdim. Tabi çok uzun bir tarihimiz olduğu için kısa kısa anlatırdım. Selçukluları, Osmanlıları, sonra M. Kemal Atatürk'ü yaptığımız savaşları bahsederdim. Sadece Çanakkale savaşını anlatsam dili tutulur heralde.*

Kültürün tanıtılması noktasında belirlenen bir diğer başlık ise, kültüre yabancı olan kişilere tanıtıcı kitap, broşür ve afişler vermek, fotoğraf çektirmek ve hediye vermek olarak belirlenmiştir. Bu tarz somut materyallerin daha kalıcı olacağını düşünen öğrencilerin oranı ise (N= 33) % 11,33 olarak belirlenmiştir. Konuyla ilgili öğrenci ifadelerinden bazıları şu şekildedir;

Ö1: *Benim misafirimi Çin'den gelmiş olsa. Ben ona Türk kültürünü tanıtmak için bol bol resim çektiririm. Sonra ona ülkemizi anlatan kitaplar hediye ederim. Geleneksel kıyafetlerimizden alır hediye ederim. Çin'e gittiğinde arkadaşlarına göstereyim bizim ne kadar misafirperver olduğumuzu görsün diye.*

Ö2: *Türk kültürünü tanıtmaya başlamadan önce gezeceğimiz ve göreceğimiz yerlerin kitapçıklarını alırdım. Sonra o kitapçıklardan birer tane de onlara verirdim. Tarihi eserlerin ve güzelliklerin önünde fotoğraflar çektirip face'e koyardık. Oradaki arkadaşları görsün diye. En sonunda hediyeler alırdım ona süs eşyası, leblebi, lokum.*

Öğrencilerin (N=7) % 2, 40'ı Türk Kültürü'nü tanıtılmasının bir diğer yolu olarak yabancılara Türkçe öğretmenin faydalı olacağını düşünmektedirler. Özellikle iletişime vurgu yapan öğrencilerin, kişilerin öncelikle birbirini anlaması gerektiği üzerinde durdukları görülmüştür. Öğrencilerin bu konudaki ifadelerine birkaç örnek verecek olursak;

Ö1: *Farklı ülkelerden Erzincan'a bize misafir gelen yabancı arkadaşımıza Türkçede kullandığımız Selamün aleyküm-aleyküm selam kelimelerini öğtirdim. Ve bir yerde nasıl davranması gerektiği nasıl konuşması gerektiğini öğtirdim. Arkadaşıma biraz da Türkçe öğtirdim evine yollardım.*

Ö2: *Öncelikle gelen yabancı misafirimize misafirperver olmak gerekir. Kültürümüzü tanıtılabilmek için ona Türkçe öğtmeye çalışır ben de İngilizce öğtirdim. Birbirimizi çat pat anlamaya başladığımız zaman kültürümüzü daha iyi anlatabilirdim.*

Tablo 4.28.

Türk Kültürünün Önemi ve Korunmasına İlişkin Bulgular N=405

Kültürün Neden Önemli Olduğuna İlişkin İfadeler	f	%
Kültür, Yaşam Tarzımız Olduğu İçin Önemlidir	178	43.95
Kültür, Bizi Millet Yaptığı İçin Önemlidir	140	34.56
Kültür, Mirasımız Olduğu İçin Önemlidir	117	28.88
Kültür, Ülkemizin Zenginliği Olduğu İçin Önemlidir	66	16.29
Kültür, Devletimizin Varlığı İçin Önemlidir	55	13.58
Kültür, Ahlakımız Olduğu İçin Önemlidir	34	8.39

Tablo 4.1.28'de Türk kültürünün korunması ve önemine ilişkin olarak kompozisyon çalışmalarından elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Tablo 4.1.28. incelendiğinde, 7. sınıf öğrencilerinin kültürün önemi ve korunmasına ilişkin olarak altı farklı kategori oluşturdukları görülmüştür.

6. sınıf öğrencilerinden farklı olarak, 7. sınıf öğrencileri Türk kültürünün önemi ve korunmasına ilişkin olarak en önemli ögenin yaşam tarzı olduğunu ifade etmişlerdir. Öğrencilerin (N=178) %43,95'i bu görüşü paylaşmaktadır. Öğrencilerin ifadelerine göre kültür, toplumu yansıtan bir ayna görevi görmektedir. Kültür günlük uğraşlarımız ve davranışlarımızdan oluşmaktadır. Bir toplumun yaşam biçimi ise toplumun kurallarına ve şartlarına göre oluşmaktadır. Bu şartları oluşturan ise toplumun kendisidir. Bu sebeple kültürel anlamdaki değişim ya da bozulma toplumun kurallarını etkileyecektir. Bu sebeple kültür korunması ve geliştirilmesi gereken bir unsurdur. Öğrencilerin bu konudaki ifadelerine birkaç örnek verecek olursak;

Ö1:Kültür toplumları birbirinden ayıran toplumların geçmişten günümüze kadar getirdiği gelenekler, göreneklerdir. Her toplumun kültürü birbirinden farklıdır. Yani kültür toplumdan topluma farklılık gösterir. Kültürsüz toplumlar geçmişini unutmuş demektir. Şüphesiz Türk kültürü hala birçok yerde süreklilik göstermiştir. Hala günümüzde kültürel faaliyetler yapılmaktadır. Buna örnek olarak; düğünler, asker uğurlamaları, cirit, güreş, nevrüz ve bayramlar.

Ö2: Kültür demek bir devletin geleneklerini adetlerini ortaya koyan nedenlerdir. Kültür bir insanın ev içi ve toplumdaki davranışlarıyla hangi kültüre ait olduğunu gösterir. Bunlara sahip çıkılmazsa kültür de devlet de olmaz.

Kültürün önemi ve korunmasına ilişkin bir diğer kategori ise kültürün millet olma sürecindeki etkisidir. Öğrencilerin (N=140) % 34,56'sı bu görüşü paylaşmaktadır. Öğrencilerin ifadelerine göre kültür; millet olma sürecinde toplumsal bütünlüğü, sevgiyi, saygıyı, yardımlaşmayı ve dış güçlere karşı birlik olmayı sağlayan temel unsurdur. Kültürün zarar görmesi toplumsal anlamda bir dağılmaya neden olacaktır. Toplumun kendine ait değerleri bir bütün olarak yaşaması ve davranışlarını şekillendirmesi millet olma açısından çok önemlidir. Öğrencilerin bu düşüncelerini dile getirdikleri bazı ifadeler şunlardır;

Ö1:Kültürümüz bizim için çok önemlidir. Çünkü kültür milleti oluşturan temel faktördür. Bu yüzden kültür milletimiz için çok önemlidir. Türk milletinin kültürü çok köklü ve zengindir. Bu yüzden diğer devletler bizim kültürümüzü kıskanmıştır. Kültürün faydalarından biri de milletlerin özelliklerini belirtmesidir. Kültürler milletleri de bu sayede oluştururlar.

Ö2:Kültür bir milletin en önemli varlığıdır. Milleti millet yapan da aslında kültürdür. Bir millette kültür adına hiçbir şey kalmamışsa o milletten de hiçbir şey beklenmez. Bizlere bu T.C emanet eden atalarımız kültürlerimiz de sahip çıkmayı emretmiştir. Kültür milletin maddi manevi herkese altın armağanıdır. Bu armağana sahip çıkmazsak bu millet yok olur.

Kültürün önemi ve korumasına ilişkin bir diğer başlık ise kültürün bize bırakılan bir miras olmasıdır. Öğrencilerin (117) % 28,88'i bu mirasın önemine değinmiştir. Bu görüşe katılan öğrenciler kültürü, atalarımızdan kalan miras olduğu için önemli

bulmaktadır. Genel olarak somut kültürel miras öğelerine daha fazla örnekler veren öğrenciler, bu mirasın bize geçmişimizi hatırlattığını dile getirmişlerdir. Konuyla ilgili bazı öğrenci ifadeleri şu şekildedir;

Ö1: *Kültür bir milletin gelenek görenek, dil, din, yemek, giyim tarzı gibi özelliklerini gösteren etmenlerdir. Kültür millet için çok önemlidir. Çünkü kültürünü bilmeyen nereden geldiğini kısacası kendini bilmez. Kültür millet kuruluktan beri halka bırakılan en büyük mirastır. Devletler bile birbirlerini yıkmak için önce kültür yıkılmalıdır ki, sonra millet bölünsün demiştir.*

Ö2: *Kültür atalarımızdan kalmıştır. Geleneklerimiz, bayramlarımız, tarihi eserlerimiz, sanatlarımız, el sanatlarımız. Kültürümüze sahip çıkmalıyız çünkü kültür atalarımızdan kalmıştır.*

Öğrencilerin (N=66) % 16,29'u kültürün önemi ve korunmasına ilişkin diğer bir kategoriye ise zenginlik olarak ifade etmişlerdir. Kültürel birikimin ülkemiz için bir zenginlik göstergesi olduğunu ifade eden öğrenciler, özellikle dünya kültürleri içerisinde önemli bir yere sahip olmamızı sağlayan kültürümüzün, ekonomik anlamdaki getirileriyle de bizlere fayda sağladığını düşünmektedirler. Aslında öğrencilerin zenginlik kavramıyla açıklamaya çalıştıkları hususun hem maddi hem manevi olduğu görülmektedir. Öğrencilerin bu konudaki ifadelerine birkaç örnek verecek olursak;

Ö1: *Kültürümüzün milletimiz için önemli bir yeri vardır. Kültürümüz milletimizin ilerlemesine katkı sağlar. Kültürümüz yemekleriyle, tarihi yerleriyle, doğal güzellikleriyle başka ülkelerin dikkatini çeker. Bu ülkelerdeki insanlar da bu güzelliklere katkı sağlar.*

Ö2: *Kültürümüz bizim zenginliğimizi ifade eder. Ne kadar eski bir millet olduğumuzu gösterir. Çok uzun zamanların birikimleri sayesinde kültürümüz zengindir. Bugün milyonlarca insan ülkemizi ziyaret ediyor. Bir sürü insan bundan para kazanıyor. Kültürümüze sahip çıkmazsak bunların hiçbiri olmaz.*

Öğrenciler kültürü millet olma sürecindeki önemli bir unsur olarak belirlemişlerdir. Ancak araştırmaya katılan ve görüş belirten öğrencilerin bazıları ise kültürü daha da önemli bir unsur olarak nitelendirmişlerdir. Kültürün önemi ve

korunmasına ilişkin olarak belirlenen bir diğer başlık ise devletin devamlılığı olmuştur. Öğrencilerin (N=55) % 13,58'i devletin bekasının kültür ile sağlanacağını düşünmektedirler. Öğrenciler, devletin bekası, bağımsızlığı ve huzuru için kültürün önemli ve korunması gerektiğini dile getirmişlerdir. Konuyla ilgili bazı öğrenci ifadeleri aşağıda verilmiştir;

Ö1: *Kültürümüz milletimiz için bağımsızlık ve özgürlük duygusu demektir. Buda milletimiz için en önemli duygulardan biridir. Kültürümüzü korumazsak bu duygular da yok olur. Sonra da devletimizin bağımsızlığı yok olur.*

Ö2: *Kültürü bir milletin en önemli unsurudur. Milleti millet yapan, o milletin devletini ayakta tutan şey kültürdür. Kültür olmazsa ne millet olur ne devlet. Bu yüzden kültürümüze sahip çıkmalıyız.*

Öğrencilerin (N=34) % 8,39'unun kültürün önemi ve korunmasına ilişkin olarak düşündüğü son kategori ise ahlâktır. Öğrenciler, kültürün ahlakımızla ilgili bir takım kuralları belirlediğini düşünmektedirler. Kültürün, insanların davranışlarını yönlendirdiği konusunda görüşler belirten öğrenciler, bu kuralların neyin iyi neyin kötü olduğuna karar verdiğini ifade etmişlerdir. Ahlâk kavramının Türk toplumu açısından önemli olduğunu ve bu ahlâki kuralların da kültürün bir parçası olduğunu belirten öğrenciler, kültürü bu açıdan önemli görmektedirler. Öğrencilerin bu konudaki ifadelerine birkaç örnek verecek olursak;

Ö1: *Kültür maddi ve manevi değer anlamına gelir. Biz neyin iyi neyin kötü olduğuna bu değerlerle karar veririz. Mesela bu değerler kaybolursa büyüklere saygıyı, küçüklere sevgiyi unutturuz. Misafirperverliği, doğruluğu ve dürüstlüğü unutturuz. Kültürümüz bizim için çok ama çok önemlidir. Günümüzde herkes unutmuş gibi televizyonlarda hep kötü haberler var. İnsanların ahlaki bozulmuş.*

Ö2: *Kültür insanlar için çok önemlidir. Çünkü kültür insanın nasıl biri olduğunu nasıl bir kişiliğe sahip olduğunu anlatır. Kültürümüz Hz. Muhammed'in (a.s) sünnetlerine uygun olarak ta yapılmıştır. Güzel davranış kültürümüzde ön plandadır.*

4.2. Öğretmen Görüşlerine İlişkin Bulgular

Tablo 4.29.

Kültürel Aktarım Yeterlik Ölçeği Genel Amaçlar Boyutuna Yönelik Öğretmen Görüşleri Bulguları

Genel Hedeflere Yönelik Ölçek Maddeleri	N	X	S.S
1. SBDÖP’ında kültürel aktarım konularıyla ilgili belirtilen kazanımlar kültürel kimliğin oluşumu(kültürleme) açısından yeterli düzeydedir.	27	3,59	,636
2. SBDÖP’ında kültürel aktarım konularıyla ilgili belirtilen kazanımlar, öğrencilerin sosyalleşmesi açısından yeterli düzeydedir.	27	3,33	,877
3. SBDÖP’ında kültürel aktarım konularıyla ilgili belirtilen kazanımlar, öğrencilerin kültürel açıdan ahlaki gelişimini geliştirmek için yeteli düzeydedir.	27	3,07	,874
4. SBDÖP’ında kültürel aktarım konularıyla ilgili belirtilen kazanımlar, Türk milli kültürünün öğretilmesi açısından yeterli düzeydedir.	27	3,30	,953
5. SBDÖP’ında kültürel aktarım konularıyla ilgili belirtilen kazanımlar, öğrencilere kendi kültürlerini tanıtıcı ve açıklayıcı düzeyde yorum gücü kazandırmaktadır.	27	3,22	,892
6. SBDÖP’ında kültürel aktarım konularıyla ilgili belirtilen kazanımlar, kalıcı ve korunan kültür anlayışına göre hazırlanmıştır. (Geliştirilen ve korunan kültür anlayışına oranla)	27	3,33	,784
7. SBÖP’ında kültürel aktarım konularıyla ilgili belirtilen kazanımlar, milli bilincin oluşmasını sağlayacak düzeydedir.	27	3,37	,792
8. SBÖP’ında kültürel aktarım konularıyla ilgili belirtilen kazanımlar, kültür ile insan arasındaki ilişkiyi öğretme açısından yeterli düzeydedir.	27	3,33	,679
9. SBDÖP kültürün öğretilmesinin yanı sıra kültürün üretilmesi noktasında da yeterli düzeydedir.	27	2,85	,818
10. SBDÖP’ında kültürel aktarım konularıyla ilgili belirtilen kazanımlar, kültürümüzün özgünlüğünü ve zenginliğini anlatmak açısından yeterli düzeydedir.	27	3,30	,775

SBDÖP'nin, kültürel aktarım konularının öğretimi noktasındaki yeterlik düzeyine ilişkin öğretmen görüşleri, Tablo 4.29'da verilmiştir. Çalışmaya katılan Sosyal Bilgiler Dersi öğretmenleri, kültürel aktarım konularının öğretimiyle hedeflenen genel amaçların kısmen gerçekleştiği yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenler, SBDÖP'nin, kültürel kimliğin oluşturulması sürecinde başarılı olduğunu düşünmektedirler. Ancak, öğretmenler öğretim programının; öğrencinin sosyalleşmesi, ahlâki gelişim süreci, milli kültürün öğretilmesi, kendi kültürünü ifade edebilme becerisi, milli bilincin sağlanması, kültürün geliştirilmesi, üretilmesi ve özgünlüğünün öğretilmesi noktalarında kısmen yeterli olduğu görüşünde birleşmişlerdir.

Tablo 4.30.

Kültürel Aktarım Yeterlik Ölçeği Özel Hedefler Boyutuna Yönelik Öğretmen Görüşleri Bulguları

Özel Hedeflere Yönelik Ölçek Maddeleri	N	X	S.S
1.SBDÖP'ında kültürel aktarım konularıyla ilgili belirtilen kazanımlar, Türk kültürünün manevi kültür unsurlarını öğretme açısından yeterli düzeydedir.	27	3,19	,921
2. SBDÖP'ında kültürel aktarım konularıyla ilgili belirtilen kazanımlar Türk kültürünün maddi kültür unsurlarını öğretme açısından yeterli düzeydedir.	27	3,56	,751
3. SBDÖP'ında kültürel aktarım konularıyla ilgili belirtilen kazanımlar, kültürel mirasın korunması amacıyla gerekli bilinç ve duyarlılığı sağlayacak düzeydedir.	27	3,15	,770
4. SBDÖP'ında kültürel aktarım konularına yönelik kazanımlar, Türk kültürünün tarihsel gelişim sürecini öğretecek düzeydedir.	27	3,41	,694
5. SBDÖP'ında kültürel aktarım konularıyla ilgili belirtilen kazanımlar, kültürün zaman ve mekânla olan ilişkisini öğretecek düzeydedir.	27	3,26	,764

Tablo 4.30. (Devamı)

6. SBDÖP’ında kültürel aktarım konularıyla ilgili belirtilen kazanımlar, kültürel değişimi başarılı bir şekilde yansıtabilmektedir.	27	3,26	,903
7. SBDÖP’nda kültürel aktarım konusuyla ilgili belirtilen kazanımlar, Türk kültürünü oluşturan öğelerin öğretilmesi açısından yeterli düzeydedir.	27	3,22	,698
8. SBDÖP’ında kültürel aktarım konusuyla ilgili belirtilen kazanımlar, kültürün ekonomik ve sosyal yaşamla olan ilişkisini öğretmek açısından yeterli düzeydedir.	27	3,56	,577
9. SBDÖP Anadolu coğrafyasında yaşamış olan kültür ve uygarlıklarla ilgili kazanımlara yeterli düzeyde yer vermektedir.	27	3,74	,712
10. SBDÖP’ında kültürel aktarım konularıyla ilgili belirtilen kazanımlar, İslamiyet’in Türk kültürü üzerine etkilerini öğretme açısından yeterli düzeydedir.	27	3,37	,884
11. SBDÖP’ında kültürel aktarım konularıyla ilgili belirtilen kazanımlar, ilk Türk devletlerinin Türk kültürünün oluşumundaki önemini öğretmek açısından yeterli düzeydedir.	27	3,44	,892
12. SBDÖP’ında kültürel aktarım konularıyla ilgili belirtilen kazanımlar, kültürümüzde kadının yeri ve önemini öğretmek açısından yeterli düzeydedir.	27	3,11	,892
13. SBDÖP’ında kültürel aktarım konularıyla ilgili belirtilen kazanımlar, sanat ve estetik kavramlarının kültürle olan ilişkisini öğretmek açısından yeterli düzeydedir.	27	3,30	,912
14. SBDÖP’ında kültürel aktarım konularıyla ilgili belirtilen kazanımlar, Türk kültürünün dünya üzerindeki yayılışını öğretmek açısından yeterli düzeydedir.	27	3,37	,742
15. SBDÖP Türk kültürünün gelişmesinde rol oynayan önemli kişilerin tanınmasına yönelik kazanımlara yeterli ölçüde yer vermektedir.	27	3,11	,698

Tablo 4.30. (Devamı)

16. SBDÖP’ında kültürel aktarım konularıyla ilgili belirtilen kazanımlar, Türk ordusunun Türk kültüründeki yerini ve önemini öğretmek açısından yeterli düzeydedir.	27	3,52	,849
17. SBDÖP’ında kültürel aktarım konularıyla ilgili belirtilen kazanımlar, misafirperverlik ve hoşgörü değerlerinin Türk kültüründeki yerini anlatacak düzeydedir.	27	3,30	,953
18. SBDÖP’ında kültürel aktarım konularıyla ilgili belirtilen kazanımlar, ülkedeki yöresel kültürel farklılıkların doğal olduğunun benimsenmesi bakımından yeterli düzeydedir.	27	3,56	,934

SBDÖP’nın, kültürel aktarım konularının öğretimi noktasındaki yeterlik düzeyine ilişkin öğretmen görüşleri, Tablo 4.30’da verilmiştir. Sosyal Bilgiler Dersi öğretmenleri, SBDÖP’nın maddi kültürel unsurların öğretilmesi, Türk kültürünün tarihsel gelişim süreci, kültürün ekonomik ve sosyal yaşamla olan ilişkisi, Anadolu’da kurulmuş uygarlıklar ve kültürleri, ilk Türk devletlerinin Türk kültürüne katkıları, ordunun Türk kültüründeki yeri ve önemini ve kültürel farklılıklarının öğretilmesi konusunda yeterli olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir. Bunun yanında, manevi kültürel unsurların öğretilmesi, kültürel mirasa duyarlık, Türk kültüründe kadının önemi, İslamiyet’in Türk kültürüne katkıları, kültürün zaman ve değişimle olan ilişkisi, saygı, sevgi ve hoşgörünün Türk kültüründeki yeri, Türk kültüründeki önemli kişilerin tanıtılması konularında SBDÖP’nın kısmen yeterli olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir.

Sosyal bilgiler dersi öğretmenlerinin, programın kültürel aktarım konusundaki yeterlik düzeyine ilişkin ifadelerinin öğrencilerin başarı testlerinden ve kompozisyon çalışmalarından elde edilen bulgularla örtüştüğü görülmüştür.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın alt problemleri doğrultusunda uygulanan ölçek ve testlerden elde edilen bulgular ışığında ulaşılan sonuçlar, tartışma ve bu sonuçlar doğrultusunda önerilere yer verilmiştir.

5.1. Altıncı Sınıf Öğrencilerine Uygulanan Başarı Testlerinden ve Kompozisyon Çalışmalarından Elde Edilen Sonuçlar

5.1.1. Altıncı Sınıf Öğrencilerine Uygulanan Başarı Testlerinden Elde Edilen Sonuçlar

1. Altıncı sınıf öğrencilerine uygulanan başarı testinden elde edilen bulgular incelendiğinde, kültürel aktarım konularının öğretimi amacıyla SBDÖP’nda yer alan çeşitli kazanımların, Milli Eğitim not verme ve değerlendirme sistemi dikkate alındığında başarı düzeylerinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin kazanımlara ilişkin başarıları incelendiğinde, altıncı sınıf SBDÖP’nın kültürel aktarım sürecinde özellikle, İslamiyet’in doğuşu ve Türk kültürü üzerine etkileri ile Türkiye Cumhuriyeti’nin Bağımsız Türk Cumhuriyetleriyle olan sosyal-kültürel ilişkiler konularının öğretimi açısından yeterli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Tarihi süreç içerisinde kurulan Türk Devletlerinin ve kabul edilen İslam dininin Türk kültürü üzerine etkileri değerlendirildiğinde, programdaki konuların Türk kültürünün dayandığı temel unsurlar içerisinde olduğu söylenebilir. Bu nedenle bu konuların öğrenilmesi Türk kültürünün aktarımı açısından bütünlüğü sağlayacak olan etkenler arasındadır. Bu sebeple, Türk kültürünün milliliğe ve inanca bağlı olan özgünlüğünü öğretmek bu konuların iyi öğrenilmesine bağlıdır.

Nitekim SBDÖP’nın kültürel aktarımla amaçladığı yeterlikler incelendiğinde millilik ve inanç kavramlarına büyük önem verildiği görülmektedir (MEB, 2005). Ayrıca Türk Cumhuriyetleriyle olan sosyal-kültürel ilişkilerin genç nesillere öğretilmesi Türk Birliğinin önemi ve Türk kültürünün yayıldığı coğrafyanın bilinmesi açısından

büyük önem arz etmektedir. Bu hedefler doğrultusunda toplumun göstereceği liyâkat Türk Cumhuriyetleriyle var olan kültürel bütünleşmeye bağlıdır. Bu sebeple bu konuların genç nesillere öğretilmesi tek başına yeterli olmamakla birlikte duyuşsal açıdan bir farkındalığın yaratılmasına ilişkin çalışmalar sosyal bilgiler dersi kapsamında daha detaylı bir şekilde planlanmalıdır.

Bu kazanımların gerçekleşme düzeylerinin düşük olmasında tabi ki farklı unsurlar rol oynayabilir. Bu unsurlar içerisinde; öğrenci performansı, öğretmen performansı, fiziksel koşullar, motivasyon, sosyal çevre, aile ve eğitim programlarının tasarlanması yer almaktadır (Jersild, 1981). Başarı düzeyinin düşük olmasını program açısından değerlendirecek olursak ifade edilen kazanımlara yönelik içerik, öğretim-yöntem teknikleri ve değerlendirme başlıklarının işlevsel olmayışı bu kazanımların gerçekleşme düzeylerinin düşük olmasının nedeni olabilir. Nitekim program öğelerinin herhangi birindeki sorun programın başarısını olumsuz etkileyecektir.

2. Kültürel aktarım konularının öğretimi amacıyla SBDÖP’nda yer alan bazı kazanımların ise, Milli Eğitim not verme ve değerlendirme sistemi dikkate alındığında orta düzeyde bir başarıya sahip olduğu görülmüştür.

Altıncı sınıf öğrencilerinin kültürel aktarım konularının öğretimi noktasında orta düzeyde başarılı oldukları kazanımlar bulgular kısmında verilmişti. Kazanımlara yönelik öğrenci başarıları incelendiğinde; öğrencilerin yine İslamiyet’in Türk kültürü üzerine etkileri ve Orta Asya Türk Kültürüne ilişkin konuların öğretiminde kısmen başarılı oldukları görülmektedir. Altıncı sınıf SBDÖP’nda bu konulara yoğun bir şekilde yer verilmesine rağmen konularla ilgili öğrenci başarısının yeterli olmadığı görülmektedir. Bu sonuç, öğretmenlerin konuların öğretimi sürecindeki yetersizliğinden kaynaklanıyor olabilir. Ancak öğretmenler bu konudaki başarı seviyesinin düşüklüğünü programın eksikliklerine bağlamışlardır. Bu konuyla ilgili tartışma sonraki bölümlerde daha detaylı verilecektir.

Bunlara ek olarak, öğrencilerin öğrenme sürecinde orta düzeyde başarılı olduğu bir diğer konu ise Türk kültüründe kadının yeri ve önemi konusudur. Özellikle günümüzde kadının sosyal hayattaki yeri ve önemine ilişkin ciddi sorunlar yaşandığını görmekteyiz. Bu durum tarihsel süreç içerisinde tam tersi bir şekilde yaşanmışken

günümüzde bu konularda sorunlar yaşanması düşündürücüdür. Çünkü İslamiyet'ten önceki ve sonraki dönemlere ilişkin olarak Türk toplumunda kadının toplumsal hayatta önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. Günümüzde bu değer genç nesillere öğretilmesi noktasında yaşanan sorunların ciddiye alınması gerekmektedir. Bu sebeple 6. sınıf SBDÖP'nda, Türk kültüründe kadının önemine ilişkin konuların, özellikle tarihi süreçten ve günümüz dünyasından karşılaştırmalı örneklerle verilmesi faydalı olabilir.

Kültürel aktarım açısından orta düzeyde başarıya sahip diğer bir konu ise kültürün toplumlar arasındaki etkileşime olan etkisi ve sonuçlarıdır. Bu konu dünya üzerindeki kültürel farklılıkları tanıma, kendi kültürünü tanıtmaya ve geliştirme açılarından önem arz etmektedir. Çünkü kültürün gelişimi salt korumacı bir anlayışla mümkün olmamaktadır. Gelişen ve üreten bir kültür anlayışına sahip olmanın yollarından birisi de farklılıklarla iç içe olabilmektir (MEB, 2005). Bu bağlamda uluslararası kültürel faaliyetlerin öğretimi amacıyla SBDÖP'nda daha fazla kazanıma ve etkinliğe yer verilmesi konuyla ilgili eksiklikleri giderilebilir.

Ayrıca kültürel aktarım açısından orta düzeyde başarıya sahip bu kazanımların farklı etkinliklerle zenginleştirilmesi faydalı olabilir. Bu etkinlikler planlanırken özellikle eğitim ilkelerinin (basitten karmaşığa, yakından uzağa vb.) de dikkate alınması SBDÖP'nın kültürel aktarım konularının öğretimi noktasındaki yeterliğine fayda sağlayabilir (Senemoğlu, 2011). Bu bölümden elde edilen sonuçlar Uçar (2009) tarafından yapılan çalışmanın sonuçlarıyla da örtüşmektedir.

3. Bununla birlikte programda yer alan ve başarılı düzeyde görevini yerine getiren kazanımlar incelendiğinde; kültürel aktarım açısından; kutlama ve törenlerin kültürel özellikleri, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin tarihsel süreç içerisindeki gelişimi ve Türk kültürüne katkıları, Orta Asya Türk kültürünün oluşumunda coğrafyanın etkisi gibi konularda öğrencilerin başarılı oldukları sonucuna ulaşılmıştır. İfade edilen kazanımların daha çok somut öğrenmeleri içermesi ve günümüzle ilişkilendirilmesi öğrenci başarısını ve dolayısıyla SBDÖP'nın başarısını arttırmış olabilir. Yukarıda ifade edilen bu konuların günlük yaşamda sürekli konuşulan ve tartışılan konular olması öğrencilerin başarısında etkili olabilir.

Altıncı sınıf öğrencilerinin kültürel aktarım konularının öğretimi açısından kazanım düzeyindeki başarılarını genel olarak değerlendirdiğimizde SBDÖP'nin kültürel aktarım konularının öğretimi noktasında kısmen başarılı olduğunu söyleyebiliriz. Özellikle İslamiyet'in Türk kültürüne katkıları, Orta Asya Türk Kültürü ve Bağımsız Türk Cumhuriyetleriyle olan kültürel ilişkiler konularında 6. sınıf SBDÖP'nin gözden geçirilmesi gerebilir.

5.1.2. Altıncı Sınıf Öğrencilerine Uygulanan Kompozisyon Çalışmalarına İlişkin Sonuçlar

Altıncı sınıf öğrencilerinin kompozisyon çalışmalarına ilişkin veriler ise SBDÖP'nin kültürel aktarımla hedeflediği genel amaçlar çerçevesinde incelenmiştir. Kültürel öğelerin tanınması, kültürün tanıtılması ve kültürün önemi olmak üzere üç ana başlık altında incelenen kompozisyonlardan elde edilen veriler ışığında aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

1. Altıncı sınıf öğrencilerinin, kültürel öğelerin tanınmasıyla ilgili kullandıkları ifadeler incelendiğinde, öğrencilerin önemli bir bölümünün Türk kültürünü oluşturan öğeleri örneklendirebildikleri görülmüştür. Ancak öğrencilerin çoğunlukla maddi kültür öğelerini bildikleri, manevi kültür öğeleriyle ilgili olarak daha az bilgi sahibi oldukları sonucuna ulaşılmıştır (Tablo 4.14.). Öğrencilerin özellikle Türk Mutfağı, Tarihi Yerler ve Mekânlar, Doğal Güzellikler, Geleneksel Sanatlar ve El Sanatları, Giyim Kuşam, Milli Oyunlar (Ata Sporları) gibi somut kültür öğelerini bildikleri görülmektedir. Ancak Misafirperverlik, Gelenek, Örf ve Adetler, Tarih, Dil gibi soyut kültürel unsurları ise daha az bildikleri görülmektedir. Öğrencilerin kültürel unsurları tanıma düzeylerine bağlı olarak altıncı sınıf SBDÖP'nin soyut kültür mirasının öğretilmesi konusunda sorunlar yaşadığını söylenebilir.

Buna ek olarak öğrencilerin kültür konusunda daha çok halk kültürünü dikkate aldıkları ve günlük yaşantılarından örnekler verdikleri görülmüştür. Özellikle yakın çevrelerindeki kültürel unsurları açıklamaya çalışan öğrenciler, günlük yaşamlarındaki davranışlarını kültürle ilişkilendirmişlerdir. Özellikle annelerinin yaptığı yemekleri, yakın çevrelerinde yer alan tarihi ve doğal kültürel miras örneklerini, kendi yaşadıkları bölgenin kültürel öğeleri örneklendirdikleri görülmüştür. Bu durum yaşanan

coğrafyanın öğrenme üzerindeki etkisine çok güzel bir örnek teşkil etmektedir. Bu sebeple altıncı Sınıf SBDÖP içerisinde yer alan Türk Kültürü'ne ait maddi ve manevi kültür öğelerinin öğretim sürecinde bu durumdan faydalanılabilir.

2. Kültürün tanıtılmasına ilişkin öğrenci ifadelerinden çıkarılan veriler ışığında şu kategorilere ulaşılmıştır (Tablo 4.15). Geziler, Günlük Yaşantının Anlatılması ve Katılım, Tanıtıcı Kitap, Broşür, Afiş Hazırlamak ve Hediye Vermek, Tarihin Anlatılması, Türkçe Öğretmek, Her Şehrin Farklı Olduğunu Anlatmak.

Kültürel öge sınıflamasında maddi kültürel öğelere yoğun bir şekilde değinen öğrenciler, Türk Kültürü'nün tanıtılmasına yönelik etkinlik örneği olarak gezilerin, tanıtıcı kitap, broşür, afiş ve hediyelerin faydalı olabileceğini düşünmektedirler. Bunun yanı sıra Türk kültürünün tarihsel bir miras olduğunu düşünen öğrenciler, Türk tarihinin anlatılmasını ve bu süreçte rol oynayan Türk büyüklerinin örnek gösterilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Kültürün günlük yaşamın bir aynası olduğunu düşünen öğrenciler sosyalleşmenin kültürü öğretmenin en iyi yolu olduğunu belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan öğrencilerden çok az bir kısmı Türkçe öğretmenin kültürü tanıtabilmenin önemli yollarından biri olduğunu düşünmektedir. Tüm bunların yanı sıra öğrenciler, Türk kültürünü öğrenebilmenin farklı kültürel zenginlikleri bilmek anlamına geldiğini düşünmektedirler. Bu sonuç, kültürel farklılıkların öğrenciler tarafından bir zenginlik unsuru olarak algılandığının da göstergesidir.

3. Kültürün önemi ve korunması genel amacına ilişkin olarak öğrencilerin önemli bir kısmının bu farkındalığa sahip olduğu görülmüştür (Tablo 4.16). Kültürün neden önemli olduğuna ilişkin ifadelerde öğrencilerin kültürü; millet yapma özelliği, yaşam tarzını yansıttığı, miras niteliği taşıdığı, devletin devamlılığını sağladığı, ülkenin zenginliği olduğu ve ahlakın var olmasını sağladığı için önemli buldukları tespit edilmiştir.

Bu sonuçlar ise 6. sınıf SBDÖP'nin kültürel kimlik oluşturma açısından başarılı olduğunu göstermektedir. Ulaşılan bu sonuçlar SBDÖP'nde yer verilen kültürel kimlik kazandırma, kültürleme, sosyalleştirme ve kültürel mirasa duyarlık kazandırma genel amaçlarıyla da paralellik gösterdiği tespit edilmiştir (MEB, 2005).

Altıncı sınıf öğrencilerinin kompozisyon çalışmalarından elde edilen sonuçları genel olarak değerlendirecek olursak, araştırmaya katılan öğrencilerin önemli bir bölümünün, Türk kültürünü oluşturan öğeleri tanıma, tanıtma ve Türk kültürünün önemine ilişkin öğrenmeleri gerçekleştirdikleri sonucuna varılmıştır. Ancak araştırmaya katılan öğrencilerin yine önemli bir bölümünün ise Türk kültürünü betimsel olarak ifade edebilme becerilerinin zayıf olduğu, manevi kültür öğeleriyle ilgili görüş belirtme noktasında sorunlar yaşadıkları görülmüştür. SBDÖP'nin kültürel anlamda toplumun bilgi birikimini genç kuşaklara bütünleştirilmiş bir şekilde aktarması gerekmektedir. Bu bağlamda, SBDÖP'nin kültürel aktarım konularının öğretimi sürecinde yaşadığı sorunların giderilmesi önemli bir husustur(Safran, 2008; Sözer, 2008). Araştırmanın bu bölümünde elde edilen sonuçların Ünlü (2012), Yıldız (2002) ve Serkaya'nın (2010) çalışmalarından elde edilen sonuçlarla uyumlu olduğu görülmüştür.

5.2. Yedinci Sınıf Öğrencilerine Uygulanan Başarı Testlerinden ve Kompozisyon Çalışmalarından Elde Edilen Sonuçlar

5.2.1. Yedinci Sınıf Öğrencilerine Uygulanan Başarı Testlerinden Elde Edilen Sonuçlar

1. Yedinci sınıf öğrencilerine uygulanan başarı testinden elde edilen bulgular incelendiğinde, kültürel aktarım konularının öğretimi amacıyla yedinci sınıf SBDÖP'nda yer alan aşağıdaki kazanımların, milli eğitim not verme ve değerlendirme sistemi dikkate alındığında başarı düzeylerinin düşük olduğu görülmüştür.

Selçuklu Devleti, Anadolu'nun Türkleşmesi ve Türk kültürünün Anadolu topraklarındaki gelişim süreci açısından son derece önemlidir. Türk kültürünün Anadolu'daki tarihsel gelişim süreci hakkında doğru fikir yürütebilmek ve günümüz Türk kültür mirasının şekillenmesi hakkında bilgi sahibi olmak amacıyla bu kazanım önem arz etmektedir. Kazanıma yönelik öğrenci başarısı da dikkate alındığında yedinci sınıf SBDÖP'nin bu konudaki içerik, öğretim yöntem-teknikleri ve değerlendirme başlıklarının yani eğitim programı öğelerinin revize edilmesi gerekebilir.

2. Kültürel aktarım konularının öğretimi amacıyla yedinci sınıf SBDÖP’nda yer alan çeşitli kazanımların ise milli eğitim not verme ve değerlendirme sistemi dikkate alındığında orta düzeyde bir başarıya sahip olduğu görülmüştür.

Yedinci sınıf SBDÖP’nda yer alan kültürel aktarıma yönelik kazanımların programın hedefleri doğrultusunda istenilen düzeyde bir başarıya sahip olmadığı sonucuna varılmıştır. Bu bağlamda öğrencilerin, Türk kültürünün gelişimi ve geniş bir coğrafyaya yayılması ile ilgili olarak Osmanlı Devleti’nin siyasi, sosyal ve ekonomik faaliyetlerini bilmek konusunda kısmen yetersiz olduğu söylenebilir. Bunlara ek olarak Osmanlı Devleti döneminde Avrupa ile gerçekleştirilen sosyal, siyasi ve ekonomik ilişkilerin Türk kültürü üzerindeki etkilerinin kültürel etkileşim açısından incelenmesi önemli bir konudur. Türk kültürünün Avrupa ile olan ilişkiler kapsamında bir değişim göstermesinin olumlu ve olumsuz yönlerini tahlil edebilmek Türk kültürünün özgünlüğünü ve devamlılığını korumak noktasında son derece önemlidir. Ayrıca günümüzde Türk kültürünün en önemli unsurlarından olan kültürel hoşgörü ve misafirperverlik düşüncesinin tüm Türk Devletlerinde var olduğu ve en güzel örneklerinin Osmanlı Devletinde görüldüğü konularında da öğrencilerin eksik bilgiye sahip oldukları görülmüştür. Günümüzde Türk kültürünün kimliği niteliğinde olan bu kavramların köklü bir tarihsel geçmişi olduğunun bilinmesi Türk kültürünün tarihsel gelişim süreci açısından önemlidir. Bu sebeple yedinci sınıf SBDÖP içerisinde yer alan bu konuların öğretimi noktasında planlanan etkinliklerin zenginleştirilmesi faydalı olabilir. Bu bölümden elde edilen sonuçlar Uçar (2009) tarafından yapılan çalışmanın sonuçlarıyla örtüşmektedir.

3. Sosyal Bilgiler Dersi yedinci sınıf öğretim programında yer alan kültürel aktarım sağlamaya dönük bazı kazanımların ise gerçekleşme düzeyleri başarılı bulunmuştur.

Öğrencilerin, Türk kültürüne ait unsurları öğrenmeyle ilgili kazanımlarda başarılı oldukları görülmüştür. Öğrenciler, seyahatnamelerden ve günümüzdeki şehirlerin farklı kültürel özelliklerinden hareketle kültürel unsurları ifade edebilmişlerdir. Kültürel aktarım sağlamaya dönük bu kazanımların etkinlikler ve görsellerle zenginleştirilmesi öğrenmelerin daha anlamlı ve kalıcı hale gelmesini sağlayabilir.

Yedinci sınıf öğrencilerinin, kültürel aktarım konularının öğretimi açısından kazanım düzeyindeki başarılarını genel olarak değerlendirdiğimizde kısmi bir başarıdan bahsedebiliriz. Öğrencilerin özellikle Selçuklu ve Osmanlı tarihiyle ilişkilendirilerek verilen kültürel aktarım konularına yönelik başarılarının düşük olduğu görülmüştür. Araştırma sürecinde ayrıntılı olarak inceleme fırsatı bulduğumuz SBDÖP'nin, kültürel aktarımdan daha ziyade, tarihi konuların anlatılması şeklinde bir yaklaşıma sahip olduğunu söyleyebiliriz. Öğrencilerin kültürel aktarım konularını öğrenmedeki kısmi başarısızlığını da bu yaklaşımla açıklayabiliriz. Bu iddiamızı destekler nitelikte olan bir sonucu da şu şekilde aktarabiliriz. Öğrencilerin, kültürel aktarım konularıyla ilgili günümüzle ilişkilendirilen kazanımlarda daha başarılı olmaları aşırı tarihsel bilgiye dayalı konuları öğrenmekte zorluk çektiklerinin bir kanıtı olabilir (MEB, 2005). Bu sonuçlardan hareketle kültürel aktarım konularının öğretimiyle ilgili SBDÖP'nda yer alan öğrenme unsurlarının güncel konularla ilişkilendirilerek verilmesi öğrenmelerin niteliği açısından fayda sağlayabilir.

5.2.2. Yedinci Sınıf Öğrencilerine Uygulanan Kompozisyon Çalışmalarından Elde Edilen Sonuçlar

1. Yedinci sınıf öğrencilerinin kompozisyon çalışmaları da yine kültürel öğelerin tanınması, kültürün tanıtılması ve kültürün önemi başlıkları altında analiz edilmiştir.

Yedinci sınıf öğrencilerinin, kültürel öğelerin tanınmasıyla ilgili kullandıkları ifadeler incelendiğinde, öğrencilerin önemli bir kısmının Türk Kültürü'nü oluşturan öğeleri bildikleri sonucuna ulaşılmıştır (Tablo 4.26.). Öğrenciler kültürel öğe olarak; Türk Mutfağı, Tarihi Eserler ve Mimari, Örf, Adetler ve Gelenekler, Doğal Güzellikler ve Turistik Alanlar, Misafirperverlik, Folklor ve Halk Oyunları, Bayramlar, Kıyafetler, Üretilen Ürünler, Milli Oyunlar (Ata Sporları), Geleneksel Sanatlar ve El Sanatları, Tarih başlıklarını belirtmişlerdir.

Kültürel öğe olarak belirlenen başlıklar incelendiğinde, öğrencilerin kültürel öğe olarak en çok ifade ettikleri başlıkların yemek, mimari, gelenekler, doğal güzellikler ve misafirperverlik olduğu görülmektedir. Bu bağlamda öğrencilerin daha çok maddi kültür öğelerini bildikleri, soyut kültür öğeleri konusunda ise bir başarısızlığın olduğu görülmektedir. Maddi kültür öğelerine ilişkin örneklendirmelerin, yaşanılan mekandan

veya fiziki ortamdan hareketle verildiği görülmüştür. Bu durum yaşanan coğrafyanın kültür aktarımı sürecinde ne kadar etkili olduğunun da bir göstergesidir. Bu sonuçlar öğrencilerin kültür algılarının yaşadıkları bölgeye bağlı olarak şekillendiği konusunda da ciddi veriler sunmaktadır.

2. Kültürün tanıtılmasına ilişkin öğrenci ifadelerinden çıkarılan veriler ışığında şu kategorilere ulaşılmıştır: Geziler, Günlük Yaşantının Anlatılması, Tanıtıcı Kitap, Broşür, Afiş Hazırlamak ve Hediye Vermek, Tarihin Anlatılması, Türkçe Öğretmek, (Tablo 4.27).

Kültürü, bir miras olarak algılayan öğrencilerin kültürü tanıtmada gezi etkinliklerini tercih ettikleri görülmektedir. Kültürün hayatın kopyası olduğunu düşünen öğrenciler ise günlük yaşantıların kültürü tanıtmada en iyi yolu olduğunu ifade etmişlerdir. Bunların yanı sıra tarihin anlatılması, kitap broşür ve afişlerin hazırlanması ve Türkçe öğretmek başlıkları da kültürü tanıtmada yöntemleri arasında gösterilmiştir. Ayrıca öğrencilerin kültürün neden tanıtılması gerektiği konularında da görüşler belirttiği görülmüştür. Kültürün devamlılık arz etmesi ve gelişmesi açısından tanıtılması gerektiğini belirten öğrenciler kültürün ekonomik açıdan da ülke için bir getirisi olduğunu ifade etmişlerdir. Türk kültürünün gereken önemi ve ilgiyi görmediğini düşünen öğrenciler Türk kültürünün özgünlüğünden bahsederek hem devletin hem toplumun gereken ilgiyi göstermesi konusunda çalışması gerektiğinden bahsetmişlerdir. Öğrencilerin kültürel mirasa duyarlık gösterilmesi konusunda geliştirmiş oldukları bu tutum sevindirici bir sonuçtur. Bu sonuçlar çerçevesinde yedinci sınıf SBDÖP'nin Türk Kültürü'nün tanıtılmasına ilişkin olarak belirlediği yeterliklerin önemli ölçüde gerçekleştiği söylenebilir.

3. Kültürün önemi ve korunmasına ilişkin ifadeler incelendiğinde ise yedinci sınıf öğrencilerinin; yaşam tarzının önemi, millet olabilme bilincini kazandırma, kültürel miras niteliği taşıması, ekonomik açıdan zenginlik getirmesi, bağımsız olabilmenin temeli olması ve ahlaki kuralları belirlemesi açısından kültürü önemli bulmuşlardır (Tablo 4.28).

SBDÖP genel amaçlar açısından değerlendirildiğinde, kültürün önemine ilişkin olarak programın kültürel kimlik oluşturma ve kültürlenme konularında başarılı olduğu

söylenbilir. Nitekim Türk kültürünün özgünlüğünü koruyabilmek toplumsal açıdan kültürel farkındalığın yaratılmasına bağlıdır. Bu farkındalık ise kültürel kimlik oluşturmaya ve kültürlenmeye bağlı olarak şekillenmektedir.

Yedinci sınıf öğrencilerinin kompozisyon çalışmalarına ilişkin genel bir değerlendirme yapacak olursak altıncı sınıflarla benzer sonuçların ortaya çıktığını söyleyebiliriz. Öğrencilerin maddi kültür öğelerini, soyut kültür öğelerine oranla daha iyi bildikleri sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin kendi kültürlerini ifade edebilme becerileri konusunda da sorunlar yaşadıkları görülmüştür. Araştırmanın bu bölümünde elde edilen sonuçların Ünlü (2012), Yıldız (2002) ve Serkaya'nın (2010) çalışmalarından elde edilen sonuçlarla uyumlu olduğu görülmüştür.

5.3. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine Uygulanan Kültürel Aktarım Yeterlik Ölçeğine İlişkin Sonuçlar

Sosyal bilgiler dersi öğretmenlerine uygulanan kültürel aktarım yeterlik ölçeğinden elde edilen bulgular Tablo 4.29. ve Tablo 4.30.'da verilmiştir. SBDÖP'nin kültürel aktarım konularının öğretimi noktasındaki yeterliği öğretmen görüşlerine göre kazanımlar ve genel amaçlar boyutunda incelenmiştir.

1. Sosyal bilgiler dersi öğretmenlerinin ifadelerine göre SBDÖP'nin kültürel aktarım konularının kazanımlar boyutunda kültür öğretiminin kısmen başarılı olduğu sonucuna varılmıştır. Öğretmenler SBDÖP'ni, maddi kültürel unsurların öğretilmesi, Türk kültürünün tarihsel gelişimi, Anadolu'da kurulan ilk uygarlıklar, Türk kültürünün ekonomik ve sosyal yaşamla ilişkisi, ilk Türk devletlerinin Türk kültürüne katkıları, Türk ordusunun Türk kültüründeki yeri ve kültürel farklılıkların öğretilmesi açısından yeterli bulmuşlardır.

Sosyal Bilgiler Öğretmenleri programın kültürel aktarım konularının öğretimi noktasında eksik yönlerinin de olduğunu dile getirmişlerdir. Öğretmenler; soyut kültür unsurlarının öğretilmesi, kültürel mirasın korunması amacıyla gerekli bilinç ve duyarlılığın kazandırılması, Türk kültürüne İslamiyet'in katkıları, Türk kültüründe kadının önemi, Türk tarihindeki önemli kişilerin tanıtılması, kültürün zaman ve mekânla olan ilişkisi, Türk kültürünün dünya üzerindeki yayılışı, sanat ve estetik anlayışı,

kültürel değişim, misafirperverlik ve hoşgörü değerlerinin Türk kültüründeki yeri konularında kısmen yeterli olduğunu ifade etmişlerdir.

Öğretmenlerin kültürel aktarım yeterlik ölçeğine bağlı olarak verdikleri cevaplardan elde edilen bu sonuçların öğrenci başarılarıyla da bir paralellik gösterdiği söylenebilir. Özellikle soyut kültür unsurlarının öğretimi, kültürel değişim süreci, İslamiyet'in Türk kültürüne katkıları konularında öğretmen görüşlerinin öğrenci başarıyla örtüştüğü görülmektedir. Bu sonuç ise SBDÖP kapsamında kültürel aktarım konularının öğretimi amacıyla planlanan bazı konuların güncellenmesi gerektiği ile ilgili ciddi veriler sunmaktadır. Ancak bu konudaki çalışmaların şekillenebilmesi için öğretmenlerin kültür aktarımı konusundaki yeterliklerinin belirlenmesi de gerekebilir. Nitekim kültür aktarımı konusundaki eksikliklerin tamamen programdan kaynaklandığını belirtmek bir hata olabilir.

2. SBDÖP'nin kültürel aktarım konularının genel amaçlar boyutundaki öğretimi ise öğretmenler tarafından kısmen başarılı bulunmuştur. Sosyal bilgiler öğretmenleri SBDÖP'nin kültürel kimlik kazandırma açısından genel olarak görevini yerine getirdiğini belirtmişlerdir.

Ancak öğrencinin sosyalleşmesi, ahlaki gelişim süreci, milli bilinç kazanması, Türk kültürünü ifade edebilme becerisi, Türk kültürünün özgünlüğünün farkına varma ve Türk kültürünün zenginleştirilmesi, kültür ve insan arasındaki ilişki, Türk Milli kültürünün öğretilmesi, gelişen ve üreten kültür anlayışına sahip olma konularında SBDÖP'nin mevcut kazanımlar açısından kısmen başarılı olduğunu belirtmişlerdir.

Genel olarak SBDÖP'nin kültürel aktarım açısından kazanımlar ve genel amaçlar boyutunda kısmi bir yeterliğe sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca öğretmenlere ve öğrencilerin başarı durumlarına ait bulguların birbirini destekler nitelikte olduğu görülmüştür. Özellikle, öğrencilerin Türk kültürünü oluşturan öğeleri öğrenme düzeyleri, Türk kültürünü ifade edebilme becerileri ve kazanımlar boyutundaki başarıları ile öğretmenlerin SBDÖP'nin kültür aktarımı konusundaki başarısına ilişkin görüşlerinin örtüştüğü söylenebilir. Bu durum araştırmadan elde edilen sonuçların geçerliği ve güvenirliliği açısından önemli bir veri sayılabilir. Nitekim öğretmenler kültürel aktarım amacıyla hazırlanan kazanımların kalıcı ve korunan kültür anlayışına

(geliştirilen ve korunan kültür anlayışına oranla) göre hazırlandığını ifade etmişlerdir. Bu durum ise programda kültürel aktarım açısından tarihsel konulara yoğun bir şekilde yer verilmiş olmasını açıklar niteliktedir.

Sonuç olarak, Türk kültürünün öğretimi noktasında SBDÖP'nin kısmi bir başarı sağladığını ancak bu başarının istenilen düzeyde olmadığını söyleyebiliriz. Bu noktada olası iki sorundan bahsedilebilir. Bunlardan birincisi; SBDÖP Türk kültürünün öğretimi açısından içerik ve etkinlikler düzeyinde öğrenci seviyesine uygun düzenlenmemiş olabilir. İkincisi ise sosyal bilgiler öğretmenlerinin kültür aktarımı konusundaki yeterlikleri eksik olabilir. Türk kültürünün öğretilmesinin Türk toplumu (sosyal, siyasal ve ekonomik) açısından önemi de göz önüne alındığında araştırmadan elde edilen sonuçlar ışığında bu konunun farklı açılardan ele alınmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

5.4. Öneriler

1. Araştırmanın sonuçlarına bağlı olarak, kültürel aktarım konularına yönelik kazanımlardan gerçekleşme düzeyi düşük olanlar için içerik, eğitim durumları ve değerlendirme başlıkları altında revizyona gidilmesi kazanımların gerçekleşme düzeylerini arttırabilir. Bu kazanımlara yönelik olarak sözlü ve yerel tarih çalışması etkinliklerinin planlanması faydalı olabilir.

2. Bu araştırma, 6-7. sınıf SBDÖP'nin kültürel aktarım konusundaki yeterliğini öğrenci başarısına ve öğretmen görüşlerine bağlı olarak ortaya koymaya çalışmıştır. Dolayısıyla bu araştırmanın sonuçlarının işlevselliği açısından konunun farklı değişkenlere bağlı olarak incelenmesi faydalı olabilir. Örneğin, öğrenci velilerinin kültür aktarımı konusundaki görüşleri, kültür aktarımı konusunda öğrenci başarısını etkileyen değişkenlerin araştırılması konuyla ilgili literatür zenginliğini arttırabilir.

3. Kültürel aktarım konularının öğretimi noktasına SBDÖP'nde yer alan kazanımların geçmiş ve günümüz açısından eşit bir şekilde yapılandırılması öğrencilerin kültürel anlamda geçmiş ve günümüzü daha iyi analiz etmesine yardımcı olabilir. Çünkü SBDÖP'nde konuların ciddi oranda İlk Türk Devletleri, Selçuklu ve Osmanlı Devletleri ile doldurulduğu ve öğrencilerin genel olarak bu konularda başarılarının

düşük olduğu görülmüştür. Nitekim kültür aktarımı sadece tarih konularının anlatılmasından ibaret değildir.

4. Kültürel aktarıma yönelik etkinliklerin günlük yaşamdan örneklerle işlenmesi öğrenmenin kalıcılığı noktasında fayda sağlayabilir. Özellikle Türk Kültürünü oluşturan öğelerin öğretilmesi konusunda örnek olay incelemesi yöntemi kullanılabilir. Türk kültürünü, Anadolu coğrafyasındaki farklı yerel kültür uygulamalarının bir bütünü olarak düşündüğümüzde örnek olay incelemesini kullanmak konuların öğretimi açısından daha faydalı olabilir.

5. Kültürel aktarım konularının öğretimi noktasında program düzeyinde yapılacak çalışmalar var olan eksikliklerin ve aksaklıkların ortaya çıkarılması yönünde planlanabilir. Örneğin, SBDÖP'nda yer alan konuların, kültür aktarımını sağlama düzeyi, programda yer alan kültür aktarımı konularının öğrenci seviyesine uygunluğu gibi konuların araştırılması, programın kültür aktarımı konusundaki yeterliği açısından faydalı olabilir.

6. İlköğretim düzeyinde seçmeli olarak verilen halk kültürü dersinin Sosyal Bilgiler Dersi ile ilişkilendirilerek veya zorunlu hale getirilerek uygulaması kültürel aktarım açısından daha verimli olabilir. Kültür aktarımının devlet, toplum ve eğitim açısından ne kadar öneme sahip olduğu daha önce ifade etmiştik. Bu sebeple, Türk kültürünün önemli bir kısmını oluşturan halk kültürünün seçmeli bir ders olarak okutulması kültür politikasıyla çelişmektedir.

7. Sosyal bilgiler dersi için ayrılan haftalık ders saati süresinin dersin yoğun içeriğinden dolayı yeterli olmaması, konuların yüzeysel bir şekilde işlenmesine neden olabilir. Bu sebeple sosyal bilgiler dersine ayrılan haftalık ders saati süresinin artırılması konuların daha rahat ve verimli bir şekilde işlenmesine yardımcı olabilir.

KAYNAKÇA

- Ağabegüm, A. (1990). *Kaybolan değerlerimiz*. 2. Milli Kültür Şurası Bildirileri, 1989, Kültür Bakanlığı Araştırma Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- Akarsu, B. (1998). *Dil-kültür bağlantısı*. İstanbul: İnkılâp Yayınları.
- Akdeniz, S. (1988). *Kültür sömürgeciliği*. İstanbul: M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları.
- Anadol, C., ve Abbasova, F. (2002). *Türk kültür ve medeniyeti*. İstanbul: Kültür Sanat Yayınları.
- Armstrong, John A. (1982). *Nations before nationalism*. Chapel Hill, NC: University of North Carolina Press.
- Barker, C. (2000). *Cultural studies: Theory and Practice*. London: Sage.
- Bell, D. (1976). *The cultural contradictions of capitalism*. New York: Basic Books.
- Benedict, R. (1998). *Kültür örüntüleri* (Çev. Mustafa Topal). Ankara. Öteki Yayınevi. (Orijinal Basım Tarihi, 1973).
- Berkes, N. (1978). *Türkiye’de çağdaşlaşma (modernisation in turkey)*. İstanbul: Doğu –Batı Publications.
- Bilgiç, E. (1986). *Milli kültür davamız*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Bilgili, A. S. (2008). Geçmişten günümüze sosyal silimler ve sosyal bilgiler, Ali Sinan Bilgili (Ed.) *Sosyal bilgilerin temelleri* (İçinde s. 2-31). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Binat, T. (1971). *Milli kültür ve ahlak*. İstanbul: Yörük Matbaası.
- Büyüköztürk, Ş. (2009). *Veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, K. E., Akgün, E. Ö., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Celkan, Y. H. (2005). 21. Yüzyıl’da sosyoloji ve eğitim. A.Solak (Ed), *Küreselleşme ve toplum*. Trabzon: Hegem Yayınları.
- Çavuşoğlu, N. (2000). *Cultural identity: a “minority question”?*. *İ.Ü.Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, No:23.
- Çelikkaya, H. (1998). *Fonksiyonel eğitim sosyolojisi*. İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.
- De Ruyter, D. J. and Conroy, J. C. (2002). The formation of identity: the importance of ideals. *Oxford Review of Education*, 28.4, pp. 509–522.

- Deveci, H. (2009). Sosyal bilgiler dersinde kültürden yararlanma: öğretmen adaylarının kültür port folyolarının incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 8, S: 28,(001-019)*.
- DPT (2003), İllerin ve bölgelerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması araştırması. Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü, Ankara: DPT Yayını, Yayın No: 2671.
- Dinçer, M. (2002). *Öğretmenlik mesleğine giriş*. İzmir: Rota Yayınları.
- Doğan, İ. (2008). *Sosyoloji kavramlar ve sorunlar*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Doğan, N. (1994). *Ders kitapları ve sosyalleşme (1876-1918)*. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Doğanay, A. (2007). *Sosyal bilgiler öğretimi*. C. Öztürk (Ed). Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi (içinde s. 31-41). (3.Baskı). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Duman, T. (2007). *Atatürk'ün kültür ve eğitim anlayışı, cumhuriyetin ilk yıllarından günümüze dil, kültür, eğitim*. Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınları.
- Durkheim, E. and Fauconnet, P. T. (1950). *Terbiye ve sosyolojisi*. (Çev. İ. Memduh Seydol, İstanbul: Siren Matbaası.
- Eliot, T.S. (1981). *Kültür üzerine düşünceler* (Çev. S. Kantarcıoğlu,). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Erdentuğ, N. (1982). Kültür evrensel midir?. *Milli Kültür, Cilt 3, Sayı 9*.
- Erdoğan, İ. (1991). *İşletmelerde davranış*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayınları.
- Ergin, M. (1975). *Türkiye'nin bugünkü meseleleri*. Kendi Yayınları, İstanbul.
- Erişti, D. S. ve Belet, D. Ş. (2010) İlköğretim öğrencilerinin yazılı anlatım ve resimlerinde kültür algıları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:9 Sayı:33 (245-264)*.
- Erkal, M. (1984). *Sosyal meselelerimiz ve sosyal değişme*. Ankara: Mayaş Yayınları.
- Eröz, M. (1977). *İktisat sosyolojisine başlangıç*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayınları.
- Fiske, J. (1987). *Television culture*. London: Routledge.
- Fraenkel, J.R. and Wallen, N.E. (1990). How to design and evaluate research in education. McGraw-Hill Publishing Company.

- Friedman, J. (1994). *Cultural identity and global process*. London: Sage Publications.
- Gellner, E. (1983). *Nations and nationalisms*. Oxford: Blackwell.
- Giddens, A. (2000). *Sosyoloji* (Çev., H. Özel ve C. Güzel). Ankara: Ayraç Yayınevi.
- Gökalp, Z. (2006). *Türkçülüğün esasları*. Ankara: Elips Kitapevi.
- Gülensoy, T. (1990). *Milli birlik ve beraberliğimizin sağlanmasında kültür politikamız nasıl olmalıdır?*. 2. Milli Kültür Şurası Bildirileri, 1989, Kültür Bakanlığı Araştırma Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- Güngör, E. (1981). Cumhuriyet devrinde Türkiye'nin kültür politikası. *Milli Eğitim ve Kültür Dergisi, Cilt 2, Sayı 8, s. 3-14*.
- Güngör, E. (1986a) *Dünden bugüne tarih kültür milliyetçilik*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Güngör, E. (1986b) *Kültür değişmesi ve milliyetçilik*. İstanbul: Ötüken Yayınevi.
- Güngör, E. (1995) *Türk kültürü ve milliyetçilik*. İstanbul: Ötüken Yayınevi.
- Gürses, H. (2007). Kültür kavramı üzerine. K. Alver ve Necmettin Doğan (Ed) *Kültür Sosyolojisi* (içinde). Ankara: Hece Yayınları.
- Güvenç, B. (1976). *Sosyal ve kültürel değişme*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Güvenç, B. (1997). *Kültürün abc'si*. İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık.
- Güvenç, B. (2010a). *İnsan ve kültür*. İstanbul: Boyut Yayınları.
- Güvenç, B. (2010b). *Sosyal kültürel değişme*. Ankara: Gündoğan Yayınları.
- Hawiland, A. W., Prins, E.L. H., Walrath, D. and McBride, B. (2008). *Kültürel antropoloji*. (Çev. İ. Deniz Erguvan Sarıoğlu). İstanbul: Kaknüs Yayınları (Orijinal çalışma basım tarihi, 1980).
- Henry, J. (1965). *Culture against man*. New York: Vintage Books.
- Herkovist, M. J. (1964). *Cultural dynamics*. New York: Knopf.
- Hofstede, G. (1984). National cultures and corporate cultures. L. A. Samovar & R. E. Porter (Eds.). *Communication between cultures* (içinde). Belmont, Ca: Wadsworth.

- Hsu, F.L.K. (1979). The cultural problems of the cultural anthropologist. *American Anthropologist*, 81/517-532.
- Huntington, Samuel, P. (1997). *Batı tek'dir ama evrensel değildir, medeniyetler çatışması (derleme)*. Ankara: Vadi Yayınları.
- Jersild, T. A. (1981). *Çocuk psikolojisi*. (Çev: G. Günçe). İstanbul: "S" Yayınları.
- İlhan, A. (1972). *Hangi batı? anılar ve acılar*. İstanbul: Bilgi Yayınevi.
- İlhan, A. (1996). "Kültür soruşturması" *Türkiye kültür ve sanat yillığı*. Ankara: Yazarlar Birliği Yayınları.
- İlhan, A. (1998). *Ulusal kültür savaşı*. Ankara: Bilgi Yayınları.
- İnanç, B.Y. (2004). *Gelişim psikolojisi çocuk ve ergen gelişimi*. Adana: Nobel Kitabevi.
- Jamal, A. and Chapman, M. (2000). Acculturation and inter-ethnic consumer perceptions: can you feel what we feel?. *Journal of Marketing Management*, 16, 365-91.
- Kabaklı, A. (2004). *Kültür emperyalizmi (manevi sömürgecilik)*. İstanbul: Türk Edebiyat Vakfı Yayınları.
- Kafesoğlu, İ. (1970). *Türk milliyetçiliğinin meseleleri*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Kafesoğlu, İ. (1984). *Türk milli kültürü*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Kahraman, B. H. (2004). *Kültür tarihi affetmez "eğitim ve bilimin perişan hali"*. İstanbul: Agora Yayınları.
- Kalafat, Y. (2006). *Kültürel kimlik algılayışına eleştirel bir yaklaşım*. http://turkoloji.cu.edu.tr/HALKBILIM/kalafat_kulturel_kimlik.pdf adresinden 10 Nisan 2010 tarihinde alınmıştır.
- Kalaycı Ş. (2005) SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri "faktör analizi" (içinde). Kalaycı Ş. (Editör), Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Kamens, D. H. (1988). Education and democracy: a comparative institutional analysis. *Sociology of Education*, (61), 2, s. 114-127.
- Kaplan, M. (1987). *Türk milletinin kültürel değerleri*. Ankara: Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Kaplan, M. (1992). *Kültür ve dil*. İstanbul: Dergah Yayınları.
- Karaca, N. (2010). *Türkiye'de değişim sempozyumu, sosyal, kültürel, siyasal, ekonomik, dinsel açıdan*. Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınları.

- Kasapoğlu, A. (1999). Türkiye’de toplum-kültür ilişkilerini anlamak: battal gazi örneği. Paper presented at the *Symposium on the Social History of East and South Eastern Anatolia*. Van, Turkey.
- Kavcar, C. (1985). *Batılılaşma açısından servet-i fünün romanı*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Kayserili, A. (2011). *Erzurum şehri’nin kültürel coğrafyası, maddi kültür öğelerine göre*, Yayınlanmamış doktora tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Kluckhohn, K. (1954). Culture and behavior. In G. Lindzey (Eds.). *Handbook of social psychology* (pp. 921-976). Cambridge, MA: Addison-Wesley.
- Kongar, E. (2003). *Kültür politikalarının kalkınma stratejisindeki yeri, Türkiye’de kültür politikaları* (2.Basım). İstanbul: İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı Yayınları.
- Köseoğlu, N. (1995). *Milli kültür ve kimlik*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Kroeber, A. L. and Kluckhohn C. (1952). *Culture: a critical review of concepts and definitions*. Peobody Museum Papers. Harvard University Press.
- Kurtkan, A. (1972). *Sosyolojik açıdan eğitim yolu ile kalkınmanın yolları*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayınları.
- Kuş, E. (2003). *Nicel-nitel araştırma teknikleri sosyal bilimlerde araştırma teknikleri nicel mi? nitel mi?*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Lahbabi, A. (1980). *Milli kültürler ve medeniyet* (Çev. Bahaeddin Yediyıldız). İstanbul: Tur Yayınları.
- Levine, R. (1973) *Culture, behavior and personality*. Chicago:Aldine.
- Linton, R. (1945). *The cultural background of personality*. New York: Basic Books.
- Lowie, R.H. (1966). *Culture and ethnology*. New York: Basic Books.
- Malinowski, B. (1945). *The dynamics of culture change*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Malinowski, B. (1990). *İnsan ve kültür* (Çev. M. Fatih GÜMÜŞ). Ankara: Verso Yayıncılık.
- Maxim, G. W. (2006). *Dynamic social studies for constructivist classrooms: Inspiring tomorrow's social scientists* (8th ed.). Upper Saddle River, N.J.:Prentice Hall.
- MEB (2005). *İlköğretim okulu programı*. Ankara: MEB Yayınları.

- MEB. (2003). İlköğretim kurumları yönetmeliği “öğrenci başarısının değerlendirilmesi”. *Tebliğler Dergisi*, S:2553.
- Memiş, E. (2003). *Türk kültür tarihi*. Ankara: Çizgi Kitabevi.
- Meriç, C. (1986). *Kültürden irfana*. İstanbul: İnsan Yayınları.
- Milli Kültür Özel İhtisas Komisyonu Raporu (1983). *Milli kültür*. Ankara: T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Yayınları.
- Muallimoğlu, N. (1981). Kültür ve insan üzerine. *Milli Kültür, Cilt:2, Sayı:9. Ankara*.
- NCSS. (1992). *The social studies professional*. Washington DC: National Council for the Social Studies.
- Oliva, P.F. (2009). *Developing the curriculum* (7th edition). New York: Pearson Allyn and Bacon.
- Örnek, S. V. (1971). *Etnoloji sözlüğü*. Ankara: Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları.
- Özarpınar, Y. (1998). *Kültür ve medeniyet üzerine denemeler*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Özarpınar, Y. (2003). *“Kültür değişimleri” batılılaşma meselesi*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Özkalp, E. (2005). *Sosyolojiye giriş* (Genişletilmiş 13. Basım). Bursa: Ekin Kitabevi Yayınları.
- Özkan, H. H. (2006). Popüler kültür ve eğitim. *Kastamonu Eğitim Dergisi, Cilt:14 (No:1)*, S.29-38.
- Özlem, D. (1986). *Kültür bilimleri ve kültür felsefesi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Özpolat, A. (2009). Toplumsallaşma hedefleri açısından 2005 sosyal bilgiler öğretim programı. *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı: 182, s. 249-267.
- Öztürk, C., Otluoğlu, R. (2005). *Sosyal bilgiler öğretiminde edebi ürünler ve yazılı materyaller*. (3.Baskı), Ankara: Pegem Yayınları.
- Öztürk, H. (1993). *Eğitim sosyolojisi*. Ankara: Hatiboğlu Yayınları.
- Özyurt, C. (2005). İnsan ve toplum. Elmasiye Töre TEMİZ (ed), *Vatandaşlık Bilgisi* (İçinde), İstanbul: Lisans Yayınları.

- Özyurt, C. (2008). Küreselleşme, ulusal eğitim ve siyasal toplumsallaşma. M. Safran ve D. Dilek (Ed.) *21. Yılda kimlik, vatandaşlık ve tarih eğitimi (içinde)*. (s.211-227) İstanbul: Yeni İnsan Yayınları.
- Patton, M. Q. (1990). *Qualitative evaluation and research methods* (2. Baskı). London: Sage Pub.
- Safran, M. (2008). Sosyal bilgiler öğretimine bakış. B. Tay ve A.Öcal (Ed.), *Özel öğretim yöntemleriyle sosyal bilgiler öğretimi içinde* (s. 1-19). Ankara: Pegem Akademi.
- San, İ. (1993). *Kültür aktarımı ve çağdaş kültür sorunu içinde sanat eğitiminin yeri. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 2, 140.
- Senemoğlu, N. (2011). *Gelişim, öğrenme ve öğretme* (19. Basım). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Schiller, H. (1976). *Communication and cultural domination*. New York: International Arts and Sciences Press.
- Sertkaya, Burcu K. (2010). *İlköğretim II. kademe sosyal bilgiler dersi öğretiminde kültür aktarımı ve kültürel kimlik geliştirme*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Shore, B. (1996). *Culture in mind: meaning, construction and cultural cognition*. New York: Oxford University Press.
- Siegel, H. (1999) Multiculturalism and the possibility of transcultural educational and philosophical ideals. *Philosophy*, 74, pp. 387–409.
- Spiro, M. (1965). Culture and personality: the natural history of false dichotomy. In A. Ullman (Ed.), *Socio-cultural foundations of personality*. Boston: Houghton Mifflin.
- Taşgetiren, A. (1982). Festival ve kültür alışverişi meselesi. *Türk Edebiyatı*, Sayı: 106.
- Taylor, C. (1989). *Sources of the self the making of the modern identity*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Tezcan, M. (1981). *Eğitim sosyolojisine giriş*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Topçu, N. (2006). *Türkiye'nin maarif davası. Bütün Eserleri 4*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Triandis, H. C. (1994). *Culture and social behavior*. New York: McGraw- Hill.
- Tural, S. (1992a). *Sorulara cevaplarla kültür edebiyat dil*. Ankara: Ecdad Yayınları.

- Tural, S. (1992b). *Kültürel kimlik üzerine düşünceler*. Ecdad Yayınları, Ankara.
- Turan, Şerafettin (1990). *Türk kültür tarihi "Türk kültüründen Türkiye kültürüne ve evrenselliğe"*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Turhan, M. (1972). *Kültür değişimleri*. Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Kültür Yayınları, İstanbul.
- Türkdoğan, O. (1988). *Sosyal hareketlerin sosyolojisi*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Türkdoğan, O. (2004) *Kültür değişme ve toplumsal çözülme*. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Uçar, S. (2009). *Sosyal bilgiler programındaki değerlerle ilgili kazanımlara yönelik öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi*. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Adana.
- Ulusoy, K. (2009). Sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanının işlenişinin 4. ve 5. sınıf öğrencileri tarafından değerlendirilmesi. *Akademik Bakış, Uluslararası Sosyal Bilimler E-Dergisi*, Sayı: 18.
- Unesco (1970). *Cultural planning in france*. Some Aspects of French Cultural Policy. Unesco Press.
- Ülken, H. Z. (1948). *Millet ve tarih şuuru*. İstanbul: Pulhan Matbaası.
- Ültanır, G. (2000). İçeriksel konu taxonomileri ve ilgi alanları. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, (2), 65-75.
- Ünal, Ç. (2008). *Öğrenme-öğretme kuramları ve coğrafya eğitimine yansımaları*. Erzurum: Eser Ofset Matbaacılık.
- Ünal, Ş. (2000). Medya ve kültür değişimleri. *İlkadım Dergisi*, 8/140.
- Ünal, Ş. (2005). *Dil ve kültür*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Ünlü, İ. (2012). İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin kültür algılarının incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt:13, Sayı:1, s. 77-92.
- Valentine, C.A. (1968). *Culture and poverty, critiaue and counter-proposals*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Varış, F. (1990). *Kültür ve eğitim*. 2. Milli Kültür Şurası Bildirileri, 5-8 Aralık 1989, Ankara: Kültür Bakanlığı Araştırma Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı Yayınları.

- Variş, F. (1990). *Kültür ve eğitim*. 2. Milli Kültür Şurası Bildirileri, 5-8 Aralık 1989, Ankara: Kültür Bakanlığı Araştırma Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı Yayınları.
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Wallace, A.F.C. (1970). *Culture and personality*. New York: Random House.
- Wallen, N. E., and Fraenkel, J. R. (2001). *Educational research a guide to the process*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates Inc.
- Wieder, D. L., and Pratt, S. (1990). On being a recognizable Indian among Indians. In D. Carbaugh (Ed.), *Cultural communication and intercultural contact* (pp. 45-64). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Wissler, C. (1916). Psychological and historical interpretations for culture. *Science*, Vol, 43, p. 193-201.
- Yeniçeri, Ö. (1999). *Yozlaşma ve yozlaşmaya karşı itirazlar*. Ankara: Özlem Yayınları.
- Yeniçeri, Ö. (2001). *Yeniden Türkleşmek*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Yıldırım, D. (1997). Mustafa Kemal Atatürk'ün kültür anlayışı ve tam bağımsızlık stratejisi üzerine. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt: XII, Sayı: 39, s. 941-963.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, M. (2002). *Yürürlükteki sosyal bilgiler dersi müfredatının kültür konuları açısından yeterliliği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Yılman, M. (1995). *Çağdaş eğitim sosyolojisi ders notları*. İzmir.
- Yücel, A. (1990). *Atatürk kültür ve çağdaşlaşma*. Milli Kültür Şurası Bildirileri, 5-8 Aralık 1989, Ankara: Kültür Bakanlığı Araştırma Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı Yayınları.

EKLER

Ek 1: Erzincan Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü İzin Belgesi

Ek 2: Altıncı Sınıf Kültürel Aktarım Başarı Testi

Ek 3: Yedinci Sınıf Kültürel Aktarım Başarı Testi

Ek 4: Altıncı ve Yedinci Sınıf Kompozisyon Çalışması Örnekleri

Ek 5: Kültürel Aktarım Yeterlik Ölçeği

Ek 1: Erzincan Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü İzin Belgesi

T.C
ERZİNCAN VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.0.24.20.02-605/
Konu : Tez Çalışması

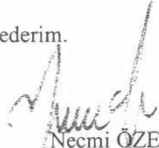
04.04.2012*003790

VALİLİK MAKAMINA
ERZİNCAN

Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dekanlığı' nın 27.03.2012 tarih ve 804 sayılı yazılarında; İlköğretim Bölümü Sosyal Bilgiler Eğitimi öğretim elemanı Arş. Gör. İhsan ÜNLÜ' nün Müdürlüğümüze bağlı merkez ilköğretim okullarında "İlköğretim Sosyal Bilgiler dersi 6. ve 7. sınıf öğretim programında kültürel aktarım konularının öğretiminin yeterlik düzeyi" konulu tez çalışması yapmak istedikleri belirtilmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü' nün 2012/13 Nolu Genelgesi dahilinde, Erzincan Üniversitesi İlköğretim Bölümü Sosyal Bilgiler Eğitimi öğretim elemanı Arş. Gör. İhsan ÜNLÜ' nün müdürlüğümüze bağlı merkez ilköğretim okullarında "İlköğretim Sosyal Bilgiler dersi 6. ve 7. sınıf öğretim programında kültürel aktarım konularının öğretiminin yeterlik düzeyi" konulu tez çalışması yapması müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde; onaylarınıza arz ederim.

Necmi ÖZEN
İl Milli Eğitim Müdürü

OLUR
04/04/2012

Abdullah ÇİFTÇİ
Vali a.
Vali Yardımcısı

EKLER :

- 1 - Yazı (1 sayfa)
- 2 - Bölüm Yazısı (1 sayfa)
- 3 - Dilekçe (1 sayfa)
- 4- Tez Konusu ve Testler (18 sayfa)
- 5- Çalışma Takvimi (1 sayfa)
- 6 - Taahhütname EK-1 (1 adet)
- 7 - Taahhütname EK-2 (2 adet)
- 8- Komisyon Kararı Form-2 (2 sayfa)
- 9- İletişim Bilgileri (1 sayfa)
- 10-Anket Ölçek Formu (3 sayfa)

Fevzipaşa Caddesi 24030 ERZİNCAN
Tlf : 0 (446) 214 20 73 -2141605
Fax : 0 (446) 214 11 85
Elektronik ağ : <http://erzincan.meb.gov.tr>
<http://www.argeerzincanmem.gov.tr>
E-Posta : arge24@meb.gov.tr

AR-GE Bürosu
Bilgi için Levent KAYIK Müd.Yrd.

Ek 2: Altıncı Sınıf Kültürel Aktarım Başarı Testi

KÜLTÜR AKTARIMINA YÖNELİK 6. SINIF AKADEMİK BAŞARI TESTİ

Adı :

Soyadı :

Sınıfı :

Okulu :

1- Anadolu ve Mezopotamya, İlk Çağ tarihi boyunca birçok medeniyetin beşiği ve uğrak yeri olmuştur. Aşağıdakilerden hangisi farklı medeniyetlerin, özellikle bu bölgeleri tercih etmelerinin nedenlerinden biri değildir?

- A) Verimli topraklara sahip olması
- B) Topraklarının kutsal sayılması
- C) Göç yollarının üzerinde bulunması
- D) İklim şartlarının uygun olması

2-Orhun Yazıtları'nda geçen "açların doyurulması, çıplakların giydirilmesi ve toplumdaki fakir insanların zenginleştirilmesi" gibi ifadeler, eski Türk devletlerinde aşağıdakilerden hangisini kanıtlar?

- A) Sosyal devlet olduğunu
- B) Din ve inançlara bağlı olduğunu
- C) Hukuk devleti olduğunu
- D) Tarım topluluğu olduğunu

3- Orta Asya Türk devletlerinde göçebe bir yaşam tarzı vardı. Göçebe yaşam tarzı Orta Asya Türklerinin kültürel yaşantılarının da farklı olmasına neden olmuştur. Aşağıda verilen kültürel öğelerden hangisi göçebe yaşam tarzına sahip olan Orta Asya Türklerine ait olabilir?

- A) Tarım kültürünün gelişmiş olması
- B) Mimari eserlere sahip olmaları
- C) Madencilikte ileri olmaları
- D) Çadır kültürünün gelişmiş olması

4- Orta Asya'da kurulan Türk devletlerinin yaşam biçimleri ve kültürleri ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi diğerlerinin sebebidir?

- A) Devletin kısa sürede yıkılması
- B) Göçebe bir hayat tarzı
- C) Sık sık yaşanan savaşlar
- D) Yerleşik kurumların oluşmaması

5- "Ülkenin, savunulması amacıyla özel olarak eğitilmiş askerlerden oluşturulan silahlı güçtür." Şeklinde tanımlanan kavram hangisidir?

- A) Ordu
- B) Millet
- C) Devlet
- D) Hukuk

6- Aşağıdaki Türk hükümdarlarından hangisi Türk ordusunun kurucusu kabul edilir?

- A) Mete Han
- B) Bumin Kağan
- C) Böğü Kağan
- D) Alper Tunga

7- Karahanlılar, Büyük Selçuklular ve Anadolu Selçukluları gibi Müslüman Türk devletleri ipek yolu üzerinde kurulduklarından ticaretle uğraşmışlardır. Yöneticiler ticaretin gelişmesi için çeşitli faaliyetlerde bulunmuşlardır. Aşağıdakilerden hangisinin bu durumu kanıtladığı savunabilir?

- A) Medreseler yapmaları
- B) Kervansaray yapmaları
- C) Hıristiyanlarla mücadele etmeleri
- D) İslam dünyasının lideri olmaları

Ek 2'nin devamı

8- İpek Yolu ile ilgili olarak aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) Asya'dan geçer ve Çin ile Avrupa arasını bağlar
- B) 15. yüzyıl sonlarında yeni deniz yollarının keşfiyle eski önemini kaybetmeye başlamıştır.
- C) "İpek Yolu" deyimi, bu yolun en çok ipek ticareti için kullanılması ile ilgilidir
- D) Hiç bir zaman Türklerin kontrolüne girmemiştir.

9-İslam kültür ve uygarlığı sadece Araplara özgü değildir. Bu uygarlığın gelişmesinde Türk, İran gibi farklı uygarlıkların da katkıları vardır. Bu bilgilere bakarak, İslam kültür ve uygarlığı için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Sadece bir millete aittir.
- B) Başka milletlerin katkıları olmuştur.
- C) Milli bir karakterde değildir.
- D) Farklı kültürlerden etkilenmiştir.

10- İslamiyet'i kabul eden Türklerin hayat tarzlarında ve geleneklerinde önemli değişiklikler olmuştur. Bununla beraber İslamiyet'ten önceki Türk gelenekleri önemini korumaya devam etmiştir. Bu bilgilere bakarak aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) İslamiyet'i kabul eden Türkler milli özelliklerini de devam ettirmiştir.
- B) Yeni bir dine giren Türkler Araplaşmıştır.
- C) İslam dinini kabul eden Türkler önceki geleneklerini tamamen unutmuşlardır.
- D) İslamiyet, Türklerin yaşantılarında hiçbir değişikliğe neden olmamıştır.

11-İslamiyet'in doğuşu ve yayılması sürecinde İslam kültürüne ait birçok eser (edebi, mimari, sözlü) üretilmiştir. Aşağıdakilerden hangisinin bu eserlerden biri olduğu savunulamaz.

- A) Oğuz Kağan Destanı
- B) Mesnevi
- C) Kutadgu Bilig
- D) Divan Ü Lugat-İt Türk

12- Anadolu'ya uygarlıklar beşiği denmesinde;

- I. Burada birçok devlet kurulup yıkılmış olması
 - II. Gelip geçen toplumların birçok eser bırakması
 - III. Kuzey Yarım Küre' de bulunması
- Yukarıdakilerden hangisi ya da hangilerinin etkili olduğu söylenebilir?**

- A) Yalnız I
- B) Yalnız III
- C) I ve II
- D) I,II ve III

13- Türklerin İslamiyet'i kabul etmelerinde;

- I. İslamiyet ile ilgili ahlâk kurallarının, Türk ahlâk anlayışına uygun olması
 - II. Türklerin fetih anlayışı ile İslamiyet'in cihat anlayışının büyük ölçüde uyuşması
 - III. Türklerin İslamiyet öncesinde de tek tanrı inancına yabancı olmamaları
- Yukarıdakilerden hangisinin ya da hangilerinin etkili olduğu söylenebilir?**

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) II ve III
- D) I, II ve III

Ek 2'nin devamı

14- Türkçe' nin önemini göstermek, bu dili Araplara öğretmek amacıyla bir sözlük hazırlamaya karar verdim" diyerek Türk- İslam kültürünün ilk Türkçe Sözlüğünü yazan ünlü Türk yazarı kimdir?

- A) Yusuf Has Hacıp B) Kaşgarlı Mahmut
C) Gazneli Mahmut D) Ahmet Yesevi

15- İlk Müslüman Türk devletlerinden olan Karahanlılar zamanında Türkçe gelişip yaygınlaşmış, bu alanda önemli eserler ortaya konmuştur. Yukarıdaki paragrafta Karahanlıların hangi alandaki etkinliklerinden söz edilmiştir?

- A) Dini B) Sosyal
C) Ekonomi D) Kültürel

16- Karahanlılar döneminde yaşayan Yusuf Has Hacıp' in eseri aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Divan-ı Lugat-i Türk
B) Kutadgu Bilig
C) Şecere-i Türkî
D) Atabetül Hakayık

17- Anadolu Selçuklu döneminde yapılan aşağıdaki eserlerden hangisinin amacının ticareti canlandırmaya yönelik olduğu söylenebilir?

- A) Kervansaray B) Medrese
C) Kümbet D) Cami

18- Türklerin yaşantıları ile ilgili ilk yazılı bilgileri içeren Orta Asya'da bulunan eser aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Mesnevi
B) Orhun Kitabeleri
C) Nizamiye Medresesi
D) Tac-Mahal

19- Ülkemizdeki bayram ve düğün kutlamalarının uygulama açısından bölgeden bölgeye farklılık göstermesi ülkemiz açısından neden önemlidir?

- A) Kültürel açıdan zenginlik katması
B) Farklılıkların toplumsal açıdan sorunlar oluşturması
C) Ülkemizde farklı milletlerden insanların olduğu
D) Bayram ve düğün kutlamalarının ülkemizde çok bol olması

20- Aşağıdakilerden hangisi kültürel zenginliğimizin bir göstergesi olarak Türklerin hem İslamiyet'ten önce hem de sonra yaptığı bir kutlamadır.

- A) Ramazan Bayramı
B) Kurban Bayramı
C) Nevruz
D) Sünnet

21- Kültürümüzün bir parçası olan asker uğurlama, ramazan bayramı ve kurban bayramı vb. kutlamalar süreklilik ve devamlılık açısından toplumumuzda nasıl bir hale gelmiştir?

- A) Alışkanlık B) Gelenek
C) Kural D) Totem

22. Bağımsızlığa çok önem veren Atatürk Sovyetler Birliği egemenliği altında yaşayan Türklerin de bir gün tam bağımsızlığına kavuşacağını önceden sezmiş ve "Bugün güneşin ağardığını nasıl görüyorsam, uzaktan bütün Doğu uluslarının da uyanışlarını öyle görüyorum. Bağımsızlık ve özgürlüğüne kavuşacak olan çok kardeş ulus vardır. Onların yeniden doğuşu bütün güçlülere ve bütün engellere karşı çıkacaklar ve kendilerini bekleyen geleceğe ulaşacaklardır." demiştir. Atatürk bu duruma hazır olmamızı ve Türk kardeşlerimize sahip çıkmamız gerektiğini vurgulamıştır.

Ek 2'nin devamı

Atatürk bu sözüyle aşağıdakilerden hangisini vurgulamak istemiştir?

- A) Farklı bağımsız Türk devletlerinin kurulacağını
- B) İleride bağımsızlığını kazanacak olan Türk devletlerine yardım etme onlara yol gösterme
- C) Bağımsızlığına kavuşacak olan Türk devletlerinin bize sorun çıkaracağını
- D) Bağımsızlığına kavuşacak olan Türk devletlerinin sayısından

23. Atatürk sadece Türkiye için bir kurtuluş mücadelesi vermemiş aynı zamanda kurtuluş savaşı sonrasında Orta Asya'da yaşayan Türk devletlerinin de bir gün bağımsızlığına kavuşacağını düşünerek tüm Türk dünyasını bir araya getirecek çalışmalar ve fikirleri sürmüştür. Atatürk'ün bu tarz çalışmalar yapmasındaki en önemli amacı aşağıdakilerden hangisi olabilir?

- A) Bağımsız Türk Devletleriyle ticari ilişkileri güçlendirmek
- B) Türk dünyasını siyasi, ekonomik ve sosyal olarak bir araya getirmek
- C) Güçlü bir Türk ordusu kurmak
- D) Tüm dünyaya Türk milletinin gücünü göstermek

24. Dünyanın farklı yerlerinde farklı kültürel etkinlikler düzenlenmektedir. Bu etkinliklere dünyanın farklı ülkelerinden insanlar milletlerini temsil etmek için katılmaktadırlar. Bu etkinliklerin düzenlenmesinde ise ortak bir amaç vardır. İnsanların birbirleri ile kaynaşmasını sağlamak ve farklı kültürlerin bir araya gelebileceğini göstermek açısından bu etkinlikler önemlidir. Bu okuma parçasında vurgulanan en önemli unsur aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Dünyada ortak kültür mirası oluşturma çabası
- B) Farklı ülkelerdeki insanları bir araya toplama
- C) İnsanların tanışmasını sağlama
- D) Farklı kültürlerin ve insanların bir arada yaşayabileceğini göstermek

25. "Türk kadınına, 3 Nisan 1930'da belediye seçimlerine, 5 Aralık 1934'te de milletvekili seçimlerine katılma hakkı verilmiştir." Bu durum, Türk kadınlarını aşağıdakilerden hangisinde erkeklerle eşit hale getirmiştir?

- A) Ekonomik yaşam
- B) Ülke yönetimine katılma
- C) Miras hakkı
- D) Evlenme ve boşanma hakkı

26. Bir toplumda bilim ve fen gerekiyorsa bunları hem kadın hem de erkek elde etmelidir. Kadınlar da erkekler gibi eğitimin bütün imkânlardan yararlanabilmelidir. Bu durum, aşağıdaki ilkelere hangisini kapsar?

- A) Halkçılık
- B) Cumhuriyetçilik
- C) Milliyetçilik
- D) Devletçilik

Ek 3: Yedinci Sınıf Kültürel Aktarım Başarı Testi

KÜLTÜR AKTARIMINA YÖNELİK 7. SINIF AKADEMİK BAŞARI TESTİ

Adı :
Sınıfı :

Soyadı :
Okulu :

1. İslam dünyasında önemli bir eğitim öğretim kurumu olan Nizamiye Medresesi'ni aşağıdaki devletlerden hangisi kurmuştur?

- A) Karahanlılar B) Gazneliler
C) Selçuklular D) Abbasiler

2. Türkiye Selçukluları, yaptıkları kervansaraylarda yolcuları her türlü ihtiyacını karşıyorlardı. Burada yolcular hayvanlarıyla birlikte ücretsiz kalabiliyorlar. Hasta olanlar tedavi ediliyor hatta fakir yolculara gerekli malzemeler veriliyordu Bu uygulamanın temel nedeni olarak hangisi söylenebilir?

- A) Yerli halkın birlik ve beraberliğini sağlamak.
B) Ülke sınırlarını genişletmek.
C) Ticari faaliyetleri geliştirmek.
D) Haçlılara karşı göç oluşturmak.

3. Osmanlı Devleti başlangıçta küçük bir beylik iken kısa sürede güçlü bir devlet haline gelmiştir. Osmanlı Devleti'nin kısa sürede büyümesinin ve güçlenmesinin sebepleri arasında aşağıdakilerden hangisi gösterilemez?

- A) Hoşgörü ve adalet duygusu ile hareket edilmesi
B) Halk üzerinde baskıcı bir politika izlenmesi
C) Sınırlarda sürekli fetih hareketlerine devam edilmesi
D) Kuruluş dönemindeki padişahların yetenekli olması

4. Osmanlıların aşiretten beylik haline gelmesini sağlayan Osman Bey aşağıdaki politikalarından hangisini izlememiştir?

- A) Anadolu beylikleri ile iyi geçinmeyi
B) Daha çok Bizans'la mücadele etmeyi
C) Fetih edilen yerlerin halkına iyi davranmayı
D) Bazı Türkmen boylarını Rumeli'ye yerleştirmeyi

5. Aşağıdaki diyagramda Osmanlı Devleti'nin denizlerdeki faaliyetlerinden bazıları verilmiştir.

Buna göre, diyagramdaki "?" yerine

aşağıdakilerden hangisi getirilemez?

- A) Anadolu kıyılarının güvenliği sağlanmıştır.
B) Osmanlı donanması gücünü ispatlamıştır.
C) Deniz ticareti canlılığını yitirmiştir.
D) Ege ve Akdeniz'de Osmanlılar hâkim güç olmuştur.

Ek 3'ün devamı

6. Türkler, Anadolu'ya gelinceye kadar denizcilikle uğraşmamıştır. Ne zaman ki Anadolu'ya gelen Türkler denize kıyısı olan yerleşim birimlerini ele geçirmişler işte o zaman denizcilikle uğraşma gereği duymuşlardır. İlk Türk denizcisi olan Çaka Bey'le denizlerde hâkimiyet başlamıştır. Türkiye Selçukluları ve beylikler bu hâkimiyet ve mücadeleyi sürdürmüş, Osmanlılar ile de Türk denizciliği altın çağını yaşamıştır. Bu bilgiler dikkate alındığında aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) İçerisinde birçok Türk devleti denizcilik faaliyetlerinde bulunmuştur
- B) Osmanlı Devleti, denizlerde en güçlü olan Türk devleti olmuştur.
- C) Anadolu'ya gelmeden önceki dönemde Türkler denizcilik kültürüne sahip olmuştur.
- D) Çaka Bey, daha sonraki Türk devletlerine yol gösterici ve örnek olmuştur.

7. Osmanlı Devleti'nin pek çok şehrinde camilerin, kiliselerin, sinagogların iç içe olması aşağıdakilerden hangisinin göstergesidir?

- A) İslamiyet'in üstün bir din olduğunun
- B) Osmanlı Devleti'nin mimari alanda çok geliştiğinin
- C) Osmanlı Devleti'nde hoşgörü ve inanç hürriyeti olduğunun
- D) Devlet adamlarının çok yetenekli olduğunun

8. Osmanlı devleti fethettiği şehirlerde;

- Süleyman paşa Medresesi,
- Yeşil cami,
- Koinesis kilisesi

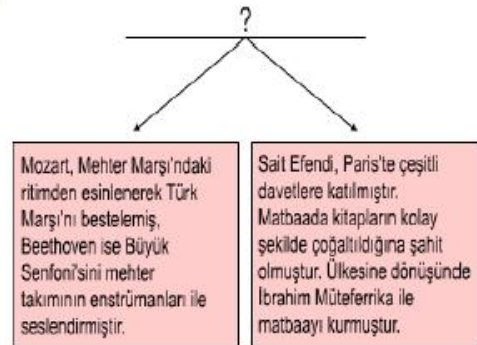
gibi mimari eserler yapmıştır. Bu durum Osmanlı Devleti ile ilgili aşağıdakilerden hangisinin göstergesi olamaz?

- A) Din özgürlüğünün olduğunun
- B) Mimari eserlere önem verildiğinin
- C) Eğitim faaliyetine önem verildiğinin
- D) Anadolu Türk birliğini sağlandığının

9. Tarihte toplumlar savaş göç din ticaret gibi faktörlerle etkileşim içinde olmuşlar kültürel birikim gerçekleştirmişlerdir. Haçlılar Haçlı Seferleri sırasında Müslüman ülkelerde gördükleri ve Müslümanların temizlik anlayışlarına hayran kalmışlardır. Bu verilere göre, haçlıların, Türklerden etkilenmesinde aşağıdakilerden hangisi etkili olmuştur?

- A) Din
- B) Savaş
- C) Göç
- D) Ticaret

10.

Bu diyagrama verilebilecek en iyi başlık aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Türk tarihinde yolculuk
- B) Etkiledik, Etkilendik
- C) Seyyahların gözünde Osmanlı kültürü
- D) Yenilikler ve Osmanlı Devleti

Ek 3'ün devamı

11. Avrupa'nın önemli bestecileri olan Beethoven ve Mozart, Mehteran Marşı'ndan oldukça etkilenmişlerdir. II. Mozart'ın Türk müziğine duyduğu hayranlık "Saraydan Kız Kaçırma" operası ile bütünleşmiş ve Avrupa'ya bu sayede Türk müziği damgası vurulmuştur. Bu iki durum birlikte değerlendirildiğinde aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?

- A) Osmanlı Devleti'nin Avrupa'dan etkilendiğine
 B) Mozart ve Beethoven'ın günümüzdeki en ünlü besteciler olduğuna
 C) Osmanlı Devleti'ndeki Mehteran'ın Avrupa'yı etkilediğine
 D) Osmanlı Devleti'nin Avrupa'daki yenilikleri takip ettiğine

12. Türkiye Selçukluları döneminde Anadolu'nun birçok yerinde Çifte Minareli Medrese, Alara Han ve Malabadi Köprüsü gibi mimari yapılar oluşturulmuştur. Bu bilgiler dikkate alındığında Türkiye Selçuklu Devleti ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Anadolu sosyal ve ticari açıdan canlandırılmaya çalışılmıştır.
 B) Anadolu'nun çok kültürlü yapısı sona ermiştir.
 C) Anadolu'da imar faaliyetlerinde bulunmuştur.
 D) Anadolu, anayurt olarak kabul edilmiştir.

13.

Ben Osmanlı padişahı III. Selim'im. Devletimin kötü gidişatına son vermek amacıyla Nizam-ı Cedid adını verdiğim yenilikleri gerçekleştirdim. Bu yenilikler ordu, yönetim ve eğitim gibi birçok alanı kapsamaktadır. Örnek olarak söyleyeyim, yeni kurduğum ordu Fransız ordusunu yenilgiye uğrattı. Ben yenilikleri yaparken Avrupa'dan yararlandım.

III. Selim'in verdiği bu bilgilere göre;

- I. Batı tarzı ıslahatlar,
 II. Yapılan ıslahatların başarılar kazandırdığı,
 III. Devletin dış politikadaki saygınlığının azaldığı,

yorumlarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) I ve II
 B) I ve III
 C) II ve III
 D) I, II ve III

14. Osmanlı Devleti'nde 18. yüzyılda Batı'nın etkisiyle yaşanan bazı gelişmeler şunlardır: I. Çiçek aşısının yaygınlık kazanması II. Lağımçı Ocağı'nda ıslahatlar yapılması III. Resim ve minyatüre olan ilginin artması Bu gelişmeler sırasıyla hangi alanlarda yenilikler yapıldığını göstermektedir?

- A) I. Bilimsel, II. Kültürel, III. Askeri
 B) I. Kültürel, II. Sosyal, III. Bilimsel
 C) I. Tıp, II. Askeri, III. Sanat
 D) I. Eczacılık, II. Mimari, III. Bilimsel

Ek 3'ün devamı

15. Lale Devri'nde;

- Avrupa'da ilk defa geçici elçilikler açılmıştır.
- Klasik eserler Türkçe'ye çevrilmiştir.
- İlk kez çiçek aşısı uygulanmıştır.

Bu bilgilere göre, Lale Devri'nde Osmanlı Devleti'nin aşağıdaki alanlardan hangisinde ıslahat yaptığı söylenemez?

- A) Diplomasi B) Ordu
C) Sağlık D) Kültür

16. UNESCO tarafından hazırlanan "Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi" ne onay veren devletler kendilerine özgü olan ve kaybolmaya yüz tutmuş meslekleri, sanatları ve gelenekleri ders olarak okutmaya başlayacak kuşaktan kuşağa aktarılmasını sağlayacaktır. Bu çalışmaların, aşağıdaki amaçlardan hangisini gerçekleştirmeye yönelik olduğu söylenebilir.

- A) Yeni kültürel değerler oluşturmak
B) Uluslararası kültürel etkinlikleri arttırmak
C) Ulusların geleneksel kültürlerini yaşatmaya
D) Ulusların benzer kültürel değerlerini belirlemeye

17.

Ortak miras, insanların geçmişten günümüze taşıdığı ve taşıyacağı maddi ve manevi değerler bütünüdür.

Aşağıda verilenlerden hangisi ortak mirasla ilgili yanlış bir bilgidir?

- A) Toplumların kültürel mirasıdır.
B) Korunamazlarsa insanlığın geçmişle olan bağları zarar görür.
C) Tüm dünya ülkeleri bu zenginlikten yararlanabilir.
D) Ülkeler yalnızca kendi değerlerine sahip çıkmalıdır.

18. Ahilik, Anadolu'da 12. yüzyılda görülmeye başlayan ve Osmanlı Devleti'nin kısa sürede büyümesinde önemli rol oynayan dini ve sosyal nitelikli bir teşkilattır. Ahiler sosyal açıdan Osmanlı Devleti'nin kuruluşunda çok önemli görevler üstlenmiş; Anadolu'da güvenliği sağlayarak, Osmanlıların güçlerini düşmanlarına yöneltmelerine yardımcı olmuştur. Ahiler bir sanat ve meslek topluluğu olmakla beraber, dinsel, sosyal ve siyasal değerlere sahip, muhtaçlara yardım eden, zulüm görenleri koruyan yönleriyle de tanınmışlardır. Buna göre Ahi Teşkilatıyla ilgili aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) Ahiler, Osmanlı yönetim anlayışında değişimler yaşanmasına neden olmuşlardır.
B) Osmanlı Devleti'nin büyümesinde Ahi teşkilatının etkileri olmuştur.
C) Ahiler, Osmanlı Devleti'ne birçok alanda hizmet etmişlerdir.
D) Ahi Teşkilatı farklı alanlarda faaliyet göstermiştir.

Ek 4: Altıncı ve Yedinci Sınıf Kompozisyon Çalışması Örnekleri

Adı: Serap Zeynep Soyadı: AKDEMİR Sınıfı: 7/A

Kompozisyon Etkinliği

1. Kültürümüz milletimiz için neden önemlidir? Kültürümüze niçin sahip çıkarız? Bu konuyla ilgili düşüncelerinizi bir kompozisyon şeklinde yazınız. **(Kompozisyonunuza Bir Başlık Koymayı Unutmayınız!!!)**

KÜLTÜRÜMÜZ

- Kültür, toplumların gelişme süreçleri içinde, meydana gelen, maddi ve manevi değerler bütünlüğünü ifade eder. Her toplumun yöresel orf, adet ve yaşam değerleri bir mozaik gibi birleşerek, milli bir kültürü oluşturmaktadır. Bir devleti ayakta tutan en önemli unsur, o ülkenin milli kültürüdür. Kültür milleti, milletlerde devleti oluşturmaktadır.
- Ülkemizin milli kültürünün temellerini, Atatürk ilke ve inkılaplarını oluşturmaktadır. Kurtuluş savaşı ile başlayan dönemde, yokluklar içinde, toplumun manevi ve maddi fedakarlıklar, dayanışması ile ağır bir yaşama ve hürriyete ulaşabilmiştir. Toplumlar, kendi milli kültürleri etrafında birleşmektedir. Aynı ülkenin, farklı topluluklarının kültürlerini öğrenmektedir. Bir zincirin halkaları gibi birleşerek, farklı olan bu değerler, sonunda bir milli kültürü teşkil etmektedir. Kültür, bir devletin medeni oluşumunda şekillendirir.
- Ülkeler, diğer ülkelerin farklı kültürlerini tanımak ve öğrenmek maksadıyla kültürel etkinlikler düzenlenmektedirler. Uluslar arası yarışmalar, etkinliklerde, değişik yaşam ve değerler öğrenilmiş olabilmektedir. Tiyatro, müzik, dans, yöresel oyunlar, kitap, şiir ve diğer alanlarda başka ülkelere ait kültürler öğrenilebilir.

Ek 4'ün devamı

Adı: Aslı Nur Soyadı: Gesner Sınıfı: 7/A

Kompozisyon etkinliği

- 23 Nisan etkinlikleri kapsamında farklı ülkelerden Erzincan'a gelen arkadaşlarınıza kültürümüzü tanıttak, onların Türk kültürünü öğrenmelerini sağlayacağız. Böyle bir durumda siz görevlendirilmiş olsaydınız kültürümüzü tanıtmak için neler yapardınız? bunu bir kompozisyon şeklinde yazınız. (Kompozisyonunuza Bir Başlık Koymayı Unutmayınız !!!)

GÖSTERİLEN İLGI

Bu görev bana verildiği için ilk başta gurur duyardım ve bu görevi çok güzel bir şekilde yerine getirmeye çalışırdım. Farklı bir ülkeden gelen arkadaşımı yabancılık sebebiyle Türk kültürünün en temel öğelerinden biri olan hoşgörüyü yaklaşırdım. Böylece onun Türkiye'ye alışmasını sağlardım.

Türk kültürüne övgü yemeleri, dilimizi, müziğimizi, halk oyunlarımızı yavaş yavaş ve yeri geldikçe dile getirir, kültürümüzü öğrenmelerini sağlardım. Mesela, Erzincan'a övgü olan yemelerimizi yedirir, müziğini dinletir ve Türkçe birkaç kelime öğretirmeye çalışırdım. Başlara kendi ülkesine döndüğünde Türk kültürüne ait bilgi sahibi olarak, belli konuları kendi hayatında kullanarak ve Türkiye'de yaptıklarını ülkesinde anlatarak arkadaşlarının Türkiye'yi merak etmesini sağlayarak, Fakat en önemlisi yabancı arkadaşlarımızın kendi ülkelerine döndüklerinde ellerinde kalarak en fazla say yemelerden, müziklerden veya halk oyunlarından çok Türklerin kendisine gösterdiği ilgi olacaktır.

Bu yüzden en başta yabancı arkadaşımıza Türklerin misafirperverliğini anlatmak için onunla en iyi şekilde iletişim ve bir iletişim kurardım. Böyle yaptığım için de diğer ülkelerin ülkemize olan ilgisi ve merakı artmış olurdu.

Ek 4'ün devamı

Adı: *Reyhan*Soyadı: *CAN*Sınıfı: *6-C*

Kompozisyon etkinliği

1. 23 Nisan etkinlikleri kapsamında farklı ülkelerden Erzincan'a gelen arkadaşlarınıza kültürümüzü tanıttak, onların Türk kültürünü öğrenmelerini sağlayacağız. Böyle bir durumda siz görevlendirilmiş olsaydınız kültürümüzü tanıtmak için neler yapardınız bunu bir kompozisyon şeklinde yazınız. (Kompozisyonunuza Bir Başlık Koymayı Unutmayınız !!!)

ÜLKEMİZ.

→ Ülkemizi tanıttığım olaydım; ben öncelikle ülkemizin hoşgörülü toplumundan bahsederdim. Onlara ülkemizin insanların turistlere olan ilgisinin faaliyetinde bahsederdim. Konuya onları kendimi bindirerek başlardım. Sonra Türk kültürünün ayrıntılarından bahsederdim.

→ Akşehir'de doğan tatl dedenin fibralarını anlatır, Karagöz'ün saflığından bahsederdim onlara. Sonra meşhur yemekleri, tatlıları, ağızları, sultanına kadar anlatırdım. İkram etmeyi kesinlikle unutmazdım. Tabiki Marşımızı dinletir, onlarla birlikte saygı duruşunda dururdum. Fas oynatırdım onlara Erzurum'da. Ege'ye götürüp Zeybeği öğretirdim. Onları Ağıri'ye götürerek yüksek Ağıri Dağı'nı gösterip orada otururken Erzurum'un kadayıfını yerdik. Devam ederken ceplerimize doldurduğumuz Trabzon fındığını dişlerimizle kırıp ikiye ayırarak atardık ağızımıza. Onları Peri Bacalarına götürüp, hayâl kırıklığına uğramasını istemem ama burada perifaller yok, bizim taktığımız isimler derim. Hazale-rindeki burukluluğu cebimdeki meşhur Ege inciri ile hafifletirdim.

→ Onlara güzel, güzel Türkiye'mizin her yerinden bahsederdim. Hoşgörülü Mardin'e gidip misafirperverliğini gösterirdim.

Türkiye'yi güzel anlatabilmenin umuduydu...

Ek 4'ün devamı

Adı: İpek

Soyadı: SOYSAL

Sınıfı: 6-B

Kompozisyon Etkinliği

1. Kültürümüz milletimiz için neden önemlidir? Kültürümüze niçin sahip çıkarız? Bu konuyla ilgili düşüncelerinizi bir kompozisyon şeklinde yazınız. **(Kompozisyonunuza Bir Başlık Koymayı Unutmayınız!!!)**

Kültürümüz Neden
Önemlidir?

Bence kültürümüz milletimiz açısından çok önemli ve bu yüzden kültürümüze sahip çıkmalıyız.

Her milletin kendine ait bir kültürü vardır. Tüm milletler ve bir Türkler içinde kültürümüz çok önemlidir. Kültürümüze bize tarihimizi verir. Kültürümüze bize Türklüğümüzü verir. Yani kültürümüze sahip çıkmalıyız. Çünkü eğer kültürümüze sahip çıkmassak benliğimize sahip çıkmamış oluruz. Eğer benliğimize sahip çıkmassak kendimizi kaybederiz. Başka ülkelere benzemeye başlarız. Kültürümüze sahip çıkmassak başka bir millet oluruz ve Türk olduğumuz anlaşılır. Kendi kültürümüze sever sayar ve korursak sonsuza kadar kendimiz gibi oluruz. Bu sayede

Ek 5: Kültürel Aktarım Yeterlik Ölçeği

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Bu araştırmadan elde dılecek bulgular, tarafımdan yapılmakta olan doktora tez çalışmasında kullanılacaktır. Aşağıdaki sorulara vereceğiniz cevaplar çerçevesinde “Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Kültürel Aktarım Konularının Öğretimine İlişkin Görüşleri” tespit edilmeye çalışılacaktır. SBÖP (Sosyal Bilgiler Öğretim Programı).

Katılımınızdan dolayı teşekkür ederim.

Arş. Gör. İHSAN ÜNLÜ

Uygulama Esasları: Verilen ifadeleri dikkatle okumanız, seçeneklerden size uygun olanı işaretlemeniz, işaretsiz ifade bırakmamanız rica olunur.

1. Cinsiyetiniz

Kadın Erkek

2. Kaç yıldır öğretmen olarak çalışıyorsunuz?

1-5 yıl 6-10 yıl 11-15 yıl 16-20 yıl 21 yıl ve üstü

3. En son mezun olduğunuz eğitim kurumunun türü nedir?

- Eğitim Fakültesi
 Fen Edebiyat Fakültesi
 Lisansüstü Eğitim (Yüksek Lisans-Doktora)
 Diğerleri (belirtiniz).....

4. Görev yaptığınız okulun adı nedir?

5. Hangi statüde çalışıyorsunuz?

Kadrolu Sözleşmeli

6. Öğretmenlik mesleğini seçmenizdeki sebep nedir?

- Çevre (rehber öğretmenler, arkadaşlarım, ailemin teşviki, beklentilerim...vs.)
 Mesleki beklentilerim (iş garantisi, çalışma koşulları,.....vs.)
 Ailemin sosyo-ekonomik özellikleri
 ÖSS puanım
 Kişilik özelliklerim
 Model aldığım öğretmenlerim
 Okuduğum kitaplar, izlediğim filmler,.....vs.)
 Diğerleri.....vs.)

Kültür Aktarımı: Kültür aktarımı en yalın anlamıyla bir millete ait kültürel özelliklerin yeni nesillere anlatılması, kavratılması ve benimsetilmesi işidir. Kültürel aktarımın başarılı bir şekilde gerçekleşmesi için topluma ait olan kültürün bütün boyutlarının geçmiş ve gelecek noktasında iyi analiz edilerek eğitim programlarına yansıtılması gerekmektedir.

Ek 5'in devamı

KÜLTÜR AKTARIMI KONUSUNUN PROGRAM DÜZEYİNDE İNCELENMESİNE YÖNELİK ÖLÇEK MADDELERİ	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Genel Hedeflere Yönelik Ölçek Maddeleri	5	4	3	2	1
1. SBÖP'ında kültürel aktarım konularıyla ilgili belirtilen kazanımlar kültürel kimliğin oluşumu (kültürleme) açısından yeterli düzeydedir.	()	()	()	()	()
2. SBÖP'ında kültürel aktarım konularıyla ilgili belirtilen kazanımlar, öğrencilerin sosyalleşmesi açısından yeterli düzeydedir.	()	()	()	()	()
3. SBÖP'ında kültürel aktarım konularıyla ilgili belirtilen kazanımlar, öğrencilerin kültürel açıdan ahlaki gelişimini geliştirmek için yeterli düzeydedir.	()	()	()	()	()
4. SBÖP'ında kültürel aktarım konularıyla ilgili belirtilen kazanımlar, Türk milli kültürünün öğretilmesi açısından yeterli düzeydedir.	()	()	()	()	()
5. SBÖP'ında kültürel aktarım konularıyla ilgili belirtilen kazanımlar, öğrencilere kendi kültürlerini tanıtıcı ve açıklayıcı düzeyde yorum gücü kazandırmaktadır.	()	()	()	()	()
6. SBÖP'ında kültürel aktarım konularıyla ilgili belirtilen kazanımlar, kalıcı ve korunan kültür anlayışına göre hazırlanmıştır. (Geliştirilen ve korunan kültür anlayışına oranla)	()	()	()	()	()
7. SBÖP'ında kültürel aktarım konularıyla ilgili belirtilen kazanımlar, milli bilincin oluşmasını sağlayacak düzeydedir.	()	()	()	()	()
8. SBÖP'ında kültürel aktarım konularıyla ilgili belirtilen kazanımlar, kültür ile insan arasındaki ilişkiyi öğretme açısından yeterli düzeydedir.	()	()	()	()	()
9. SBÖP kültürün öğretilmesinin yanı sıra kültürün üretilmesi noktasında da yeterli düzeydedir.	()	()	()	()	()
10. SBÖP'ında kültürel aktarım konularıyla ilgili belirtilen kazanımlar, kültürümüzün özgünlüğünü ve zenginliğini anlatmak açısından yeterli düzeydedir.	()	()	()	()	()

Ek 5'in devamı

Özel Hedeflere Yönelik Ölçek Maddeleri	5	4	3	2	1
1.SBÖP'ında kültürel aktarım konularıyla ilgili belirtilen kazanımlar, Türk kültürünün manevi kültür unsurlarını öğretme açısından yeterli düzeydedir.	()	()	()	()	()
2. SBÖP'ında kültürel aktarım konularıyla ilgili belirtilen kazanımlar Türk kültürünün maddi kültür unsurlarını öğretme açısından yeterli düzeydedir.	()	()	()	()	()
3. SBÖP'ında kültürel aktarım konularıyla ilgili belirtilen kazanımlar, kültürel mirasın korunması amacıyla gerekli bilinç ve duyarlılığı sağlayacak düzeydedir.	()	()	()	()	()
4. SBÖP'ında kültürel aktarım konularına yönelik kazanımlar, Türk kültürünün tarihsel gelişim sürecini öğretecek düzeydedir.	()	()	()	()	()
5. SBÖP'ında kültürel aktarım konularıyla ilgili belirtilen kazanımlar, kültürün zaman ve mekânla olan ilişkisini öğretecek düzeydedir.	()	()	()	()	()
6. SBÖP'ında kültürel aktarım konularıyla ilgili belirtilen kazanımlar, kültürel değişimi başarılı bir şekilde yansıtabilmektedir.	()	()	()	()	()
7. SBÖP'ında kültürel aktarım konusuyla ilgili belirtilen kazanımlar, Türk kültürünü oluşturan öğelerin öğretilmesi açısından yeterli düzeydedir.	()	()	()	()	()
8. SBÖP'ında kültürel aktarım konusuyla ilgili belirtilen kazanımlar, kültürün ekonomik ve sosyal yaşamla olan ilişkisini öğretmek açısından yeterli düzeydedir.	()	()	()	()	()
9. SBÖP Anadolu coğrafyasında yaşamış olan kültür ve uygarlıklarla ilgili kazanımlara yeterli düzeyde yer vermektedir.	()	()	()	()	()
10. SBÖP'ında kültürel aktarım konularıyla ilgili belirtilen kazanımlar, İslamiyet'in Türk kültürü üzerine etkilerini öğretme açısından yeterli düzeydedir.	()	()	()	()	()
11. SBÖP'ında kültürel aktarım konularıyla ilgili belirtilen kazanımlar, ilk Türk devletlerinin Türk kültürünün oluşumundaki önemini öğretmek açısından yeterli düzeydedir.	()	()	()	()	()
12. SBÖP'ında kültürel aktarım konularıyla ilgili belirtilen kazanımlar, kültürümüzde kadının yeri ve önemini öğretmek açısından yeterli düzeydedir.	()	()	()	()	()

Ek 5'in devamı

13. SBÖP'ında kültürel aktarım konularıyla ilgili belirtilen kazanımlar, sanat ve estetik kavramlarının kültürle olan ilişkisini öğretmek açısından yeterli düzeydedir.	()	()	()	()	()
14. SBÖP'ında kültürel aktarım konularıyla ilgili belirtilen kazanımlar, Türk kültürünün dünya üzerindeki yayılışını öğretmek açısından yeterli düzeydedir.	()	()	()	()	()
15. SBÖP Türk kültürünün gelişmesinde rol oynayan önemli kişilerin tanınmasına yönelik kazanımlara yeterli ölçüde yer vermektedir.	()	()	()	()	()
16. SBÖP'ında kültürel aktarım konularıyla ilgili belirtilen kazanımlar, Türk ordusunun Türk kültüründeki yerini ve önemini öğretmek açısından yeterli düzeydedir.	()	()	()	()	()
17. SBÖP'ında kültürel aktarım konularıyla ilgili belirtilen kazanımlar, misafirperverlik ve hoşgörü değerlerinin Türk kültüründeki yerini anlatacak düzeydedir.	()	()	()	()	()
18. SBÖP'ında kültürel aktarım konularıyla ilgili belirtilen kazanımlar, ülkedeki yöresel kültürel farklılıkların doğal olduğunun benimsetilmesi bakımından yeterli düzeydedir.	()	()	()	()	()

ÖZGEÇMİŞ

Araştırmacı 1983 yılında Gaziantep'te doğdu. İlk ve orta öğrenimini Gaziantep'te tamamladı. 2000 yılında başlamış olduğu Gazi Üniversitesi Ahi Evran Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümü'nden 2004 yılında mezun oldu. 2005 yılında Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesinde araştırma görevlisi olarak göreve başladı. 2007 yılında yüksek lisans eğitimine Fırat Üniversitesi'nde başladı. 2009 yılında yüksek lisans eğitimini tamamladı. Aynı yıl Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünde İlköğretim Sosyal Bilgiler Eğitimi bilim dalında doktora eğitimine başladı ve halen devam etmektedir. Evli ve 1 çocuk babasıdır. Halen Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesinde araştırma görevlisi olarak görevine devam etmektedir.